

Część urzędowa.

133.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 21 października 1933 r. Nr. O-33841/33

do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników
wszystkich kategorii szkół w Okręgu

w sprawie „Święta Niepodległości“ 11 listopada.

Dzień 11 listopada, jako rocznica odzyskania niepodległości, w związku z przypadającym obecnie 15-leciem tego radosnego faktu, winien zwłaszcza w tym roku doznać szczególniejszego uczczenia.

Na podstawie zarządzenia Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 października 1933 r. Nr. I. Pol-3575/33 polecam zatem w dniu tym, dla celów wychowawczego oddziaływania na młodzież w duchu obywatelsko-państwowym zorganizowanie we wszystkich szkołach wszelkiego typu uroczystych obchodów, których treść związać należy przede wszystkim z Wielką Postacią Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, jako Wodza i Wychowawcy Narodu oraz Twórcy i Budowniczego Państwa.

Równocześnie zachęcam jak najgoręcej Nauczycielstwo i Młodzież Szkolną w myśl realnej pracy dla Państwa do czynnego i intensywnego poparcia organizowanej w dniu 11 i 13 listopada specjalnej zbiórki pieniężnej na rzecz T-wa Popierania Budowy Szkół Powszechnych, której rezultaty będą niewątpliwie najskuteczniejszym uczczeniem Święta Niepodległości.

Dzień 11 listopada wolny jest od zajęć szkolnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) K. Szelański.

134.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 18 października 1933 r. Nr. O-33324/33

do P. P. Dyrektorów (Przełożonych) i Kierowników
wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie Księgi Pamiątkowej Ucznia-Żołnierza.

Na podstawie okólnika Ministerstwa W. R. i O. P., z dnia 11 października 1933 r., Nr. II. S-6359/33, Kuratorjum podaje do wiadomości i wykonania co następuje:

Z inicjatywy Stowarzyszenia Wychowanków Państwowego Gimnazjum dla byłych wojskowych w Warszawie specjalny Komitet Redakcyjny przystąpił do prac przygotowawczych nad wydaniem Księgi Pamiątkowej Ucznia-Żołnierza.

Według planu Komitetu Redakcyjnego Księga Pamiątkowa ma objąć następujące działy:

- a) Rola młodzieży szkolnej w walkach niepodległościowych od chwili rozbiorów, ze szczególnem uwzględnieniem okresu wielkiej wojny.
- b) Rola poszczególnych szkół i grup młodzieży w walkach niepodległościowych.
- c) Uczniowie-żołnierze polegli za Ojczyznę.

W Księdze Pamiątkowej chodzi wyłącznie o takich wychowanków szkół, którzy będąc jeszcze uczniami, brali udział w walkach niepodległościowych,

Aby ułatwić Komitetowi Redakcyjnemu opracowanie możliwie kompletnego wydawnictwa, zechcą Dyrekcje i Kierownictwa szkół wszelkich typów przygotować w terminie do 1 września 1934 r. następujące materiały:

1. Krótką historję szkoły w związku z udziałem jej i jej wychowanków w walkach o niepodległość Polski, przyczem szczególny nacisk należy położyć na okres od r. 1914 do 1921. Dane dotyczące tych czasów winny obejmować:

- a) Wykaz imienny uczniów poległych na polu walki w latach 1914—1921.

b) Przybliżoną przynajmniej liczbę uczniów, którzy brali udział w walkach niepodległościowych (1914—1921).

2. W związku z poruszanymi w historii szkoły faktami należałoby w miarę możliwości podać ich dokładny opis, uwzględniając takie dane jak:

- a) czy szkoła znajdowała się na terenie operacji wojennych,
- b) czy szkoła była czynna w okresie walk na pobliskich jej terenach,
- c) czy szkoła była specjalnie szykanowana przez władze zaborcze, względnie przez nieprzyjaciela,
- d) czy szkoła i jej uczniowie odgrywali w czasie walk niepodległościowych (1914—1921) jakąś wybitniejszą rolę, czy odznaczyli się w jakikolwiek sposób na polu walki zarówno na terenie, jak i poza terenem szkoły, ewentualnie poza obecnymi granicami Państwa. Tutaj należałoby wymienić nazwiska tych uczniów, a w miarę możliwości opisać także wypadki, w których się odznaczyli,
- e) fotografie, ilustrujące czyn orężny młodzieży szkolnej.

3. Każde z wyszczególnionych wyżej zagadnień winno być traktowane oddzielnie. Nadto ze względu na wartość historyczną podawanego przez szkołę materiału wszystkie fakty powinny być odpowiednio udokumentowane i zawierać w miarę możliwości:

- a) nazwiska i adresy uczestników walk, lub osób postronnych, mogących poświadczyć przytaczane informacje;
- b) adresy osób wymienionych w materiale, względnie ich rodzin;
- c) wykaz miejscowości, o których jest mowa w materiale, z określeniem ich położenia, o ile to są miejscowości mało znane;
- d) nazwisko i adres osoby odpowiedzialnej za prawdziwość opisanych faktów (opracowującej materiał);
- e) nazwiska osób i nazwy organizacji, któreby w razie potrzeby mogły udzielić dodatkowych informacji o udziale młodzieży szkolnej w walkach niepodległościowych.

Nazwiska osób (względnie instytucje), któreby mogły ściślej współpracować z Komitetem Redakcyjnym, lub w jakikolwiek sposób poprzeć jego działalność, — należy podać Komitetowi wraz z ich dokładnymi adresami.

Wszelką korespondencję, związaną z gromadzeniem potrzebnych

materiałów, będą Dyrekcje i Kierownictwa szkół kierować bezpośrednio pod adresem: mag. Zygmunt Żmigrodzki, Warszawa, Żórawia 34 m. 23.

Skompletowane w podanym wyżej terminie materiały należy również przesłać bezpośrednio Komitetowi Redakcyjnemu pod wyżej wskazanym adresem.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelągowski.*

135.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 26 października 1933 r. Nr. O.30653/33.

do Dyrekcji i Kierownictw wszystkich kategorii szkół oraz PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

**w sprawie współdziałania młodzieży szkolnej w Polsce z młodzieżą
w szkołach polskich zagranicą.**

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem z dnia 19 września 1933 r. (I. Pol-3009/33) podało do wiadomości, że utworzony w roku ubiegłym pod przewodnictwem dyrektora gimnazjum im. Batorego w Warszawie p. Wiktora Ambroziewicza Komitet Wychowania Narodowego Młodzieży Polskiej z Zagranicy przystąpił do zorganizowania akcji współdziałania młodzieży szkolnej w Polsce z młodzieżą w szkołach polskich zagranicą.

Jako zapoczątkowanie tej akcji został wydany załączony „Regulamin akcji opieki szkół krajowych nad szkołami polskimi zagranicą”.

Popierając inicjatywę Komitetu Wychowania Narodowego Młodzieży Polskiej z Zagranicy, proszę PP. Dyrektorów (Przełożone), PP. Kierowników (Kierowniczkę) wszystkich kategorii szkół oraz PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu o współdziałanie młodzieży szkolnej w Polsce z młodzieżą w szkołach polskich zagranicą.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelągowski.*

**KOMITET WYCHOWANIA NARODOWEGO
MŁODZIEŻY POLSKIEJ Z ZAGRANICY***Załącznik do Nr. 30653/33.*

przy
Radzie Organizacyjnej Polaków
z Zagranicy

Sekcja szkolna.

**REGULAMIN
akcji opieki szkół krajowych
nad szkołami polskimi zagranicą.****I. Zakres rzeczowy akcji opieki.**

1) Akcja opieki szkół krajowych nad szkołami polskimi zagranicą obejmuje między innymi:

- a) wymianę korespondencji pomiędzy szkołami i młodzieżą i wzajemne komunikowanie sobie zdarzeń z życia szkół i młodzieży;
- b) wymianę fotografii, albumów, pocztówek, znaczków i charakterystycznych wytworów miejscowej sztuki ludowej;
- c) zbiorów książek na rzecz młodzieży zagranicznej;
- d) urządzanie w szkołach krajowych odczytów i pogadanek na tematy, związane z życiem Polaków zagranicą, emigracji i ekspansji polskiej, jako też krajów i okolic, w których znajdują się szkoły, będące przedmiotem opieki;
- e) przedstawienia amatorskie i t. p. imprezy w szkołach krajowych na rzecz szkół zagranicznych;
- f) rozpisywanie przez szkoły lub klasy szkół krajowych konkursów dla uczniów szkół lub klas zagranicznych na oznaczony temat propagandowy;
- g) uzupełnianie pomocy szkolnych szkół zagranicznych;
- h) wzajemne odwiedzanie się wycieczek szkolnych, jako też przyjmowanie na okres wakacyjny przez szkoły lub rodziny uczniów odnośnych szkół uczniów szkół zagranicznych, wzgl. krajowych;
- i) przesyłanie pism szkolnych i wciąganie młodzieży z zagranicy do współpracy w ich redagowaniu.

II. Organizacja akcji.

2) Centralą, ogniskującą poczynania szkół, jest *Sekcja Szkolna* (Podsekcja Opieki) *Komitetu Wychowania Narodowego Młodzieży Polskiej z Zagranicy przy Radzie Organizacyjnej Polaków z Zagranicy.*

Centrala ta:

- a) ustala zasadnicze wytyczne akcji opieki, pozostając w ścisłym porozumieniu z poszczególnymi szkołami i ich nauczycielstwem;
- b) inicjuje podjęcie akcji w poszczególnych szkołach krajowych i ułatwia dobór szkoły zagranicznej, podlegającej opiece;
- c) uzgadnia akcję tych szkół z analogiczną działalnością poszczególnych organizacji i instytucji społecznych;
- d) ustala periodyczne programy akcji i komunikuje je szkołom;
- e) na podstawie sprawozdań z poszczególnych szkół—ustala wyniki akcji i komunikuje je szkołom i zainteresowanym instytucjom;
- f) pozostaje za pośrednictwem Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy w kontakcie z organizacjami nauczycielskimi i poszczególnymi nauczycielami zagranicą, celem harmonizowania akcji krajowej z akcją szkół polskich zagranicą;
- g) zwołuje, za zgodą władz szkolnych, międzyszkolne zebrania uczniowskie;

3) Organem doradczym Sekcji są ogólno-krajowe i terenowe konferencje kuratorów Komitetów Szkolnych (p. pkt. 4) zwoływane przez Sekcję w miarę potrzeby.

4). Na terenie poszczególnych szkół krajowych akcję ogniskującą i prowadzą Komitety Szkolne Przyjaciół Szkoły Polskiej w ..... (nazwa szkoły i miejscowość, w której się znajduje), złożone z 8—10 uczniów lub uczenic, z wyznaczonym przez dyrekcję szkoły nauczycielem jako kuratorem. Kuratorami będą wyznaczani nauczyciele, posiadający specjalne zamiłowanie do pracy społecznej i zrozumienie zagadnień Polonji Zagranicznej, przyczem pożądanę jest, by byli to nauczyciele geografji.

5) Komitety Szkolne prowadzą akcję, opierając się przede wszystkim na inicjatywie własnej oraz nauczycielstwa i młodzieży odnośnej szkoły, następnie zaś wykorzystując programy akcji, przesyłane Komitetom przez centralę w okresach co najmniej półrocznych. W akcji należy unikać momentu pomocy finansowej, a ewent. dochodom należy nadać charakter raczej pomocy rzeczowej.

6) Z akcji na terenie szkoły Komitety przesyłają centrali sprawozdania co pół roku. Centrala sprawozdania te opracowuje i rozsyła je w formie biuletynów szkołom i instytucjom zainteresowanym.

7) Jeżeli na terenie jakiejś szkoły prowadzona jest już analogiczna akcja przez organizację harcerską, wówczas w drodze porozumienia się z osobami, prowadzącymi tę akcję, zostanie ona rozgraniczona w ten sposób, że akcja harcerska obejmie opiekę nad drużyną harcerską cd-

nośnej szkoły zagranicznej, zaś akcja szkolna—nad całokształtem pozostałego życia tej szkoły.

Prowadzona na terenie danej szkoły akcja innych instytucyj lub organizacyj (Czerwony Krzyż, Straż Przednią i t. d.) zostanie uzgodniona w drodze osobnego porozumienia na zasadzie specjalnych wskazówek Sekcji Szkolnej K. W. N. M. P. z Z., działającej w porozumieniu z władzami centralnemi odnośnych organizacyj.

III. Przepisy wykonawcze.

8) Akcja zostanie wprowadzona w życie od początku roku szkolnego 1933/34 i obejmie przede wszystkim pierwsze klasy szkół średnich i szóste oddziały szkół powszechnych na terenie Warszawy, jak również niektóre szkoły z poza Warszawy. Na dalsze szkoły, klasy i oddziały na terenie całej Polski akcja będzie rozciągana stopniowo, w miarę postępów akcji początkowej.

9) Akcja w r. 1933/34 zostanie połączona z pracą nad zorganizowaniem, w związku z II Światowym Zjazdem Polaków, osobnej wystawy szkolnej, ilustrującej akcję opieki.

10) Przydziału poszczególnych szkół zagranicznych poszczególnym szkołom krajowym dokonuje Sekcja Szkolna K. W. N. M. P. z Z., uwzględniając w pierwszym rzędzie kontakty już nawiązane i prowadzone, następnie zaś wytyczne, zawarte w planie zasadniczym, uzgodnionym z Radą Organizacyjną Polaków z Zagranicy.

Nr. R. 818/33.

136.

OKÓLNİK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19 października 1933 r. Nr. II. 33011/33

**do P. P. Inspektorów Szkolnych, Dyrektorów i Kierowników
szkół wszelkich typów w Okręgu
w sprawie Tygodnia Książki Polskiej.**

Z inicjatywy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizowana jest na koniec listopada b. r. akcja propagandowa w całym Państwie, mająca na celu krzewienie zainteresowania współczesną książką polską i współczesną literaturę polską. Akcja przeprowa-

dzona będzie w „Tygodniu Książki Polskiej“, który wypadnie na czas od 26 listopada do 3 grudnia 1933 r.

Komitet Główny „Tygodnia Książki Polskiej“, w którego skład wchodzi jako prezes Wacław Sieroszewski, jako wiceprezysi Juljusz Kaden-Bandrowski, Stanisław Arct i Stefan Krzywoszewski rozpoczął już wstępne prace i przystąpił do powołania Komitetów prowincjonalnych.

Ponieważ projektowana akcja ma doniosłe znaczenie kulturalne, zechcą PP. Inspektorzy, Dyrektorzy i Kierownicy szkół wszelkiego typu zająć się zorganizowaniem dla młodzieży szkolnej w czasie trwania „Tygodnia“ prelekcji lub pogadanek na temat „Tygodnia Książki Polskiej“, jednakże bez uszczerbku normalnych zajęć szkolnych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *r. Szelągowski.*

137.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 26 października 1933 r. Nr. O. 34454/33

do P.P. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcji i Kierownictw wszystkich kategorii szkół w Okręgu w sprawie „Dzieł Poetyckich” Adama Mickiewicza.

Komitet uwiecznienia Pamięci Adama Mickiewicza w Ziemi Nowogródzkiej w Nowogródku pod protektoratem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nie poprzestaje na usypaniu Kopca i na założeniu w Nowogródku Muzeum i Biblioteki, poświęconej twórczości Mickiewicza i pamiątkom po Nim pozostałym, lecz wydał w 5-ym nakładzie „Dzieła Poetyckie” Adama Mickiewicza, zbiór kompletny z objaśnieniami i wstępem literacko-naukowym prof. Dr. Piniego w jednym dużym tomie, objętości z górą 480 stron druku dwuszpaltowego z portretami, autografami i ozdobnej oprawie płóciennej, z kosztami przesyłki w cenie 6 zł. 60 gr.

„Pan Tadeusz” w zeszycie jako oddzielne wydanie gr. 80, z kosztami 1 zł. 05 gr.

Zamówienia zebrane przez Dyrekcję i PP. Inspektorów Szkolnych od nauczycielstwa należy przesłać do Kuratorjum, które następnie skie-

ruje je do Filji Komitetu Mickiewiczowskiego w Warszawie, ul. Marszałkowska 110 m. 12.

Należność za nabyte dzieła może być przekazana w trzech ratach miesięcznych po otrzymaniu przesyłki.

Odezwy Zarządu Komitetu w Nowogródku wraz z listą zgłoszeń znajdują się w dyspozycji Dyrekcji i Przełożonych szkół oraz u pp. Płaników rejonowych.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) *K. Szelągowski.*

138.

MINISTERSTWO

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

Warszawa.

O K Ó L N I K Nr. 115.

z dnia 22 lipca 1933 Nr. BP-10861/33

o zaliczkach na uposażenie.

Prezes Rady Ministrów

Nr. 42-2/10.

Zaliczki na uposażenie.

Warszawa, dnia 21 lipca 1933 r.

Odpis.

O K Ó L N I K Nr. 35

Do Kancelarii Cywilnej Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Biura Sejmu, Biura Senatu, wszystkich Ministerstw oraz Najwyższej Izby Kontroli w Warszawie.

Na zasadzie art. 15 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) w brzmieniu ustalonym w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 370) oraz na zasadzie art. 6 § 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu

sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, oraz prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) zarządzam w porozumieniu z Panem Ministrem Skarbu, co następuje:

I. Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane zgodnie z wyżej powołanymi przepisami funkcjonarjuszom państwowym, wyszczególnionym w art. 1 ustawy uposażeniowej z dnia 9 października 1923 r. sędziom i prokuratorom, oficerom zawodowym i tym oficerom rezerwy, zatrzymanym w czynnej służbie, którzy zostali zakwalifikowani na oficerów zawodowych, oraz szeregowym zawodowym.

Z pośród wyżej wymienionych wyłącza się od prawa do zaliczki te osoby, które: a) pozostają w stanie nieczynnym względnie w stanie rozporządzalności, b) są zawieszony w pełnieniu służby, c) pozostają na urlopie bezpłatnym, oraz d) którym wypowiedziano stosunek służbowy.

W drodze wyjątku od postanowień, zawartych w pkt. c) ustępu poprzedniego, mogą być udzielane bezprocentowo zaliczki na uposażenie osobom, pozostającym na bezpłatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącenie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od 1-go dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

II. Zaliczki mogą być udzielane: a) na cele konsumpcyjne, jak np.: na kupno ubrania, obuwia, opału na zimę, b) na wydatki niezwiązane z potrzebami życia codziennego, jak np. na pokrycie wydatków spowodowanych chorobą proszącego, chorobą lub śmiercią członków jego rodziny w rozumieniu prawa cywilnego, na spłatę długów, powstałych bez winy proszącego, na kupno niezbędnych ruchomości, na koszty odbycia podróży naukowych, ogłoszenia pracy naukowej, c) na koszty budowy własnego mieszkania.

Prawo do otrzymania zaliczki na koszty budowy własnego mieszkania przysługuje osobom, wymienionym w p. 1, jeżeli 1) nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela w domu, podlegającym ochronie lokatorów i 2) jeżeli same lub do spółki z małżonkiem, rodzicami lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, albo też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkania w domu spółdzielczym. Z pośród wymienionych osób należy uwzględniać przede wszystkim osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnym położeniu mieszkaniowem (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości,

w której pełnią służbę i t. p.). Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

III. Osoba, ubiegająca się o zaliczkę winna szczegółowo uzasadnić jej potrzebę i wysokość. Sprawa przyznania zaliczki i jej wysokości zależy od uznania władzy, uprawnionej do udzielania zaliczek.

Udzielenie nowej zaliczki przed spłatą poprzedniej, jest dopuszczalne jedynie pod warunkiem równoczesnego potrącenia reszty rat poprzedniej zaliczki.

IV. Zaliczki na uposażenie przyznaje się w złotych również i dla personelu przebywającego zagranicą. Wysokość zaliczek nie może przekraczać: a) na cele konsumpcyjne 2-miesięcznego uposażenia, b) na wydatki niezwiązane z potrzebami życia codziennego—3-miesięcznego uposażenia, c) na budowę własnego mieszkania—6-miesięcznego uposażenia.

Zaliczka w wysokości przekraczającej 3 - miesięczne uposażenie może być udzielona prowizorycznym funkcjonariuszom państwowym jak również etatowym, którzy jeszcze nie nabyli praw emerytalnych tylko wtedy, jeżeli zostanie zabezpieczona albo hipotecznie, albo przez zobowiązanie dwu wyłagalnych ręcycieli.

Za podstawę obliczenia zaliczki przyjmuje się uposażenie, przysługujące na zasadzie art. 3, 4, 37 ust. 1, 47 ust. 1, 48 ust. 2, 49 ust. 2, 54 ust. 1, 62 ust. 1 i 118 ustawy z dnia 9 października 1923 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych i wojska (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924), oraz art. art. 4, 5, 8 i 25 ustawy z dnia 5 grudnia 1923 r. o uposażeniu sędziów i prokuratorów (Dz. U. R. P. Nr. 134, poz. 1107) przy uwzględnieniu postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o zmianie wysokości uposażeń (Dz. U. R. P. Nr. 43, poz. 419). Ponadto uwzględnia się przy obliczaniu zaliczki dodatek mieszkaniowy.

V. Zwrot zaliczki, udzielonej do wysokości 1-miesięcznego uposażenia następuje w nie więcej jak 12, zaliczki udzielonej w wysokości 2-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 18, zaliczki udzielonej do wysokości 3-miesięcznego uposażenia w nie więcej niż 30, wreszcie zwrot zaliczki, udzielonej w wymiarze wyższym, niż 3 miesięczne uposażenie w nie więcej, niż 36 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Raty zaliczki potrąca się z uposażenia, począwszy od 1-go dnia miesiąca następującego po przyznaniu zaliczki.

VI. Przyznawanie zaliczek osobom pełniącym służbę we władzach i urzędach niższych instancyj służy władzom podległym bezpośrednio władzy naczelnej, z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje zaliczki władza naczelna.

Przyznawanie zaliczek osobom, pełniącym służbę we władzach naczelnych służy tymże władzom z wyjątkiem kierowników tych władz, którym zaliczki przyznaje Prezes Rady Ministrów.

Przyznawanie zaliczek budowlanych, przekraczających 3-miesięczne uposażenie należy do władzy naczelnej.

VII. W wypadkach rozwiązania stosunku służbowego bez uposażenia emerytalnego należy zaległe raty zaliczkowe potrącić w całości względnie wyegzekwować od ręcycieli.

VIII. W razie śmierci przed spłatą zaliczki dług z powyższego tytułu obciąża spadkobierców do wysokości odziedziczonego majątku zgodnie z przepisami obowiązujących ustaw cywilnych.

IX. W sprawie umorzenia nieściągalnych rat zaliczek na uposażenie obowiązują postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1930 r. L. D. III. 205/1/30 w sprawie zasad umarzania niektórych wierzytelności Skarbu Państwa.

X. Kontrola regularnych spłat zaliczek należy do obowiązków władz asygnujących uposażenie służbowe.

XI. Poprzedni okólnik Prezesa Rady Ministrów z dnia 4 maja 1931 r. Nr. 6702/IV. Og. w sprawie zaliczek na uposażenie uchyla się.

Prezes Rady Ministrów

(—) *J. Jędrzejewicz.*

Powyższe rozporządzenie Pana Prezesa Rady Ministrów podaje do wiadomości i ścisłego stosowania.

Szef Biura Personalnego

(—) *Jan T. Lipka.*

139.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 23 paźdz. 1933 r. Nr. O-11815/33

w sprawie wizytacji sanitarnych szkół.

W związku z okólnikiem z dnia 18 stycznia 1933 r. Nr. O-1510/33 w sprawie wizytacji sanitarnej szkół, podanym w Dz. Urz. K. O. S. W. Nr. 2, z r. 1933 poz. 27 wyjaśniam, iż wizytację sanitarną przeprowadzają podług podanego planu — okręgowy wizytator higieny szkolnej w Kuratorjum, pp. lekarze urzędowi i szkolni, nadto wizytują szkoły wiejskie p.p. lekarze samorządowi.

Badanie stanu sanitarnego szkół i warunków pracy, jak i zdrowia dzieci należy również do obowiązków p.p. wizytatorów i p.p. inspektorów szkolnych, którzy nie wchodzą jednak w szczegóły, należące do kompetencji p.p. lekarzy.

Kurator Okręgu Szkolnego:

(—) K. Szelągowski.

140.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 19-X-31 r. Nr. O-33535/33

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych i prywatnych szkół średnich i Dyrekcyj państw. i prywatn. szkół zawodowych w Okręgu

w sprawie kursu harcerskiego dla opiekunów drużyn szkolnych.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego organizuje w okresie ferij zimowych, w czasie od 3 do 13 stycznia 1934 r., kurs harcerski dla opiekunów (ek) szkolnych drużyn harcerskich. Kurs odbędzie się w Wilnie. Kwatery dla opiekunów w lokalu Państw. Semin. Naucz. Męskiego, ul. Ostrobramska 29 i w lokalu Państw. Szkoły Rzem. Budowl., ul. Kopanica 5 dla opiekunek. Program Kursu obejmuje wszystkie te zagadnienia, które związane są z pracą szkolnych drużyn harcerskich.

Oplaty za kurs wynoszą: 15 zł. (piętnaście) wpisowe i 30 zł. (trzydzieści) za mieszkanie i utrzymanie. Osoby, które nie będą korzystać z mieszkania i utrzymania, opłacają tylko wpisowe. Osoby, pragnące zapisać się na powyższy kurs, winny wnieść do 10.XII-33 r. podanie drogą służbową do Kuratorjum. Do podania należy dołączyć dowód wpłacenia P. K. O. na Nr. 60-150 (Konto Komisji Wycieczkowej) wpisowego, bez czego podanie nie będzie rozpatrywane.

W związku z koniecznością pogłębienie pracy harcerskiej na terenie szkolnym niezbędnym jest, aby przez kolejno organizowane tego rodzaju kursy przeszli wszyscy opiekunowie (ki) szkolnych drużyn harcerskich.

Wzywam Panów Inspektorów Szkolnych do ustalenia planu przeszkolenie opiekunów drużyn harcerskich i zachęcam nauczycielstwo, biorące udział w pracy harcerskiej, do zapisywania się na wspomniany kurs

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

141.

K O N K U R S Y

na stanowiska kierowników szkół powszechnych.

L. P.	Miejscowość	Powiat	Stopień organiz. szkoły	Mieszkanie dla kier. szkoły	Ziemia	U w a g i
1	Wolna	baranowski	5-kl.	2 pokoje z kuchnią	150 arów	
2	Darewo	„	4-kl.	2 pokoje z kuchnią	—	
3	Kurszynowice	„	2-kl.	2 pokoje z kuchnią	150 arów	

O powyższe stanowiska ubiegać się mogą kandydaci odpowiadający warunkom, wymienionym w art. 11 Ustawy z dnia 1.VII.1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli, w brzmieniu rozporządzenia z dnia 21.X.1932 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 91, poz. 773). Należy udokumentowane podania, skierowane do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, wnosić należy w drodze służbowej do właściwego Inspektora Szkolnego w terminie do dni 30 od daty wyjścia niniejszego Dziennika Urzędowego.

142.

Nadanie nazwy Państw. Gimnazjum w Stołpcach.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego reskrypcją z dnia 24 stycznia 1933 r. Nr. II.S.402/33 nadało Państw. Gimnazjum w Stołpcach nazwę w brzmieniu: „Państwowe Gimnazjum im. Tadeusza Hołównki w Stołpcach”.

Nr. II-2492/33.

143.

K O M U N I K A T Y.**Ulgi kolejowe.**

Kuratorjum zawiadamia, że w wydawnictwie Ministerstwa Komunikacji p. t. Instrukcje Handlowo-Taryfowe, został umieszczony wykaz zakładów naukowych, których wychowañcom (wychowanicom) przysługują ulgi taryfowe.

Wykaz ten obejmuje zakłady naukowe państwowe i te prywatne, którym przyznano prawo szkół państwowych, lub które postawione zostały narówni z zakładami państwowymi.

Wykaz obejmuje poniżej podane kategorie szkół:

- „A. Szkoły wyższe (akademickie),
- B. Zakłady naukowe teologiczne,
- C. Szkoły artystyczne,
- D. Szkoły średnie ogólnokształcące,
- E. Szkoły zawodowe,
- F. Zakłady kształcenia nauczycieli,
- G. Szkoły specjalne,
- H. Publiczne szkoły dokształcające zawodowe.

Szkoły powszechne oraz instytucje oświaty pozaszkolnej nie zostały wyszczególnione w wykazie, natomiast podane zostały po kategorii H w osobnym spisie „Inspektoraty szkolne”, którym szkoły powszechne oraz instytucje powyższe są podległe.

Wychowankowie (wychowanice) zakładów naukowych wszystkich wyżej wymienionych kategorii od A do H włącznie, mają prawo do korzystania z wszystkich ulg, przewidzianych w rozdziałach D-I i D-II działu I części II Taryfy osobowej i bagażowej na podstawie zaświadczeń wzoru

ustalonego, wydawanych przez dyrekcję szkół za podpisem rektorów, dyrektorów, kierowników lub ich zastępców i opatrzonych pieczęcią urzędową odnośnego zakładu naukowego.

Z powyższych ulg korzystają również uczniowie szkół powszechnych przyczem wszakże zaświadczenia szkolne, wydawane tym uczniom, oprócz podpisu kierownika szkoły i pieczęci szkolnej, powinny być opatrzone pieczęcią odnośnego inspektora szkolnego.

Z ulg na dojazdy stałe za odcinkowemi biletami okresowemi mogą korzystać te instytucje oświaty pozaszkolnej, które uzyskały prawo publiczności (szkoły powszechne dla dorosłych i młodocianych, kursy uzupełniające i t. p.) pod warunkiem, że zaświadczenia szkolne, oprócz podpisu kierownika instytucji i pieczęci, będą opatrzone podpisem i pieczęcią urzędową odnośnego inspektora szkolnego.

Z ulg przy przejazdach zbiorowych (wycieczkach szkolnych) mogą korzystać również uczniowie (uczenice) szkół prywatnych typu wymienionych w wykazie szkół państwowych, jakoteż słuchacze (słuchaczki) nie wymienionych w wykazie niniejszym instytucji oświaty pozaszkolnej: kursów dla dorosłych i młodocianych, szkół dla dorosłych i młodocianych, uniwersytetów powszechnych i ludowych państwowych (prowadzonych przez kuratora, inspektoraty, kierownictwa szkół powszechnych) komunalnych, (prowadzonych przez sejmiki, wydziały powiatowe, rady szkolne, magistraty) i społecznych (prowadzonych przez ogniska nauczycielskie i organizacje społeczne) na podstawie każdorazowych zgłoszeń do właściwych Dyrekcji Okręgowych K. P. przez inspektorów odnośnych okręgów szkolnych za ich podpisem i ich pieczęcią urzędową".

W związku z okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 46 z dnia 5 kwietnia 1933 r. (I. Org.-2540/38/33 o ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Nr. 3, poz. 62) podanym do wiadomości Dyrekcji i Kierownictw szkół w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego Nr. 5, poz. 76 z 1933 r. Kuratorjum powiadamia na podstawie okólnika Nr. 121 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 9 sierpnia 1933 r. (I. Org.-2540/93/33, że absolwenci szkół, których uczniom przysługują ulgi taryfowe, mogą korzystać jeszcze z ulg taryfowych narówni z uczniami tychże szkół w ciągu feryj wakacyjnych tego roku szkolnego w którym uzyskali świadectwa ukończenia szkół (świadectwa dojrzałości).

W tym celu należy:

- 1) uczniom ostatnich klas (kursów) wystawiać legitymacje na dany rok szkolny z datą ważności do końca feryj wakacyjnych,
- 2) absolwentom wystawiać zaświadczenia tego samego wzoru, jak

dla uczniów, z terminem ważności do końca feryj wakacyjnych bezpośrednio następujących po okresie danego roku szkolnego.

Końcowa data ważności zaświadczenia musi być zgodna z końcową datą ważności legitymacji i nie może przekraczać okresu feryj wakacyjnych, oznaczonego przez władze szkolne dla danego typu szkół.

W odniesieniu do ustępu trzeciego, punktu „H” oraz ustępu piątego—Kuratorjum podaje do wiadomości w sprawie ulg kolejowych dla młodzieży szkół dokształcających zawodowych, na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 85 z dn. 31.V.33 r. (l.Org.-2540/58/33 co następuje:

„Ministerstwo Komunikacji okólnikiem z dnia 21.IV. 1933 r. Nr.HOU-586 zezwoliło, aby od *dnia 1 maja 1933 r.* młodzież publicznych szkół dokształcających zawodowych korzystała na ogólnych zasadach *ze wszystkich ulg*, przewidzianych w rozdziałach D-I i DII działu I części II Taryfy osobowej i bagażowej, na podstawie zaświadczeń ustanowionego wzoru, wydawanych przez dyrekcję szkół za podpisem dyrektorów (kierowników) szkół lub ich zastępców i opatrzonych pieczęcią urzędową szkoły.

W związku z tem, okólnik *Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, z dnia 5 kwietnia 1933 r. (l. Org-2540/30/33) o ulgach kolejowych dla młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 3, poz. 62)*, który podaje zmienione od dnia 1 kwietnia 1933 r. zasady korzystania przez młodzież szkolną z ulg taryfowych oraz ustala i wyjaśnia tryb postępowania dyrekcji (kierownictw) szkół przy wydawaniu zaświadczeń, *rozciąga się bez ograniczeń od dnia 1 maja 1933 r. na szkoły zawodowe dokształcające.*

Ponieważ uzyskane zrównanie w prawach do ulg taryfowych szkół zawodowych dokształcających ze szkołami innych kategorii *może być każdego czasu cofnięte w razie stwierdzenia niewłaściwości* bądź przy wydawaniu zaświadczeń, bądź przy korzystaniu przez młodzież z przyznanej ulgi, kierownictwa tych szkół winny ze szczególną skrupulatnością przestrzegać ustalonych zasad wydawania zaświadczeń, a nadto pouczać młodzież, aby swem postępowaniem i zachowaniem się w czasie korzystania z ulgowych przejazdów nie dała powodu do niepochlebnych uwag zażaleń i skarg.

Z uwagi na to, że zaświadczenia na ulgowe przejazdy są ważne tylko łącznie z legitymacją uczniowską (matrykułą), zaopatrzoną w fotografie, *kierownictwa szkół nie powinny wystawiać zaświadczeń uczniom niemającym takich legitymacji, lub posiadającym legitymacje nieodpowiednie* (mocno zniszczone, bez fotografii lub z fotografią niewyraźną).

Komisje Dyscyplinarne.

W Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 12 z dnia 10 października 1933 r. ogłoszone zostały:

- pod pozycją 177—rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r. wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom;
- „ „ 178—instrukcja z dnia 9 sierpnia 1933 r. dla władz podległych Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie wykonania rozdziału IX (o odpowiedzialności służbowej) ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) i rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r. wydanego w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 217).
- „ „ 179—punkt 8—skład Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej dla nauczycieli przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Sprawozdanie o Subskrypcji 6% Pożyczki Narodowej.

Na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego było 7312 subskrybentów - nauczycieli wszystkich kategorii szkół, urzędników administracji szkolnej, szkół, uczniowskich samorządów szkolnych, Komitetów Rodzicielskich przy szkołach — którzy subskrybowali pożyczkę Narodową na ogólną sumę 1.138.000 zł.

L. p.	Nazwa władzy, urzędu lub instytucji	Ilość subskrybentów	Kwota subskrybowana
1	Kuratorjum O. S. Wil.	77	17950
2	Inspektoraty Szkolne	46	12600
3	Szkoły powszechne	5501	811500
4	Państw. zakłady kształcenia nauczyc. .	259	54250
5	Państwowe gimnazja	485	103950
6	Państwowe szkoły zawodowe	207	42450
7	Państwowe szkoły rolnicze	56	11300
8	Samorz. szkoły rolnicze	30	6000
9	Gimnazja prywatne	294	42350
10	Prywatne seminarja nauczycielskie . .	55	6500
11	Prywatne szkoły zawodowe	216	23450
12	Ryczałtowi prac. kancel. w gimnazjach i semin. państw.	20	1200
13	Internat przy sem. praw. duch. w Wilnie	5	350
	Samorządy szkolne uczniowskie:		
14	Szkół powszechnych	5	400
15	Zakładów kształcenia naucz.	14	800
16	Państwowych gimnazjów	28	1900
17	Państw. i samorz. szkół zawodowych .	4	200
18	Gimnazjów prywatnych	7	600
19	Prywatnych szkół zawodowych	3	250
	Razem	7312	1.138.000

Do Zarządu Kół

Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych.

Proszę przesyłać zebranych kwot na rzecz Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych do Komitetu Okręgowego w Wilnie wyłącznie przez wpłacanie tych kwot na konto czekowe Nr. 144.200, przyczem na odwrocie blankietu P. K. O., w miejscu przeznaczonem na korespondencję koniecznem jest podanie z jakiego tytułu pochodzi przekazywana kwota, n. p.

za 16 sztuk legitymacyj członk.	8 zł. —
” 16 ” znaczków składkowych	8 zł. —
” 200 “ cegiełek à 5 gr.	10 zł. —
“ 126 ” ” 10 gr.	12 zł. 60 gr.
z przedstawienia na rzecz T-wa	23 zł. 35 gr.
z innych źródeł	3 zł. —
	<hr/>
razem	64 zł. 95 gr.

Specjalnych zawiadomień o przekazaniu przez Koło pieniędzy wysłać nie trzeba.

Delegat Zarządu Głównego:

(—) *W. Gryglewski.*

Ludowe szkoły rolnicze.

Od 1 kwietnia 1933 r. przeszły pod bezpośredni zarząd Kuratorjum ludowe szkoły rolnicze powstałe na zasadzie ustawy z dnia 9-go lipca 1920 r. Art. 1 wspomnianej ustawy określa cel tych szkół w następujący sposób: „Ludowe szkoły rolnicze mają na celu przygotowanie zawodowe samodzielnych gospodarzy rolnych i gospodyń oraz świadomych swoich obowiązków obywateli kraju”. Wszystkie te szkoły na terenie okręgu Kuratorjum Wileńskiego za wyjątkiem jednej mają 11-miesięczny kurs nauki, która trwa w szkołach męskich od 15 stycznia do 15 grudnia, a w szkołach żeńskich od 15 listopada do 15 października. Na program ludowej szkoły rolniczej składają się: nauka rolnictwa, (produkcji roślinnej), produkcji zwierzęcej, ogrodnictwa z działami warzywnictwa, sadownictwa i pszczelnictwa, oraz nauka organizacji gospodarstw wiejskich. Nauka wszystkich przedmiotów zawodowych powiązana jest z obowiązkowymi zajęciami praktycznymi w gospodarstwie szkolnym pod kierunkiem nauczycieli fachowców, nauka zaś organizacji oparta na danych z gospodarstw uczniowskich. W szkołach żeńskich program z rolnictwa jest skrócony, natomiast dochodzą tu działy szycia, gotowania i porządków, przerabiane głównie praktycznie. Prócz przedmiotów fachowych przewidziane są w programie pogadanki etyczno-religijne, nauka języka polskiego i rachunków, a specjalny nacisk kładzie się na naukę obywatelską, przyczem ze spółdzielczością, prowadzeniem zebrań i świetlicy uczniowie zaznajamiają się praktycznie w istniejącej w każdej szkole spółdzielni i stowarzyszeniach uczniowskich. Nauka w ludowych szkołach jest bezpłatna — uczniowie pokrywają tylko koszty utrzymania w internacie, w którym ze względu na odległość od domu i charakter zajęć

muszą mieszkać. Zajęcia w szkole trwają codziennie od godz. 5 rano do godz. 21 (9 wieczór). Dzięki intensywnej nieprzerwanej wakacjami pracy w tych szkołach i stałej opieki nauczycieli (oddziaływanie wychowawcze) uczniowie korzystają bardzo dużo i zmieniają się nieraz do niepoznania.

Ze względu na to, że starsi rolnicy rzadko jeszcze rozumieją potrzebę oświaty rolniczej, a rodzice niechętnie oddają młodzież do szkół rolniczych, chociażby z tych powodów, że na okres roczny muszą się wyrzec bezpłatnego robotnika—potrzebna jest jeszcze akcja wynajdywania i kierowania odpowiedniego materiału do ludowych szkół rolniczych. Akcją tą najskuteczniej przeprowadzić może nauczycielstwo wiejskich szkół powszechnych oraz działające na terenie wsi organizacje młodzieży i inne. Dla uczniów niemogących ponosić kosztów utrzymania w internatach szkolnych udzielane są przez szkoły i samorządy stypendja na częściowe lub całkowite pokrycie tych kosztów.

Najodpowiedniejszym materiałem na uczniów ludowych szkół rolniczych jest młodzież mająca pewność przyszłej samodzielnej pracy na własnym warsztacie rolnym odpowiedniej wielkości t. j. conajmniej 5 ha ziemi. Pożądaniem jest, żeby kandydaci do szkół rolniczych wyróżniali się uzdolnieniem i zamiłowaniem do pracy na roli jak również do pracy społecznej, przytem wymagany jest odpowiedni rozwój fizyczny i przygotowanie ogólnokształcące w zakresie conajmniej 4 oddziałów szkoły powszechnej.

Szkoły rolnicze w miarę możności opiekują się także wychowankami, którzy te szkoły ukończyli, przez udzielanie im porad, polecenie na praktyki, udzielania pierwszeństwa i zniżki przy nabywaniu z gospodarstw szkolnych zboża siewnego, sadzonek, materiału rozplodowego i t. p. W niektórych powiatach powstały już związki b. wychowanków szkół i kursów gospodarstwa wiejskiego, mające na celu dalsze samokształcenie się i pomoc koleżeńską. Statut tych związków nakłada na członków m. i. obowiązek czytania conajmniej jednego pisma fachowego, należenia przynajmniej do jednej organizacji społecznej lub rolniczej, działającej na terenie zamieszkania ucznia oraz składania do Zarządu corocznych sprawozdań ze swej pracy.

Co roku kilkaset uczni i uczenic kończy szkoły rolnicze. Nie może być to materiał zupełnie wyrobiony, ale przeważnie chętny do pracy, tylko należy go umiejętnie do niej wciągnąć. Może się on okazać bardzo pomocnym i pożytecznym we wszelkich akcjach kulturalno-oświatowych, jak się już okazał w coraz lepiej rozwijającej się akcji Przystosowania Rolniczego.

Spis ludowych szkół rolniczych w okręgu Kuratorjum Wileńskiego.

Szkoły męskie państwowe:	Grzybów powiat i poczta Słonim,
" " "	Łuczaj p. loco pow. postawski,
" " samorządowe:	Antonowo, p. Boruny, pow. oszmiański,
" " "	Berdówka p. i powiat Lida,
" " "	Bukiszki, p. Wilno, pow. wileńsko-trocki,
" " "	Kuszelewo, p. loco, pow. nowogródzki,
" " "	Łazduny, p. Juraciszki, pow. wołożyński,
Szkoły żeńskie państwowe:	Antowil, powiat i poczta Wilno,
" " "	Bereźno, p. Mir, pow. stołpecki,
" " "	Różanka, p. loco, pow. szczuczyński,
" " samorządowe:	Kuków, p. i pow. Suwałki,
" " "	Święciany, p. loco.

Państwowe szkoły wędrownie rolnicze żeńskie przeprowadzają obecnie kursy $3\frac{1}{2}$ miesięczne w następujących miejscowościach: w. Werebje, pow. wilejskiego, w. Jeziornica, pow. słonimskiego, w. Ataleś, pow. stołpeckiego i Nowa-Mysz, pow. baranowickiego.

Ufundowanie sztandaru Wileńskiego Okręgu Związku Peowiaków.

Wileński Okręgowy Związek Peowiaków zwraca się w odezwie do Peowiaków, członków organizacji pokrewnych, sympatyków i przyjaciół Związku Peowiaków o przyczynienie się do ufundowania sztandaru.

Załączona do każdej listy składek, odezwa bliżej informuje o sprawach Związku Peowiaków Okręgu Wileńskiego.

Z uwagi na to, że wśród nauczycieli, pracujących na terenie okręgu szkolnego oraz wśród pracowników administracji szkolnej jest nie mała liczba Peowiaków, członków organizacji pokrewnych, sympatyków i przyjaciół Związku Peowiaków, którzy chętnie poprą inicjatywę Wileńskiego Okręgu Związku Peowiaków, podaje się do wiadomości, że odezwy i listy składkowe są u pp. Płatników rejonowych, oraz pp. Dyrektorów, Przełożonych szkół, którzy zebrane kwoty zechcą wpłacać na konto P. K. O. 60862, korzystając z nadesłanych blankietów nadawczych.

Numerowane listy składkowe uprasza się przesłać bezpośrednio do Koła Związku Peowiaków w Wilnie, skrzynka pocztowa 195.

Wycieczka w czasie feryj zimowych do Zakopanego i Krakowa.

Komisja Wycieczkowa Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego organizuje w czasie feryj zimowych wycieczkę do Zakopanego i Krakowa. Wyjazd z Wilna przewidywany jest w dniu 22 grudnia r. b. Pobyt w Zakopanem przez 24, 25 i 26-XII. r. b., w Krakowie 27 i 28-XII. 33 r. i powrót do Wilna w dniu 30-XII. 33 r. Ogólny koszt wycieczki wyniesie około 60 zł. (sześćdziesiąt). Wycieczka prowadzić będzie wyżywienie sposobem gospodarczym, z tem, że opłata o ile nie zostanie całkowicie wydana, pozostała część zwrócona zostanie uczestnikom wycieczki.

Osoby, które chcą wziąć udział w wycieczce winny wnieść w terminie do 5 grudnia r. b. zgłoszenie bezpośrednio do Komisji Wycieczkowej Kuratorjum w Wilnie, ul. Wolana 10. Do zgłoszenia należy dołączyć dowód wpłacenia na poczet wydatków wycieczki kwotę 20 zł. (dwadzieście zł.). Wpłatę należy uskuteczyć za pośrednictwem P. K. O. Nr. 60-150. (Konto Komisji Wycieczkowej). Uczestnicy wycieczki otrzymają w terminie do 15 grudnia r. b. program i szczegółowe informacje odnośnie wycieczki.

*Komisja Wycieczkowa
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.*

Kurs poznania Wilna.

Komisja Wycieczkowa Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego organizuje w okresie feryj zimowych, w czasie od 3 do 13-go stycznia 1934 r. *Kurs poznania Wilna.*

Zadaniem Kursu jest danie możliwości dokładnego poznania Wilna, oraz pobudzenie większego zainteresowania się krajoznawstwem i turystyką.

Program Kursu obejmuje:

1 — wycieczki: Góra Zamkowa i ogólny widok na Wilno. Ruiny zamku górnego i teren zamku dolnego. Muzeum Etnograficzne U. S. B. Wilno i okolice pod względem geograficzno-przyrodniczym. Kościoły: Św. Anny, Bernardynów i Św. Michała. Katedra, Plac Napoleona, Uniwersytet, Kościół św. Trójcy, Plac Ratuszowy, Antokol, Muzeum Tow. Przyjaciół Nauk i szereg innych zabytków.

II — wykłady, poświęcone następującym zagadnieniom: zarys historii miasta Wilna, wartość wychowawcza wycieczek, organizacja wycieczki i wędrowki. Ochrona przyrody i zabytków sztuki i kultury. Szlaki wycieczkowe na Wileńszczyźnie. Przewodniki i mapy na wycieczce. Szkolna akcja krajoznawczo-turystyczna. Poza tem przewidziana jest możliwość korzystania z teatrów i inne rozrywki.

Kurs organizowany jest w Wilnie w lokalu szkolnego schroniska wycieczkowego (ul. Dominikańska 3—5). Opłaty za kurs wynoszą: 15 zł. (piętnaście zł.) wpisowe i 30 zł. (trzydzieści zł.) za mieszkanie i utrzymanie na Kursie. Osoby, które nie będą korzystały z mieszkania i utrzymania, opłacają tylko wpisowe.

Osoby, pragnące zapisać się na powyższy Kurs, winny wnieść w terminie do 10.XII.33 r. podanie bezpośrednio do Komisji Wycieczkowej Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Wilnie, ul. Wolana 10. Do podania należy dołączyć dowód wpłacenia na P. K. O. Nr. 60150 (konto Komisji Wycieczkowej) wpisowego bez czego podanie rozpatrywane nie będzie.

Osoby, które zgłoszą się na Kurs, otrzymają dokładne informacje wraz z programem Kursu.

Komisja Wycieczkowa
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Okręgowy Chór Nauczycielski.

Jednym z czynników akcji śpiewaczej na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego jest istniejący od dwóch lat Okręgowy Chór Nauczycielski.

Celem tej organizacji jest: a) zrzeszenie nauczycielstwa w jedną wielką rodzinę śpiewaczą o wspólnym repertuarze pieśniowym, b) propaganda najbardziej cennych pieśni, c) propaganda pieśni ludowych z terenu Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Organizacja Okręgowego Chóru Nauczycielskiego w czerwcu bieżącego roku przedstawiała się liczebnie następująco:

Nr.	Miejscowość	Ilość śpiewa- ków	Nazwisko dyrygenta
1	Wilno (Ośrodek Chóru)	76	Bronisława Gawrońska
2	Oszmiana (filja)	46	Franciszek Skowroński
3	Grodno "	49	Stanisław Franczak
4	Szczuczyn "	30	Adam Bojanowski
5	Święciany "	23	Czesław Ruszczycki
6	Nowogródek "	62	Karol Mroszczyk
7	Augustów "	28	Stefan Dubiel
8	Teolin "	28	Marcin Knysz
9	Suwałki "	35	Adolf Lik
10	Baranowicze "	40	Bolesław Pikulski
11	Wołkowysk "	16	Dominik Duch
12	Głębokie "	68	Wincenty Arent
13	Postawy "	38	Władysław Nowicki
14	Nieśwież "	20	Włodzimierz Wirstiuk
15	Słonim "	36	Edward Rogowski
R a z e m . .		595	śpiewaków

W ośrodku Okręgowego Chóru Nauczycielskiego w Wilnie i we wszystkich filjach próby odbywają się raz w miesiącu, przeważnie w pierwszą niedzielę po pierwszym każdego miesiąca. Wszyscy członkowie chóru otrzymują zawczasu do opracowania nuty (całą partyturę).

Okręgowy Chór Nauczycielski zaprodukował się podczas Ogólnopolskiego Zjazdu Nauczycieli Muzyki i Śpiewu w Wilnie w dniu 4 czerwca b. r., wykonywując kilkanaście pieśni ludowych z terenu Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Prócz tego wzięły udział w miejscowych „świętach pieśni” filje Okr. Ch. N. w Szczuczynie, w Nowogródku, w Baranowiczach i w Słoniemiu.

Do Okr. Chóru Naucz. może należeć każdy nauczyciel(ka) każdego typu szkół państwowych i prywatnych w Okręgu, a przede wszystkim winne należeć nauczycielstwo szkół powszechnych, które jako najliczniejsze jest często najbardziej oddalone od środowisk kultury i jest tem samem powołane do tworzenia własnych organizacji o charakterze społeczno-artystycznym. Moralny zaś obowiązek należenia do Okr. Ch. N. mają przede wszystkim nauczyciele śpiewu i muzyki.

Do Okręgowego Chóru Nauczycielskiego lub do jego filji należy się zapisywać za pośrednictwem Inspektoratów Szkolnych.

W bieżącym roku szkolnym 1-sza próba Okręg. Chóru Naucz. w Wilnie odbyła się w dniu 8.IX b. r. Najbliższa próba odbędzie się 5-go listopada o godz. 12-iej w lokalu Seminarjum Nauczyc. im. T. Zana w Wilnie, ul. Ostrobramska 29.

Wyciąg

z protokołu Okręgowej Konferencji Spółdzielni Spożywców odbytej w Lidzie w dniu 7 maja r. b.

„Konferencja z zadowoleniem stwierdza wydajną pracę nauczycielstwa szkół powszechnych w ruchu spółdzielczym na terenie okręgu, obejmującego powiaty: lidzki, nowogródzki, szczuczyński, wołyżyński i oszmiański. Konferencja prosi prezydium o przesłanie odpisu niniejszej uchwały do wiadomości Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Wilnie”.

Ś. p. Dr. Stanisław Kopczyński

**Naczelnny Wizytator Higjeny Szkolnej
w Min. W. R. i O. P.**

Dnia 11 lipca 1933 r. w Wiśle na Śląsku Cieszyńskim zakończył życie ś. p. Dr. Stanisław Kopczyński. Przed paru laty zaledwie świat lekarski obchodził jubileusz Jego 30-letniej pracy lekarskiej. Nikt wówczas nie przypuszczał, że tak prędko ś. p. Dr. Kopczyński odejdzie na zawsze.

Ś. p. Dr. Kopczyński urodził się w Płońsku w r. 1873. Gimnazjum ukończył w Płocku ze złotym medalem, uniwersytet Warszawski w r. 1897 „cum eximia laude”. Pracował kolejno w klinikach w Warszawie, Wiedniu i Berlinie, gdzie studjował działy chorób wewnętrznych i nerwowych.

Ś. p. Dr. Kopczyński, pracując z d-rem Stanisławem Markiewiczem znanym inicjatorem kolonij letnich, zaczął się interesować higjeną szkolną, dziedziną, leżącą u nas całkowicie odłogiem. W r. 1900 ś. p. Dr. Kopczyński obejmuje stanowisko lekarza w szkole Zgromadzenia Kupców w Warszawie i rozpoczyna po raz pierwszy systematyczną pracę

nad całokształtem zagadnień higieniczno-lekarskich. Pracy tej oddawa się całą duszą w ciągu lat 19. Zakres swej pracy stale rozszerzał. Zorganizował opiekę higieniczno-lekarską w szkołach Macierzy Szkolnej, w polskich szkołach średnich i powszechnych w Warszawie. W r. 1917 został referentem, a następnie naczelnikiem wydziału higieny szkolnej w Min. Zdrowia Publicznego. W r. 1920 — jest naczelnikiem wydziału higieny szkolnej i wychowania fizycznego w Min. W. R. i O. P. Od r. 1925 aż do śmierci pracował jako naczelny wizytator higieny szkolnej w Min. W. R. i O. P. Po za pracą w szkole ś. p. Dr. Kopczyński przejawiał żywą działalność wygłaszając liczne odczyty i wykłady w stowarzyszeniach lekarskich, drukując różne artykuły w pismach codziennych i pedagogicznych. Prace te, zebrane obecnie w 2-ch tomach „szkiców higieniczno-wychowawczych”. Stanowią cenny materiał naukowy dla lekarzy i wychowawców. Odczyty, wygłaszane na międzynarodowych zjazdach higienicznych zaznajały świat lekarski z postępem pracy lekarzy polskich na niwie higieny szkolnej, podkreślając w ten sposób naszą działalność w okresie niewoli politycznej i w dobie obecnej. Jego to niestrudzonym wysiłkom zawdzięczamy przodujące stanowisko Polski wśród narodów cywilizowanych w tej dziedzinie. Prawie wszystkie szkoły w Państwie, szkoły średnie ogólnokształcące, zakłady kształcenia nauczycieli i szkoły zawodowe mają stałą opiekę higieniczno-lekarską, a nawet szkoły powszechne na terenie miast mają również tę opiekę. Ś. p. Dr. Kopczyński zostawił w spuściźnie przeszło 60 prac z zakresu higieny szkolnej, prac wysokowartościowych. Ostatnim Jego dziełem było wydanie zbiorowego podręcznika p. t. „Higiena Szkolna”. Ogromne to dzieło, którego był ś. p. Dr. Kopczyński współautorem i redaktorem zyskało podziw i uznanie ze strony specjalistów w tej dziedzinie. Ś. p. Dr. Kopczyński zyskał wielkie uznanie nie tylko w kraju, lecz i zagranicą. Francja w r. 1930 mianuje Go oficerem D’Instruction Publique“. Jako człowiek niezwykle pogodny wnosił z sobą atmosferę zapału do pracy, Jego optymizm niezwykle podtrzymywał wiarę w lepszą przyszłość, a Jego stosunek do współpracowników rozgrzewał i zachęcał do żmudnej i nieustannej pracy w warunkach ciężkich, w których i sam pracował. Odszedł. Duch Jego twórczy pozostał. Pozostał kierunek pracy przez Niego nakreślony. Pozostał w pamięci Jego stosunek do ludzi — prosty, serdeczny.

Cześć Jego pamięci.

Dzieje Miast Rzeczypospolitej Polskiej — Miasta Polski Nadmorskiej.

Kuratorjum zwraca uwagę na wydawnictwo D-ra Czesława Frankiewicza: „Dzieje Miast Rzeczypospolitej Polskiej — Miasta Polski Nadmorskiej tom III“.

Zamówienia kierować można do wdowy po autorze p. Zofji Frankiewiczowej w Kamionce Strumiłowej.

144.

KOMUNIKATY O WYDAWNICTWACH.

Niepodległość. Czasopismo poświęcone dziejom polskich walk wyzwoleniczych w dobie popowstaniowej pod redakcją Leona Wasilewskiego. Wydawnictwo Instytutu Badanie Najnowszej Historji Polski. Sekretarz redakcji dr. Wacław Lipiński.

Treść zeszytu 2 (19) tomu 8: Władysław Brzozowski—Zróżdła do dziejów P.O.W. Dr. Józef Żmigrodzki — Józef Bosak Hauke. Bronisław Barabasz — Z młodych lat. Dr. Stefan Kramsztyk — Ojciec Eugenjusz Czajkowski i jego latopis. Dr. Tadeusz Dybczyński — Wspomnienia z moich lat konspiracyjnych. Władysław Pobóg-Malinowski — Niedoszła akcja bojowa na linii Milanówek—Grodzisk.

Dokumenty. Do historii Ligi Narodowej — Władysław Pobóg-Malinowski. **Miscellanea.** I. Z pobytu Waryńskiego w twierdzy Szlisselburskiej—M. Z. II. Wrażenia z rewolucji 1905 w „Serbji”—Marja Chmieleńska. III. Łódzka Drukarnia P. P. S. w latach 1905 — 1907 — Antoni Burkot. IV. Wspomnienia z lat ubiegłych — Władysław Grzymkowski. V. Uznanie niepodległości Polski przez Rosję — Witold Trzeciński. **Bibliografia** książek i broszur historycznych, odnoszących się do okresu, objętego programem „Niepodległości“. **Wydawnictwa** z lat 1928—1929 — Halina Zielińska. **Sprawozdania.** Wilhelm Feldman. Dzieje polskiej myśli politycznej 1864—1914 — Wł. Pobóg-Malinowski. „Z Pola Walki“—L. Wasilewski. Z. Zawiszanka. Świt wielkiego dnia—W. Brzozowski. **Ilustracja** Do artykułu J. Żmigrodzkiego: Hauke-Bosak.

Polska Niepodległa. Czasopismo poświęcone kulturze, historii, sprawom społecznym i pracy państwowo-twórczej. Lwów.

Treść N-ru. 22—23 sierpień — wrzesień 1933 r.: Premier Jędrzejewicz zdobywa Odznakę strzelecką. Od Redakcji. W 250 lat po triumfie Jana III-go. W rocznicę zwycięstwa nad Wisłą i zwycięstwa pod Wiedniem. Piłsudski a Sobieski. 12.IX.1683 i 15.VIII.1920 r. Mowa Prez. Pułk. Walerego Sławka, wygłoszona na XII Zjeździe Legionistów Polskich w Warszawie. List Marszałka Piłsudskiego do Legionistów, wysłany na Zjazd 6.VIII.1933 r. Uroczystości XII Zjazdu Legionistów. Przemówienie p. Premiera Jędrzejewicza, wygłoszone na XII Zjeździe Legionistów polskich 6-VIII.1933 roku. Odsiecz wiedeńska według współczesnych źródeł polskich i niemieckich. Ku nowej szkole polskiej. — Zmiany w szkolnictwie wnoszą wartości dodatnie. Dr. H.

Biegeleisen. Nieznana korespondencja Teofila Lenartowicza z pułk. Zygmuntem Miłkowskim (T. T. Jeżem). Morze. Sobieski a dyplomacja międzynarodowa. Rok 1905. Na marginesie reformy szkolnej. Towarzystwo Popierania Budowy Szkół Powszechnych. Ostatnia bitwa. Polska pływająca armada. Fermenty lubelskie — rok 1918. Sztafeta. Święto morza w Jarosławiu. O zjednoczenie społeczeństwa w pracy społecznej. Kilka uwag o wychowaniu obyw. starszej młodzieży harcerskiej. W obronie krzyża. Czynniki obywatelski w nowych programach szkolnych. Głosy czytelników. Wiadomości bieżące.

Morze. Organ Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Zeszyt 8—9. Sierpień — wrzesień 1933 r.

Treść numeru: 1. Odezwa Zarządu Głównego L. M. i K. w sprawie zbiórki na Fundusz Obrony Morskiej; 2. Obywatelstwo świata — Józef Kożuchowski, Prezes Rady Głównej L. M. i K.; 3. Rozwój polskiej marynarki handlowej — Stanisław Kosko; 4. Dzieje polskiej kultury na Pomorzu — Ks. Dr. Tadeusz Pomian-Kruszyński, Profesor U. J. 5. Twierdza myśli polskiej — Instytut Bałtycki; 6. Polskie boje na polskim Pomorzu — Miłosz Gembarzewski; 7. Perspektywy polskiego rybactwa morskiego — Grzegorz Piotrowski; 8. Kryzys międzynarodowej żeglugi handlowej i formy jego zwalczania — Rowmund Piłsudski; 9. Z krainy zielonych łąk i stalowych jezior — Z. Dreszer; 10. W służbie dla Ojczyzny — W. Kosianowski; 11. Z życia marynarki wojennej; 12. Śmierć „Nereidy” — J. Sawiczewski; 13. Święto morza; 14. W 75 rocznicę telegraficznego połączenia między starym i nowym światem; 15. Przez Polskę do morza — Stanisław Kwaśniewski, generał brygady — kierownik Wydziału Żeglugi Śródlądowej przy Zarządzie Gł. L. M. i K.; 16. Po splywie; 17. Do młodych — Nemo; 18. Budownictwo okrętowe we Francji — O. Q.; 19. Kronika; 20. Dział Oficjalny L. M. i K. — V Walny Zjazd delegatów L. M. i K., Pionier Kolonjalny; 21. Pakt czterech a rewizja mandatów kolonjalnych — Hubert Sukienicki; 22. Polonja amerykańska a morze — Dr. W. Rosiński; 23. Poza Europę — R.; 24. Kolonjalne demonstracje Niemców w Afryce Południowej; 25. Ponta Grossa — Księżniczka stepów — Z podróży z p. Marszałkiem Raczkiewiczem do Ameryki Południowej — Bohdan Teofil Lepecki; 26. Przegląd kolonjalny — Fr. Łyp; 27. VII Międzynarodowy Kongres Historyków a polskie podróżnictwo; 28. Powieść z życia w Kongo Belgickim — Fr. Łyp; 29. Książki i czasopisma nadesłane; 30. Ze związku Pionierów Kolonjalnych; 31. Wspomnienia z podróży afrykańskich w latach 1882—1886 — Leopold Janikowski. 66 Fotografij i rysunków w tekście.

Zeszyt 10. Październik 1933 r.

Treść numeru: 1. Zagraniczna polityka trzeciej Rzeszy — Jan Dębski, wiceprezes Zarządu Głównego L. M. i K.; 2. Umowy polsko-gdańskie; 3. Zadania narodowej żeglugi — Dr. St. Zb. Szyszkowski; 4. Dzieje polskiej kultury na Pomorzu — III. Drukarnie gdańskie, rytownictwo, numizmatyka — Ks. Dr. Tadeusz Pomian-Kruszyński, Prof. Uniw. Jagiellońskiego; 5. Rola i zadania niemieckiego „Flottenvereinu” — Nauticus; 6. Stulecie kanału Augustowskiego — Prof. Inż. Mieczysław Rybczyński, b. Minister Robót Publicznych; 7. Jak budowano kanał Augustowski — Inż. Tadeusz Tillinger; 8. Obóz nadmorski L. M. i K. w Jastarni; 9. Do Gdyni, nad morze — Kazimierz Warchałowski; 10. Budownictwo okrętowe we Francji — O. Q.; 11. Jerzy Leygues; 12. Wokół Wielkiej Brytanji — j. g.; 13. Kronika; 14. Dział Oficjalny L. M. i K.; 15. Z żalobnej karty — Ś. p. Mieczysław Porębski; Pionier Kolonjalny; 16. Włoski program kolonjalnej rewizji — Tadeusz

Ehrenberg; 17. O drogi naszej ekspansji zamorskiej — Michał Pankiewicz, b. radca na Połudn. Amerykę; 18. Przegląd Kolonialny — Franciszek Łyp; 19. Przygody Krzysztofa Arciszewskiego — J. B. Rychliński. 30 fotografii i rysunków w tekście.

Lot polski. Organ Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej oraz Aeroklubu Rzeczypospolitej Polskiej. Miesięcznik.

Treść numeru ósmego — sierpień 1933 r. Bohater Atlantyku kpt. pil. Stanisław Skarżyński. 15-cie minut z kpt. pil. Stanisławem Skarżyńskim. Skarżyński — Powitanie w Warszawie. R.W.D. 5. Korzyści przygotowania meteorologicznego raidów. V-ty Krajowy Lotniczy Konkurs Turystyczny. Spadochron w darze od lotników brazylijskich dla kpt. pil. St. Skarżyńskiego. Wybitni lotnicy Sowieccy w Polsce. Międzynarodowe zawody balonów wolnych w Chicago. Czterdzieści rekordowych dni. Kronika miesięczna. Drugi kongres międzynarodowy lotnictwa sanitarnego. Ofiarność społeczeństwa japońskiego na cele lotnictwa wojskowego. List z Anglii. Nowości techniczne. Szkoła szybowcowa. Marginesy. Nowe wydania polskich znaczków pocztowych. Prace Instytutu Aerodynamicznego w Warszawie. Jak przedstawia się organizacja O. P. L. C. Biernej w Niemczech. Humor. Dział rozrywek umysłowych. Liga Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. Biuletyn.

Lot — Bezpлатny dodatek Lotu Polskiego. Nr. 8. Sierpień 1933 r.

Dlaczego i poco kpt. St. Skarżyński przeleciał Atlantyk. Jak zostać pilotem. Najślawniejsze podróże napowietrzne. Serce i mózg samolotu. Model W.H. 25.

Lot Polski. Organ Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej oraz Aeroklubu Rzeczypospolitej Polskiej. Miesięcznik.

Treść numeru dziewiątego — wrzesień 1933 r. Pożyczka Narodowa. Wojsko a Challenge 1934 r. W pierwszą bolesną rocznicę śmierci kpt. Franciszka Żwirki i inż. Stanisława Wigury. Zdobycie pucharu Gordon Bennetta. V-ty Krajowy Lotniczy Konkurs Turystyczny. Powietrzna armada włoska w przelocie powrotnym przez Atlantyk. Ci, co odlecieli na zawsze. Katastrofa ś. p. kpt. pil. Lewoniewskiego i ppłk. obs. Filipowicza w Z.S.R.R. Skrzydła Sowieców. Polskie szybowce na Węgrzech. Kronika miesięczna. Kronika zagraniczna. Nowości techniczne. Na Sofijskiej stacji Polskiego „Lotu”. Marginesy. Bomby zapalające. Czynna obrona przeciwlotnicza w świetle prawa międzynarodowego. Nowe wydawnictwa lotnicze. Kwiaty—owoce—warzywa. Biuletyn.

Lot — Bezpлатny dodatek Lotu Polskiego. Nr. 9. Wrzesień 1933 r.

Z konkursu modeli latających w Krakowie. Najślawniejsze podróże napowietrzne. De Pinedo ponad puszciami Afryki. Chmury — jako napęd. Konkurs eliminacyjny w Warszawie. IV-ty Ogólnokrajowy Konkurs Modeli Latających, organizowany przez Zarząd Główny L.O.P.P. w Krakowie. Wyniki z IV Ogólnokrajowego Konkursu Modeli Latających. Aerodynamika zwierzęca. Pogadanki o gazach bojowych. Model kadłubowy K-14. Rozrywki umysłowe.

W sprawie „Biuletynu Gazowego”. Zarząd Główny L. O. P. P. wydaje miesięcznik p. t. „Biuletyn Gazowy”, poświęcony sprawom obrony przeciwlotniczo-gazowej zagranicą.

Ze względu na to, że „Biuletyn Gazowy” przynosi stale najnowsze wiadomości z zakresu organizacji i techniki O. P. L. G. zagranicą oraz omówienia wszelkich nowych wydawnictw polskich i obcych w tym zakresie, jest on wydawnictwem bardzo pożytecznym i zasługującym na poparcie, dlatego też rozpowszechnianie „Biuletynu Gazowego” wśród młodzieży szkolnej i nauczycielstwa przyczyni się niewątpliwie do przygotowania obrony przeciwlotniczo-gazowej w szkołach i będzie zarazem ważnym środkiem propagandowym w szerokich warstwach społeczeństwa.

Biuletyn Gazowy Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej. Miesięcznik. Prenumerata rocznie 4 zł. Konto czekowe P. K. O. 85000. Redaktor Dr. Z. Mieliński, Warszawa, Wierzbowa 9.

Treść numeru ósmego — sierpień 1933 r. Organizacja Obrony Przeciw-Lotniczo-Gazowej. Niemcy, Sowiety, Belgja. Technika Obrony Przeciw-Lotniczo-Gazowej. Wiadomości Techniczne z Niemiec, Sowieców. Dział Lekarski. Czasopisma i Wydawnictwa.

Echa Leśne. Czasopismo ilustrowane.

Treść n-r 9 — wrzesień 1933. W przymierzu z drzewami. Kilka uwag o lasach mieszanych. Zagospodarowanie nieużytków. Żelazo, drewno, akacja. Hitlerizm a nieużytki w Niemczech. „Święto lasu”. 70 Rocznica powstania styczniowego w „Dębowym Kącie”. Lasy i leśnictwo zagranicą. Pożary lasów. Gospodarka leśna i drzewna Sowieców. Echa łowieckie. „Sprawa o zabójstwo strzelca w Puszczy Białowieskiej”. Z sezonu myśliwego. Z łowów na węże. Jesienne wędrówki naszych ptaków. W 250-tą Rocznicę Odsieczy Wiedeńskiej. Drzewa Króla Sobieskiego. Listy. Zabytki przedhistoryczne około Druskienik. Zamarte jezioro. Polesie. Bądźcie przyjaciółmi ptaka. Z przyrody i techniki. Coś dla pań. Królowa moda. Z miesiąca. Rozmaitości. Kąci fotograficzny. Dwa strzały. Włóczęga.

Niwa leśna — bezpłatny dodatek do czasopisma ilustrowanego: „Echa Leśne”.

Treść n-ru 9: Drzewo i jego życie. Miesiąc w lesie. Rady i pogadanki leśnicze. Uprawa zrebów pod sadzonki. Organizowanie kół przysposobienia wojskowego leśników. Prowadzenie nąganki na polowaniach leśnych. Z karty służbowej. W polu i na zagrodzie. Nasz kącik językowy. Pytania i odpowiedzi.

Echa leśne Nr. 10 październik 1933 r.:

Jesienne dni. Na Wileńszczyźnie. Święto lasu w Wilnie. Ż życia P. W. leśnego w Wilnie. Lasy państwowe Wileńszczyzny. Z wycieczki na Wileńszczyznę. Z pomorskich lasów. Pochwała lasów. Dawne barnictwo. Z życia leśnika akademika. Mojemu

miastu. Echa łowieckie. Dar ziemi wileńskiej. Jesienne wędrówki naszych ptaków. Humoreska na smutno. Z przyrody i techniki. Z nad brzegów Wilji. Coś dla pań. Z miesiąca. Dożynki w Spale. Nowiny z kraju. Kącik fotograficzny. Przegląd sztuki. Włóczęga. Kącik rozrywkowy.

Niwa leśna — bezpłatny dodatek do czasopisma ilustrowanego „Echa Leśne” Nr. 10 — październik 1933:

Pożyczka narodowa. [Szkodliwość grabienia ściółki leśnej. Zbiór nasion w październiku. Przed żniwami. Uprawa gleby pod szkółki sosnowe i świerkowe. Teorja i praktyka. Pobudki i sygnały myśliwskie. W polu i na zagrodzie. Szlakiem oświaty. Nasz kącik językowy. Pytania i odpowiedzi.

Encyklopedia dla młodzieży **„Świat i Życie”** pod redakcją prof. Dr. Zygmunta Łempickiego, nakład Książnicy-Atlas Lwów — Warszawa.

Zeszyt 7 Encyklopedji „Świat i Życie” (Od „Bolszewizmu” do „Cezarów”) zawiera cały szereg artykułów, których celem jest zaznajomienie młodzieży z najważniejszymi przejawami naszej współczesności. Otwiera go zakończenie artykułu p. t. „Bolszewizm” prof. dr. Z. Łempickiego. Artykuł „Budżet” napisany przez dr. T. Grodyńskiego w sposób niezmiernie prosty, jasny i przystępny, tłumaczy zawiłą strukturę budżetu państwowego. Liczne a pomysłowe ilustracje wyjaśniają ten artykuł. Artykuł „Cena” (T. Sławiński) zajmuje się aktualnem dziś zagadnieniem kształtowania się cen. Artykuł dr. A. Hertza p. t. „Burżuazja” jest przyczynkiem do dziejów tej klasy społecznej. Artykuł dr. M. Hartleba „Cechy” zajmuje się cechami historycznymi, ale omawia przytem i rolę cechów dzisiejszych i ich znaczenie w życiu współczesnem. Artykuły dr. J. Jaworskiego „Bonza” oraz St. Schayera „Braminizm” i „Budda i buddyzm” odkrywają przed czytelnikiem tajemnice i zagadki życia ludów wschodu. „Broń w dawnej Polsce” mjr. Antoniego Hniłki, „Cechowa sztuka” dr. Juljusza Starzyńskiego, „Celtowie”, dr. J. Reinholda, oraz J. Parandowskiego „Cezarowie” są to artykuły historyczne. Geografję reprezentuje artykuł dr. T. Jaczewskiego „Brazylja”, wprowadzający czytelnika w krąg zagadnień Ameryki Południowej, nauki zaś przyrodnicze „Botanika” prof. B. Hryniewieckiego oraz przyczynek doc. P. Słonimskiego „Ból”. Jako artykuł z dziedziny filozofji wymienić należy „Celowość” prof. dr. K. Ajdukiewicza. Artykuł „Cement” St. Kamińskiego, dotyczy działu technicznego. Artykuł „Cechowa sztuka” autor uzupełnił szeregiem nieznanych polskich zabytków; reprodukcje z ołtarza Wita Stwosza w Krakowie są prześliczne. Wszystkie artykuły ilustrowane są starannie i oryginalnie.

W VIII zeszytce miesięcznika „Świat i Życie” znajduje się artykuł J. Parandowskiego „Cesarowie”, wprowadzający w czasy starożytnego Rzymu. Prof. dr. T. Kowalski oświetla dzieje chanatu. Art. prof. dr. St. Baley uławi młodym czytelnikom poznanie charakteru kolegów. Art. „Chłop” (prof. dr. Fr. Bujak) i „Chata” (prof. dr. K. Moszyński) zaznajamiają z życiem i historją wsi. Art. doc. dr. Jaworskiego „Chiny” daje obraz Chin od zarania dziejów aż po dzień dzisiejszy. Artykułem o muzyce i muzykach jest artykuł K. Stromengera „Chopin”. Prof. ks. dr. A. Klawek wyjaśnia rolę, jaką chrześcijaństwo odgrywało w dziejach ludzkości. Artykuł prof. dr. J. Stalony-Dobrzańskiego „Chemja” — „Chemja ustrojów żywych” i „Choroba” (doc. dr. P. Słonimskiego) zaznajamiają czytelnika z najnowszymi poglądami świata naukowego na istotę procesów chemicznych w ustroju człowieka. „Ciężenie powszechne” (doc. dr. L. Infeld) — „Ciepłota” (prof. M. Grotowski, „Ciśnienie” (prof. dr. L. Wertenstein) zdają sprawę z najnowszymi teoryjami fizyki współczesnej. Dr. J. Czekalski w artykule p. t. „Ciężiny” kładzie nacisk na rolę, jaką odgrywają ciężiny w życiu narodów. Ilustracje stanowią ozdobę wydawnictwa.

Wiedza i życie. Zeszyt 8—9. Sierpień—wrzesień.

Treść: Artykuły i rozprawy. Zygmunt Mysłakowski—Uwagi o kulturze w Polsce (I). Waław Borowy—Exeter. Dr. H. Kolodziejski—W poszukiwaniu wyjścia. J. O. Stelman—Elektron dodatni. Mieczysław Wallis—Walfisz—O ocenach estetycznych. Kazimiera Zawistowicz—Dzień Wniebowzięcia Matki Boskiej w wierzeniach i obrzędach. Ludwik Anigstein—Wrażenia z Malajów. Zagadnienia bieżące. Włodzimierz Fiszer—Kryzys powieści i romansu. H. M.—Leopold Staff. Aleksander Hertz—Przegląd społeczno-polityczny. J. Zawieyski—Kurs teatralny w Brześciu n/Bugiem. K. Kazimiera Zawistowicz—Kronika ludoznawcza. A. K.—Amerykańska Oświata Dorosłych. Z pism L. Wertenstein—Nowe Drogi Nauki. Wiedza i technika. Dr. Stanisław Higier—Istota i postępy medycyny współczesnej. M. V. Siedliska raka. Nowe badania nad istotą snu. Dodatnie elektrony. Max Planck. „Przypływy” i „odpływy” ziemskie. Miesiąc naukowy.

Treść zeszytu 10. Artykuły i rozprawy. Roman Kołoniecki—Społeczne zadania literatury (I) M. Borowiecka—O istocie dyskusji. Romuald Spychalski—Fizyka i chemja koloidów. Kazimiera Zawistowicz—Obrzędy zaduszne. Waław Husarski—Drogi i bezdroża kina. Zagadnienia bieżące. Karol Husarski—Inauguracja nowego sezonu teatralnego w Warszawie. Aleksander Hertz—Przegląd społeczno-polityczny. St. J. Paprocki—Naukowe badanie zagadnień narodowościowych. J. Zawieyski—Wakacyjny kurs oświatowo-teatralny w Wejherowie. A. K. I. J.—Sprawy oświaty w pismach i książkach. L. Wertenstein—Dmochowski A. i Ziemięcki St.: Nauka o przyrodzie nieżywej. VII. Kongres Międzynarodowy Nauk Historycznych. Włodzimierz Fiszer—Iwan Turgieniew. Wiedza i technika. Dr. Stanisław Gigier—Istota i postępy medycyny współczesnej (II). M. V.—Rozbiór obszarów podbiegunowych. Atmosfera planety Wenus. Międzynarodowe Kongresy i organizacje naukowe. Miesiąc naukowy.

Poradnik w sprawach nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach ogólnokształcących. Nakładem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Warszawa 1933 r. Skład Główny: Książnica - Atlas T. N. S. W. Nowy Świat 59.

Treść zeszytu 3 (9) — Uwagi w sprawie organizacji nauczania matematyki w szkołach średnich ogólnokształcących. O stosowaniu modeli w kursie propedeutycznym geometrii. Modele przy nauczaniu matematyki w gimnazjum wyższym. Wskazówki bibliograficzne.

Załączniki — Leśniak Jan — Analiza starożytnych. Leśniak Jan i Turowicz Andrzej — Rozwiązywanie równań o jednej niewiadomej, pierwszego stopnia na niższym stopniu nauczania. Dr. Gołąb Stanisław — O konstrukcjach geometrycznych w szkole średniej. Leśniak Jan — O okresach zasadniczych funkcji trygonometrycznych. Turowicz Andrzej — Mierzenie odcinków i pól wieloboków.

Treść zeszytu 4 (10) — Egzamin dojrzałości w szkołach średnich ogólnokształcących. Spis rzeczy. Część I. Wstęp i uwagi ogólne o egzaminach. Część II. Religja rzymsko-katolicka. Język polski. Języki starożytne. Historia i nauka o Polsce współczesnej. Przyrodznawstwo. Fizyka i chemia. Matematyka.

„Kultura Pedagogiczna“.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego zwraca uwagę Dyrekcji i Kierownictw szkół, pp. Inspektorów Szkolnych oraz ogółu Nauczycielstwa na dwumiesięcznik p. t. „Kultura Pedagogiczna“. Jest to czasopismo poświęcone naukowym i filozoficznym zagadnieniom wychowania. Rocznik obejmuje 5 zeszytów w łącznej objętości około 500 stron dużej ósemki. „Kultura Pedagogiczna“ jest redagowana przez prof. U. J. d-ra Z. Myślakowskiego przy współdziałaniu Komitetu redakcyjnego, złożonego z prof. U. J. d-ra J. S. Bystronia, prof. U. W., d-ra B. Nawroczyńskiego i prof. U. J. d-ra G. Szumana.

Warunki przedpłaty: rocznie zł. 15. Cena pojedynczego zeszytu zł. 3.50. Redakcja i administracja: Kraków, Straszewskiego 27.

Treść zeszytu 3 — Artykuły — prof. dr. Peter Peterson (Jena) — Gminy szkolne według planu Jenajskiego, ich tygodniowy rozkład zajęć oraz wychowawcze sytuacje tegoż rozkładu. W. Musianowiczówna — Korelacja pomiędzy postęпами ucznia w szkole a stosunkami rodzinnymi, względnie domowymi. K. Urbański — Al. Shanda teoria charakteru. Sprawozdanie ze Zjazdu byłych słuchaczy Kursu pedagogicznego przy Uniw. Jagiel. Od Redakcji.

Wychowanie Fizyczne.

Treść numeru 9 wrzesień 1933 r.: Dr. Prof. E. Piasecki — s. p. Dr. Stanisław Kopczyński. Doc. Dr. G. Szulc — Badanie powietrza w szkołach w Warszawie. E. Arnek-

ker—Wychowanie fizyczne a zagadnienia społeczne. Ocena książek. (Psychologja 1930 r.) Z prasy polskiej (Fiumel, Dąbrowski, Studencki, Mikulski, Zamorski). Z prasy obcej (Chuche, Bossard, Cometto, Vagleri, Sangiorgi, Banissoni, Pelegrini, Sari). Z towarzystw. Instytucyj, Zjazdów, Kronika.

Treść numeru 10, październik 1933. Od redakcji. Gen. Bryg. Dr. St. Rouppert — cele, zadania i działalność Rady Naukowej W. F. Prof. Dr. B. Nawroczyński — Warunki pracy dziecka w szkole. Dr. M. Orłowicz — Organizacja turystyki w Polsce. Wiz. Dr. K. Mitkiewicz — Warunki higieniczno-szkolne w mniejszych miastach i wsiach. Wiz. W. Sikorski — Najważniejsze zadania wychowania w środowiskach wiejskich i małomiejskich. Wiz. Z. Wyrobek — Sprawa t.zw. usportowienia wsi polskiej i małego miasta. Oceny książek. (Psychologja 1930). Z prasy obcej (Boin, Becker, Meldolesi, Mesitti, Fay). Z Towarzystw, instytucji i zjazdów. Kronika.

Psychotechnika. — Kwartalnik poświęcony sprawom poradnictwa i doboru zawodowego oraz innym zagadnieniom z dziedziny psychologii stosowanej. Komitet redakcyjny: inż. Jan Wojciechowski, redaktor odpow. prof. Władysław Witwicki, Stanisław Studencki. Warszawa. Polskie Towarzystwo Psycho-techniczne.

Treść zeszytu 2-go — Rozprawy, artykuły, streszczenia. M. Dybowski — Testy do badania typów woli. Prof. F. Serecky — Badania abiturjentów szkół średnich i studentów w Czechosłowacji. Prof. F. Serecky — Badania psychotechniczne funkcjonarjuszy służby bezpieczeństwa w Republice Czechosłowackiej. J. Wojciechowski — Wady zebrań i posiedzeń. Władysław Witwicki — Słówko w sprawie przewodniczenia na zebraniach naukowych. Zakład psychotechniczny. Porównanie wyników pewnych badań indywidualnych ideowych. Nasza kultura w niebezpieczeństwie (ref. E. Zdziarska). Wspomnienia pośmiertne: ś. p. K. Adamiecki, ś. p. T. Jarosiński (napisał J. Wojciechowski). Typ zawodowy artysty dramatycznego. Sprawozdanie z pracy E. Jaenscha i Schneidera (ref. J. Filozofówna). Sprawozdania Instytutu Psychotechnicznego w Płocku. Przegląd czasopism. Psychotechnika i poradnictwo w czasopismach. Książki i broszury. Notatki bibliograficzne. Kronika.

Ruch Pedagogiczny — Czasopismo poświęcone nowym prądom w wychowaniu i nauczaniu. Treść numeru (5 maj 1933). Marjan Odrzywolski — Główne założenia bihewjoryzmu. Józef Pieter — Filozoficzne zainteresowanie młodzieży. Henryk Rowid — Analiza współczesnych metod nauczania. Recenzje. Myśl pedagogiczna zagranicą (Albin Jakiel). Kronika pedagogiczna. Zapiski bibliograficzne.

Treść zeszytu Nr 6 — czerwiec 1933 — Marjan Odrzywolski — Główne założenia bihewjoryzmu. Józef Pieter — Filozoficzne zainteresowania młodzieży. Henryk Rowid — Analiza współczesnych metod nauczania. Recenzje. Edmund Semil — Myśl pedagogiczna zagranicą. Zapiski bibliograficzne.

Polonista — Dwumiesięcznik. Czasopismo poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących i zawodowych, oraz w zakładach kształcenia nauczycieli.

Zeszyty „Polonisty“ zawierają obszerny przegląd prasy oraz dział informacyjno-literacki.

Treść zeszytu 4-go (Lipiec—Sierpień 1933): Dr. Juljusz Saloni—Psychologiczne zasady wychowania a nauczania języka ojczystego II. Dr. Ludwik Stołarzewicz—Język polski w szkole zawodowej. Ludwik Skoczylas—Lektura Rynka w szkole średniej. Ćwiczenia w mówieniu: I. Mikołaj Jędryszka—Ćwiczenia słownikowe w oddz. VI szkoły powsz. z niepolskim językiem wykładowym. II. Ludwik Rajewski—Ćwiczenia językowe w kl. IV gimn. Dr. Juljusz Saloni—Wypracowania piśmienne z języka polskiego. Józef Szumański—Audycja w szkole. Sprawozdania i oceny. I. Oceny książek. H. Gaetner—Gramatyka współczesna języka polskiego. Cz. II (B. Wieczorkiewicz). II. Głosy prasy pedagogicznej polskiej (H. Schipper). Dział informacyjno-literacki. Dr. Zofja Szmydtowa—Cyprjan Norwid (Z powodu publikacji Miriama: Cyprjana Norwida poezje wybrane). Dr. Juljusz Saloni—O najwyższym rzemiośle apostoła i najniższej modlitwie anioła. Karol Łzykowski—Zagadnienia fillisterstwa w powieści. M. Dąbrowskiej—„Noce i dnie”. Recenzje i sprawozdania: Antoni Sygietyński—Pisma krytyczne wybrane (A. Drogoszewski). Rocznik literacki za rok 1932 (I. Burakowski).

Język Polski — Organ Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego. Wydawany z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P. oraz Komisji językowej Polskiej Akademji Umiejętności.

Zeszyt maj—czerwiec 1933. Z góralskich nazw miejscowych i osobowych. O kilku wyrazach i formach rzekomo niewarszawskich. Noszenie nazwiska, ubranie. Recenzje. Dr. Witold Doroszewski—Pisownia polska w ostatnich wydaniach. Dr. Marjan Z. Arend. Problem reformy pisowni polskiej w świetle fonetyki. Uwagi językowe o książkach. Odpowiedzi redakcji.

Zeszyt lipiec—sierpień 1933 r. „Pisorymie wymyśli”. Uwagi o podstawowych pojęciach i nazwach morfologicznych. Kilka etymologii. Miejsca siedzące i stojące. Uwagi o polskim systemie głosowym. Stolyhwo=stoligwa. Kazimierz=Kaźmierz. Uwagi językowe o książkach. Magisterja (i doktoraty) z języka polskiego w roku szk. 1932/33. Zapiski bibliograficzne. Odpowiedzi redakcji.

Kuźnia Młodych. Czasopismo młodzieży szkolnej.

Treść numeru 10 — czerwiec 1933 r.: Nowa edycja ludzi dojrzałych. 14 lipca. Pomorze -- nieodłączna część Polski. Na przedmieściu Warszawy. O różnych rodzajach muzyki. Kronika muzyczna. Na szanłcach Mandzurji. Kronika szkolna. Projekt budowy jednolampowego odbiornika zelektryfikowanego. Wielki konkurs fotograficzny. Dodatki lokalne. Lwów. Możesz się uśmiechnąć — tu mówi Lwów. Kronika lwowska. Sosnowiec. Djabelski los. Lublin. Angola—kolonią polską. Wiosna, sztuba i... miłość. Czy znasz polskie przysłowia? Z warg. Wiosna w piwnicy. Wyniki konkursów. Poradnik literacki. Dział szarad i rozrywek umysłowych.

Treść numeru 11 — wrzesień 1933: Straż przednia. Nowy rok szkolny. Geneza, stan obecny i przyszłość straży przedniej. Święto młodych. W krainie wielkich jezior. Montaż wieści. Ostatnie chwile. Z obozu. O piękno w życiu codziennem. W krzywym zwierciadle. Obozy i kolonie straży przedniej (Gdynia, Kartuzy, Chmielno). Zawody sportowe o puchar przechodni „Kuźni Młodych”. Reportaż — nie-reportaż z zawodów „Kuźni Młodych”. Sport na kolonji „S.P.” w Gdyni. Z teatrów. Na ekranie. Wywiad z p. Karoliną Lubieńską.—Hoppe.—Nasza zima ślonsko. Stara „buda”. Białe złoto. Dział szarad i rozrywek umysłowych.

Treść numeru 12 — wrzesień 1933: Własnymi siłami. Hallo, tu mówią Czechosłowacy. Młodzież a porozumienie czechosłowackie. Miotacz. Na dożynkach w Spale. Rocznica. 222 słowa... Redaktorzy wszystkich czasopism łączcie się. Jeszcze wspomnienia obywatelskie. Kronika szkolna. Teatr i kino. Refleksje teatralne. Rewja młodych sił. Głos zdaleka. Szkice literackie. Przegląd prasy. Polska—Czechy.

Treść numeru 13 — październik 1933: Historia i polityka. Koło L.O.P.P. Syndykat Prasy szkolnej realizujemy. Listy z różnych stron. Feljeton zszywany lnianymi niemi. Szkolny park sportowy w Warszawie. Dodatek toruński. Ludzie o słonecznych sercach. „Nasze prace”. „Kuźnia Młodych” na prowincji. Klub artystyczny. „Wpoprzek”. Szpiegi. Miasto mojej młodości. Kronika harcerska. Z teatru. Kronika szkolna. Przegląd prasy. Poradnik literacki. Z działu szarad i rozrywek umysłowych.

Treść numeru 14—październik 1933. Wymowa cyfr. W labiryncie wielkiej Warszawy. Gustaw Morcinek. Umiera człowiek. Film. Czy Szopen został otruty. Dlaczego by nie. Miasto. Tęsknota wieczorna. Ze Lwowa. Sosnowiec. Teatr i kino. Szpieg. Ze wspomnień starego gimnazjalisty. Nowy duch szkoły. Przegląd prasy. Poradnik literacki. Rozrywki umysłowe.

Praca ręczna w szkole — Organ Tow. Miłośników Robót Ręcznych. Kwartalnik. Warszawa.

Treść numeru 1-go — Od redakcji. W. Ambroziewicz—Zamiast wstępu. A. Ligaszewski—Rozwój nauki robót ręcznych w państwowym gimnazjum im. St. Batorego w Warszawie. W. Guzek—Zajęcia techniczne w warsztatach szkolnych państw. gimn. im. St. Batorego w Warszawie. G. Wuttke — Znaczenie pracy ręcznej w nauczaniu geografji. A. Ligaszewski — Praca ręczna w nauczaniu propedeutyki fizyki i chemji. St. Malec—Korelacja fizyki z pracą ręczną w gimn. St. Batorego w Warszawie. Sł. Pleśniewicz—Prace ręczne związane z pracą uczniowską w laboratorium chemicznem. St. Wysocki — Pogotowie techniczne w gimn. im. St. Batorego. Józef Kucharski — Współpraca rysunku z robotami ręcznymi w ćwiczeniu wyobraźni. J. Ładowski—Jakie korzyści daje nauka w pracy ręcznej podczas studjów wyższych na Politechnice. T. Robak — Mój pogląd na znaczenie prac ręcznych w szkole średniej. Komunikat Zarządu Gł. Tow. Mił. Robót Ręcznych. Streszczenie francuskie. Ilustracje.

Treść numeru 2-go: N. Bobieńska — Sztuka romańska w Polsce. N. Vogel zang. Z działalności ognisk metodycznych róbót ręcznych i rysunków. W. Czymycki. Jak uczyć robót z papieru, kartonu i tektury. M. Czechowska—Kilka uwag o maszynie

do szycia. Inż. W. Czerwiński—Metale, stosowane w pracowniach robót ręcznych i ich własności. P. T. Pietrzykowski—Krótki wykład o emaljach. Kronika Instytutu Robót Ręcznych. Przegląd czasopism. Streszczenie francuskie.

Rysunki i zajęcia praktyczne — miesięcznik. Organ Sekcji nauczycieli rysunków i zajęć praktycznych Związku Nauczycielstwa Polskiego. We wrześniu r. b. ukazał się Nr. 1 powyższego czasopisma, które zostało przekształcone z wydawanego od 7-miu lat miesięcznika p. t. „Roboty Ręczne i Rysunki“. Nowy tytuł czasopisma odpowiada nowemu programowi, w myśl którego nauka robót ręcznych stanowi jeden z działów zajęć praktycznych. Czasopismo postawiło sobie za cel „interpretację i omawianie zasad realizacji nowych programów zajęć praktycznych i rysunków oraz sprawozdania z realizacji poszczególnych działów w klasach I, II, i V szkoły powszechnej i I kl. gimnazjum“. — Na łamach czasopisma będą omawiane także projekty programów klas pozostałych.

Nr. 1 „Rysunków i zajęć praktycznych“ zawiera następujące artykuły: Wiktor Snopek — Pogawędźmy sobie... — Kilka uwag na temat realizacji programu zajęć praktycznych w szkole powszechnej. Leon Rudawski — Współpraca i czytelnictwo fachowe. Jan Mazurek — Wstępne zajęcia rękodzielnicze w I i II klasie szkoły powszechnej. St. Witaczówna — Jedwabnictwo w szkole, jako jedna z form pracy szkolnej. Marja Bothe — Trykotarstwo ręczne w szkole. X. — O racjonalną naukę rysunku w szkołach średnich ogólnokształcących. Zofja Żerańska — Praktyczne wskazówki z zakresu kultury życia codziennego.

Nakładem Gebethnera i Wolffa. Warszawa. Wychodzi Biblioteka Nauczyciela Szkoły Powszechnej pod redakcją Benedykta Kubskiego „**Jak realizować nowe programy szkolne**“. Zapowiedziane zostały następujące tomiki:

1. Dr. J. Balicki — Oblicze nowych programów.
2. J. Michałowska — Zagadnienia wychowawcze w nowych programach.
3. St. Drzewiecki — Wychowanie obywatelsko-państwowe w nowych programach.
4. St. Muchowski — Wychowanie gospodarcze w nowych programach.
5. B. Kubski — Twórczość nauczyciela, a nowe programy.
6. M. Kotarbiński — Organizacja pracy w kl. I na podstawie nowego programu.
7. St. Dobraniecki — Organizacja pracy w II kl. na podstawie nowego programu.
- 8 i 9. J. Dańciewiczowa — Jak realizować nowy program jęz. polskiego (2 tomiki).
- 10—11. Dr. Wł. Hoszowska — Jak realizować nowy program historii (2 tomiki).
- 12—13. E. Dudkówna i J. Strzelecka — Jak realizować nowy program matematyki (2 tomiki).
14. J. Czystowski — Jak realizować nowy program przyrody martwej.
- 15—16. T. Mayzner — Jak realizować nowy program śpiewu (2 tomiki).

17. Dr. J. Kuchta — Psychologja dziecka wiejskiego.
18. St. Wiącek i J. Ciepielewski — Czytanie w szkole powszechnej (przykłady lekcyj).
Dotychczas wyszły z druku tomiki oznaczone Nr. Nr.: 1, 4, 5, 6, 7, 10, 15, 18.
U W A G A: Cena tomiku zł. 1 gr. 90 w przedpłacie zł. 1 gr. 20.

„Iskry”, tygodnik dla młodzieży gimnazjalnej; obchodził w dniu 6 października r. b. 10-lecie swego istnienia.

Pismo redagowane żywo i starannie, wierne głoszonym hasłom i ideałom, zyskuje sobie szerokie grona czytelników-przyjaciół.

„Iskry” ożywia duch prawdziwej miłości, miłości wychowawcy do dziecka. Są one tygodnikiem dla młodzieży dojralszej i spełniają dobrze swe zadanie. Hasło „Iskier” to owo powszechnie znane: „Uśmiechnij się”, oznaczające pogodę i równowagę ducha. „Iskry” łączą wiadomości przyjemne z pożytecznymi i potrzebnymi.

Treść numeru 41 — Jubileuszowy. Od Weteranów (Al. Kwiecińska). Nasze listy. W Iskrowy jubileusz (Tadeusz Rogowski). Naszym przyjaciółom (H. Duninówna). Zofja Kossak-Szczucka (Rureli Drogoszewski). Icek i Jacek w Afryce 31 (M. Jarosławski). Wodne popisy (O. Żawrocki), Gazetka Iskier. Rozrywki.

Biblioteka T-wa Czyteln Ludowych w Poznaniu składająca się z arcydzieł literatury, włączonej do lektury podstawowej w kursie szkół średnich, zasługuje na poparcie i najszersze rozpowszechnienie ze względu na: 1. niezwykle niską cenę (35 gr. za tomik), 2. pełne teksty, uważnie zredagowane i zaopatrzone w rzeczowe objaśnienia i zwięzłe wstępy. 3. wyraźny druk i estetyczny wygląd.

Z powyższych względów książeczki Biblioteki T. C. L. w Poznaniu można zalecić jako wydawnictwa praktyczne, nadające się tak do użytku szkolnego, jak i w akcji oświatowej dla najszerszych warstw społeczeństwa.

Rz.

Wydawnictwa harcercskie.

Nakładem Harcerskiego Biura Wydawniczego wyszły z druku następujące książki:

- Józef Sosnowski — Harcerstwo jako wielka gra.
- Wacł. Błażejewski — Historia harcerstwa polskiego.
- Józef Sosnowski — Wytyczne programowe pracy zastępów chłopców starszych.

— Próby harcercskie.

- Regulaminy zachowe.
- Regulamin munduru harcerskiego.
- „ „ wychowania fizycznego.
- W druku: — Gry harcerskie w izbie.
- Sygnalizacja.

Ponadto Harcerskie Biuro Wydawnicze wydało „zeszyty harcerskie“, które posiadają barwną, estetyczną okładkę oraz zawierają wkładki rysunkowe z życia harcerzy. Główna Składnica Harcerska, Warszawa, ul. Traugutta 2.

Wydawnictwa muzyczne.

16 pieśni — śpiewnik wydany nakładem Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, zawiera pieśni, obowiązujące wszystkie chóry w Okręgu, oraz ponadto kilka pieśni ludowych z terenu Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Cena egzemplarza 30 groszy.

Zamówienia należy kierować pod adresem: „Wydawnictwa Muzyczne“ przy Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego, Wilno, Wolana 10. Konto w P. K. O. Nr. 30.059

Tadeusz Mayzner — **Jak realizować nowy program śpiewu.** Cz. I. Wyd. Gebethnera i Wolffa. Cena 1.90 gr. Książka zawiera uwagi ogólne o tem, jak należy realizować nowy program.

Tadeusz Mayzner — **Mój śpiewnik.** — Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, Lwów, ul. Kurkowa 21. Cena 55 gr. — zawiera 16 pieśni dla dzieci najmłodszych. Wszystkie piosenki są bardzo melodyjne i posiadają ładne teksty.

Tadeusz Mayzner — **Piętnaście pieśni.** — Śpiewnik na 3 głosy. Nakład Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów, ul. Kurkowa 21. Cena 80 gr. Śpiewnik zawiera odpowiednie pieśni w ładnym i nietrudnym układzie dla chóru szkolnego.

Karol Hławiczka — **Jak uczyć śpiewu w szkole powszechnej.** — Podręcznik metodyczny dostosowany do nowego programu. Nakł. Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1933.

Karol Hławiczka — **Zbiór pieśni na uroczystości państwowe** do użytku szkolnego na 3 lub 4 głosy równe. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Cena 1.40 gr. Śpiewnik zawiera 18 pieśni w układzie ładnym, nietrudnym i odpowiednim dla chórów szkolnych.

Faustyn Piasek — **Marysine śpiewki.** — Cz. I i II. Nakład i druk F. B-cia Detrychowcie w Płocku. Cena każdej części 80 gr. Śpiewnik zawiera piosenki o ładnych melodjach i interesujących tekstach dla młodszych dzieci.

„Śpiew w Szkole” — Miesięcznik. Organ Sekcji Nauczycieli muzyki i śpiewu Związku Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa, Wybrzeże Kościuszkowskie 35. Prenumerata roczna 8 zł. Pod tym zmienionym tytułem wychodzi dotychczasowe czasopismo „Muzyka w szkole”.

Podręczniki i książki do użytku szkolnego.

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.
Nr. 3, 1933 r. poz. 82).

Ministerstwo W. R. i O. P. uznało następujące wydawnictwa i środki naukowe za dozwolone do użytku szkolnego:

I. Podręczniki.

Dargielowa Al. i Rygier L. Lubię czytać. Część II. Czytanki i ćwiczenia na trzeci rok nauki. Wydawnictwo Polskiej Składnicy Pomocy szkolnych. Warszawa, 1931—dla uczniów trzeciego oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr-7723/31).

Gaertner H. i Lempicki St. Służ państwu. Tom pierwszy. Szlakiem bohaterów. Lwów. Nakład K. S. Jakubowskiego, 1932 — dla uczniów czwartej klasy gimnazjów (Nr. I. Pr-1761/32).

Krantz A. Rachunki dla szkół powszechnych. Podręcznik ze wskazówkami metodycznymi dla nauczycieli. Część I. Wydanie 3. 1930. Część II. Wydanie 3. 1929. Część. III. Wydanie 2. 1930. Część IV. Wydanie 2. 1930 — dla nauczycieli szkół powszechnych (Nr. I. Pr-8280/31).

Krantz A. Zbiór zadań rachunkowych dla szkół powszechnych. Książeczka dla uczniów. Część II. Drugi rok nauki. Wydanie 2. 1932 — dla uczniów szkół powszechnych (Nr. I. Pr-8279/31).

Krantz A. Zbiór zadań rachunkowych dla szkół powszechnych. Książeczka dla uczniów. Część III. Trzeci rok nauki. Wydanie 2. 1931 — dla uczniów szkół powszechnych (Nr. I. Pr-8279/31).

Krantz A. Zbiór zadań rachunkowych dla szkół powszechnych. Książeczka dla uczniów. Część IV. Czwarty rok nauki. 1931 — dla uczniów szkół powszechnych (Nr. I. Pr-8279/31).

Krantz A. Zbiór zadań rachunkowych dla szkół powszechnych. Książeczka dla uczniów. Część V. Piąty rok nauki. 1931 — dla uczniów szkół powszechnych (Nr. I. Pr-8279/31).

Nanke Cz. Wypisy do nauki historii nowożytnej. Część druga. Od pierwszego rozbioru Polski i wybuchu rewolucji francuskiej do czasów najnowszych. Wydanie 2. Wydawnictwo Książnicy Atlas, Lwów—Warszawa, 1931 — dla uczniów klasy VII szkół średnich ogólnokształcących (Nr. I. Pr-8779/31).

Perkowska Z. i Hertzberżanka M. Mowa ojczysta. Książka do czytania dla III oddziału szkół powszechnych lub klasy wstępnej szkół średnich. Wydanie XI. Wydawnictwo Domu Książki Polskiej. Warszawa, 1932 — dla uczniów III oddziału szkół powszechnych (Nr. I. Pr-3621/32).

Radliński T. Świat i jego mieszkańcy. Antarktyda, Australia, Afryka, Ameryka, Azja i Europa. Kurs oddziału szóstego. Nakładem autora — dla uczniów szóstego oddziału szkół powszechnych (Nr. I. Pr-438/32).

Sawicki L. Geografia dla VI stopnia siedmioklasowej szkoły powszechnej. Wydanie 8. Wydawnictwo Księgarni Nakładowej „Orbis”, Kraków, 1929 — dla uczniów VI oddziału szkół powszechnych (Nr. II-17578/33).

II. Wydania autorów.

Byron. Korsarz. Powieść. W przekładzie A. E. Ordyńca. Wydanie 2. Biblioteczka Uniwersytetów ludowych i Młodzieży szkolnej. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa— jako lekturę uzupełniającą, dozwoloną dla uczniów VII i VIII klasy szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II-6702/31).

III. Wydawnictwa pomocnicze.

Katelbach St. Encyklopedia przemysłu i handlu wełnianego. Część pierwsza. Wydawnictwo Instytutu szerzenia praktycznej wiedzy przemysłowej. Warszawa, 1932. Skład główny, Warszawa Orla 9 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół handlowych oraz do bibliotek szkół handlowych (Nr. I. Pr-4019/32).

Pietraszkiewicz Edw. M. Obróbka metali. Wydawnictwo Instytutu Przemysłowo-Rzemieślniczego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Skład główny Instytut, Pankiewicza 3, 1931 — jako książkę pomocniczą, dozwoloną w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (Nr. II-17433/31).

Skiba. M. Alkoholizm jako zagadnienie gospodarcze w Polsce. Lwów, 1932 r. Skł. gł. Lwów. Księgarnia „Biblioteka Religijna” — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół wszelkiego typu (Nr. I. Pr-9395/31).

IV. Książki do bibliotek.

Choloniewski Ant. Duch dziejów Polski. Wydanie 4. Warszawa. Księgarnia Polska. Tow. Polskiej Macierzy szkolnej, 1932 r. — do bibliotek szkolnych dla nauczycieli (Nr. I. Pr-414/33).

Ks. Fraś L. Obrona Zbaraża w r. 1649. 1932 r. Skład główny: Główna Księgarnia wojskowa w Warszawie — dla młodzieży powyżej lat 14 (Nr. I. Pr-2016/32).

Koneczny F. Skróty dziejów włościactwa w Polsce. Wydawnictwo Księgarni J. Zawadzkiego w Wilnie, 1921 — dla młodzieży powyżej lat 14 (Nr. II.-8295/30).

Makarczyk J. Przez morza i dżungle. Powieść dla dorastającej młodzieży. Biblioteka Iskier. Lwów—Warszawa. Książnica-Atlas, 1931 — dla starszej grupy dzieci lat 11 — 15 (Nr. I. Pr-7580/31).

Meissner J. Szkoła orlat. Powieść. Warszawa. Tow. Wydawnicze „Rój”. 1930 — dla dzieci lat 11 — 15 (Nr. I. Pr-870/32).

Moszczeńska I. Źródło siły i szczęścia. Książki życia — IV. Warszawa. M. Arc. 1927 — dla starszych dzieci lat 11 — 15 (Nr. I. Pr-4742/32).

Nowakowki Z. Przylądek Dobrej Nadziei. Warszawa. Gebethner i Wolff 1931 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-868/32).

Orkan Wł. W rozłokach. Powieść. Tom I, II. Kraków. Wydał Wojciech Meisels, 1932 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-2750/32).

Ostrowski J. Kobuz. Powieść. Warszawa. Gebethner i Wolff, 1931 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-911/32).

Panteon literatury wszechświatowej w opracowaniu A. Langego i A. Toma. Węgry. Warszawa. Nakł. Polska składnica Pomocy Szkolnych, 1921 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I. Pr-8310/31).

Sée H. Źródła współczesnego kapitalizmu. Zarys historyczno-gospodarczy. Przekład J. Kurnatowskiego. Nakład Fundacji wieczystej im. H. J. Chankowskiego. Warszawa, 1932—dla młodzieży powyżej lat 15 oraz dla nauczycieli (Nr. I. Pr-2314/32).

Sedlaczek St. opracował według Andr. Małkowskiego i innych: Przeglądy i pokazy harcerskie. Musztra harcerska. Wydawnictwo Księgarni Św. Wojciecha. Poznań, 1931 — do bibliotek szkół wszelkich typów (Nr. II-17378/31).

Stroński Zdz. Batory. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów, 1928 — dla młodzieży powyżej lat 14 (Nr. II-5039/30).

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.
Nr. 6 z 1933 r., poz. 122).

I. Podręczniki:

Ks. Archutowski R. Krótki zarys historii Kościoła katolickiego. Podręcznik szkolny. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań, 1931—dla uczniów szkół powszechnych (Nr. I Pr.-8274/31);

Ks. Gerstmann Ad. i Ks. Szmyd G. ze współudziałem Lwowskiego Koła Stowarzyszenia Księży Prefektów. Czytania biblijne i katechizmowe. Część druga. Wydanie 2, Wydawnictwo Księgarni K. S. Jakubowski. Lwów, 1932—dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących (Nr. I Pr.-1346/32);

Grotowska H. i Klingerowa Z. Polska czytanka dla V oddziału szkół powszechnych. Nakładem Państwowego Wydawnictwa książek szkolnych. Lwów. 1932—dla V oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr.-3806/32);

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla dzieci. Część I. Warszawa, 1932—dla uczniów szkół powszechnych wyznania mojżeszowego (Nr. I Pr.-3923/32);

Gutman R. Ilustrowane opowiadania biblijne dla dzieci. Część II. Warszawa, 1932—dla uczniów szkół powszechnych wyznania mojżeszowego (Nr. I Pr.-3923/32);

Kołodziejczyk J. Botanika dla seminarjów nauczycielskich. Część II. Rośliny zarodnikowe. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa, 1932—dla uczniów seminarjów nauczycielskich, szkół średnich ogólnokształcących i słuchaczy Wyższych Kursów Nauczycielskich, oraz jako książkę do bibliotek nauczycielskich (Nr. I Pr.-1624/32);

Koziński L. i Moycho S. Fizyka i Chemja. Część I. Dla oddziału VI. Wydanie 12. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa, 1931—dla uczniów VI oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr.-1427/32);

Kubski B., Kotarbiński M., Szelburg-Zarembina E. Elementarz. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów, 1932—dla uczniów pierwszego oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr.-2929/32);

Ks. Lubelski J. Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny. Nakładem autora. Kraków, 1932—dla uczniów klasy 7-ej szkół średnich ogólnokształcących (Nr. I Pr.-2316/32);

Niemcówna St. Kraków. Krajoznawstwo. Część pierwsza: Ćwiczenia—sprawozdania. Część druga: Atlasik konturowy do ćwiczeń. Biblioteka geograficzno-dydaktyczna. Wydawnictwo Książnicy-Atlas, Lwów—Warszawa, 1932—dla uczniów szkół powszechnych i średnich ogólnokształcących Okręgu Szkolnego Krakowskiego, oraz jako książkę pomocniczą dla nauczycieli (Nr. I Pr.-4338/32).

Pfauówna Z. i Rossowski St. Pierwsze czytania dla szkół powszechnych. Część pierwsza. Dla oddziału drugiego. Wydanie 13. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów, 1932—dla uczniów drugiego oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr.-2104/32);

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Matematyka. Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Oddział IV. Wydanie III. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań, 1932—dla uczniów czwartego oddziału szkoły powszechnej (Nr. I Pr.-4359/32);

Tauber M. i Wajngarten J. Mała historia biblijna. Dla drugiego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Szkoła”, 1931—dla uczniów szkół powszechnych wyznania mojżeszowego (Nr. I Pr.-7921/31);

Tauber M. i Wajngarten J. Mała historia biblijna. Dla trzeciego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu wydawniczego „Szkoła”, 1931—dla uczniów szkół powszechnych wyznania mojżeszowego (Nr. I Pr.-7921/31);

Tauber M. i Wajngarten J. Mała historia biblijna; Dla czwartego oddziału szkół powszechnych. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Szkoła”, 1931—dla uczniów szkół powszechnych wyznania mojżeszowego (Nr. I Pr.-7921/31);

Wojtowicz Wl. Tablice matematyczno-fizyczne czterocyfrowe. Do użytku szkół średnich. Wydanie 9. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa, 1931 — dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących (Nr. II-915/31);

Łobicka J. Czytania dla szkół powszechnych. Część pierwsza. Dla oddziału drugiego. Wydawnictwo Księgarni K. S. Jakubowskiego. Lwów, 1932 — dla uczniów drugiego oddziału szkół powszechnych (Nr. I Pr.-3329/32).

II. Wydania autorów:

Orzeszkowa E. Panna Antonina. Wydanie 5. Biblioteczka uniwersytetów ludowych i młodzieży szkolnej. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa, 1930 — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów IV i V klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz II kursu seminarjów nauczycielskich (Nr. II-501/31);

Rostand Edm. L'aiglon. Drame en six actes en vers. (Extraits). Notice littéraire et Commentaires établis par I. Popławska. Wydawnictwo „Eos”. Poznań 1931 — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów klasy VIII szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. I. Pr -8954/31).

Rzewuski H. Listopad. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów VI klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz III kursu seminarjów nauczycielskich. (Nr. II-29856/30).

Sienkiewicz H. Potop. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów IV klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz II kursu seminarjów nauczycielskich. (Nr. II-8415/30).

Sienkiewicz H. Quo vadis. Wydanie 9, popularne. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1931 — jako lekturę uzupełniającą dozwoloną dla uczniów VIII klasy szkół średnich ogólnokształcących oraz IV kursu seminarjów nauczycielskich. (Nr. I Pr.-7819/31).

III. Wydawnictwa pomocnicze:

A. B. Rurki Geisslera i promienie Roentgena. Samouczek techniczny. Wydawnictwo popularno-naukowe. Nakład Księgarni B. Kotuli w Cieszynie — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół rzemieślniczo-przemysłowych. (Nr. II-19232/30).

Danilewicz B. Silnik benzynowy część II. Samouczek techniczny. Wydawnictwo popularno-naukowe. Nakład Księgarni B. Kotuli w Cieszynie — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół rzemieślniczo-przemysłowych. (Nr. II-19230/30).

Danilewicz L. Silniki sprężonego powietrza (pneumatyczne). Samouczek techniczny. Wydawnictwo popularno-naukowe. Nakładem Księgarni B. Kotuli w Cieszynie — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół rzemieślniczo-przemysłowych. (Nr. II-18864/30).

Danilewicz L. Technika amatorska obróbki metali. Ilustrowana biblioteka dla młodzieży. Wydawnictwo Księgarni B. Kotuli w Cieszynie 1924 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół rzemieślniczo-przemysłowych. (Nr. II-18957/30).

Dąbrowski J. Historia powszechna. Tom trzeci. Czasy nowożytne. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego, Lwów 1932 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. I. Pr.-4340/32).

Grotowski M. Źródła światła. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Polska i świat współczesny. Biblioteka młodzieży. Warszawa 1933 r. — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów oraz jako książkę do bibliotek szkolnych. (Nr. I. Pr.-1362/33).

Halaunbrenner M. Ćwiczenia praktyczne z fizyki w szkole średniej. Ciepło. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów-Warszawa 1931—jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół średnich wszelkich typów. (Nr. I. Pr.-8145/31).

Kapitaniak L. Jak odbierać fale od 20 do 2000 m. na 1, 2, 3 i 4 lampy. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1929 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów oraz do bibliotek szkolnych. (Nr. I. Pr.-3814/33).

Kibiński M. Mikroskop. Samouczek techniczny. Wydawnictwo popularno-naukowe. Nakład Księgarni B. Kotuli w Cieszynie — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół rzemieślniczo-przemysłowych. (Nr. II-19231/30).

Nowowiejski F. Nowy śpiewnik polski. Na chór mieszany (60 pieśni). Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1924 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich. (Nr. I. Pr.-8281/31).

Nowowiejski F. Śpiewnik szkolny. 12 kanonów polskich na chór czterogłosowy. Wydawnictwo Towarzystwa wydawniczego Muzyki polskiej. Warszawa 1932 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr.-4788/32).

Ks. Olszówka T. Módl się i śpiewaj. Śpiewnik i modlitewnik dla młodzieży szkolnej. Wydanie 2. Wydawnictwo Zgromadzenia Księży Misjonarzy. Kraków — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół powszechnych oraz szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. I. Pr.-2122/32).

Rusiecki A. M. i Zarzecki A. Nauczanie matematyki. Przewodnik dla nauczycieli szkoły powszechnej. Oddział IV. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań 1932—jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół powszechnych oraz jako podręcznik dla uczniów zakładów kształcenia nauczycieli. (Nr. I. Pr.-4334/32).

Stevenson J. Alf. Metoda projektów w nauczaniu. Przełożyła W. Piniówna. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1930 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów w zakładach kształcenia nauczycieli oraz jako książkę do bibliotek szkolnych nauczycielskich. (Nr. II-13676/30).

Szenhak S. Modlitewnik (Sydur). Wydawnictwo P. Kantorowicza. Warszawa—jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów szkół ogólnokształcących wyznania mojżeszowego. (Nr. II-2319/28).

Zamierzenia dziecięce. Próby realizacji przeprowadzone w szkole ćwiczeń państwowego seminarjum nauczycielskiego im. E. Orzeszkowej w Warszawie. Wydawnictwo „Naszej Księgarni” Warszawa 1932 — jako książkę pomocniczą dozwoloną dla uczniów w zakładach kształcenia nauczycieli oraz jako książkę do bibliotek nauczycielskich. (Nr. I. Pr.-2008/32).

IV. Środki naukowe:

Natanson-Leski J. Atlas historyczny szkolny. Dzieje Polski nowożytnej. Wydawnictwo Domu Książki polskiej. Warszawa 1931—jako środek naukowy dozwolony dla uczniów szkół ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich. [Nr. II-19659/13].

Przyrządy dodatkowe do mikroskopów. Podwójny okular wskazówkowy P. Z. O. Pojedynczy okular wskazówkowy P. Z. O. [dawniej Fabryka aparatów optycznych i precyzyjnych H. Kolberg i S-ka) w Warszawie — jako środki naukowe dozwolone do użytku w szkołach. [Nr. 1. Pr.-2305/30].

Skala inteligencji Bineta-Termana. Tłumaczyli uczestnicy seminarjum psychologii wychowawczej U. W. pod kierownictwem St. Baleya. Część I. Tekst. Część II — 28 tablic. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1932—jako środek naukowy dozwolony w zakładach kształcenia nauczycieli. [Nr. 1. Pr.-1098/32].

„Widoki miast polskich”: 1. Pałac w Łazienkach, 2. Kościół Marjacki w Krakowie, 3. Kościół Bernardynów we Lwowie, 4. Brama Krakowska w Lublinie, 5. Ratusz w Sandomierzu—wyd. Polskiej Składnicy Pomocy Szkolnych. Warszawa — jako środki naukowe dozwolone do szkół wszelkich typów. [Nr. 1. Pr.-8375/31].

V. Książki do bibliotek:

Białynia E. Powstanie listopadowe. Wydanie 5. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1930—dla młodzieży powyżej lat 14. [Nr. II-24029/30].

Białynia E. Powstanie styczniowe. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa 1925 — dla młodzieży od lat 14. [Nr. II-3462/31].

Dzieje miast Rzeczypospolitej Polskiej. Polska w słowie i obrazach. Miasta Polski nadmorskiej. Tom II. Dzieje Wolnego Miasta Gdańska napisał Cz. Frankiewicz. Morze w polskiej poezji napisał R. Pollak. Poznań 1930 r. Nakładem Wydawnictwa. „Dzieje miast Rzeczypospolitej Polskiej” — do bibliotek szkolnych dla nauczycieli. [Nr. II-25884/30].

Gindrich Wl. Polska a morze. Nakładem tygodnika Polska Gospodarcza. Warszawa 1932—do bibliotek szkół wszelkich typów. [Nr. 1. Pr.-4347/32].

Kraszewski J. I. Chata za wsią. Powieść. Biblioteka powszechna. Wydawnictwo Księgarni W. Zukerkandla. Złoczów 1930 — dla starszej młodzieży. [Nr. II-18035/30].

Kucharski E. Aleksander Fredro. Życiorys literacki. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów 1926 — dla nauczycieli oraz starszej młodzieży [Nr. II-9184/30].

Seweryn T. Parzenice góralskie. Nakładem Muzeum Etnograficznego w Krakowie 1930 — dla nauczycieli oraz dla młodzieży szkół wszelkich typów w wieku powyżej lat 14. [Nr. II-6890/31].

Shelley P. B. Epipsychidjon. Przełożył Jan Kasprówicz. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Biblioteka Polska”. Warszawa—dla nauczycieli oraz dla starszej — młodzieży. [Nr. II-20073/30].

Windakiewicz St. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Wydawnictwo Krakowskiej Spółki Wydawniczej. Kraków 1921—dla nauczycieli oraz dla starszej młodzieży. [Nr. II-12043/31].

(Przedruk z Dz. Urz. W. R. i O. P. Nr. 7, z 1933 r. poz. 134)

I. Podręczniki:

Jakóbiec J. i Leonhardt St. Dorf und Stadt. Podręcznik niemiecki dla VI oddziału szkoły powszechnej i II klasy gimnazjalnej. Rozszerzone wydanie dzie-

wiąte części drugiej „Pierwszej książki do nauki języka niemieckiego” opracował J. Jakóbiec. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1931 — dla uczniów VI oddziału szkół powszechnych oraz II klasy szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. I. Pr.-7837/31).

Kalinowski St. Nauka fizyki. Podręcznik dla szkół humanistycznych. Tom III. Elektryczność i magnetyzm. Wydawnictwo M. Ąrcta. Warszawa 1932 — dla uczniów w gimnazjach typu humanistycznego. (Nr. I. Pr.-1582/33).

Kramer H. Wyimki z Tory I i II Księgi Mojżeszowej. Część I dla kl. VI szkoły powszechnej wedle programu nauki religii mojżeszowej w szkołach powszechnych siedmioklasowych. Nakład H. Kramera. Stanisławów 1930 r.

Kramer H. Wyimki z Tory III, IV i V Księgi Mojżeszowej. Część II dla kl. VII szkoły powszechnej dla uczniów szkół powszechnych przy nauce religii mojżeszowej. (Nr. II-12363/30).

Lorentz L. Metodyczny kurs języka niemieckiego. Część druga. Nakład L. Lorentza. Skład Główny w Księgarni Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1929 — podręcznik dozwolony tymczasowo dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. II Pr.-150/32).

Szober St., Niewiadomska C., Bogucka C. Nauka pisowni we wzorach i ćwiczeniach. Zeszyt II A, wydanie 20, 1931; zeszyt II B, wydanie 15, 1931; zeszyt III A, wydanie 10, 1931; zeszyt III B, wydanie 10, 1930. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa — jako ćwiczenia ortograficzne dozwolone do użytku uczniów szkół powszechnych, szkół średnich ogólnokształcących oraz seminarjów nauczycielskich (Nr. I. P-1482/32).

II. Wydawnictwa pomocnicze:

Kielski B. i Pionnier L. Grammaire française inductive et systematique Accompagnée d'exercices. A l'usage des classes supérieures des écoles secondaires I-er volume. Sons — Formes des mots. Wydawnictwo K. S. Jakubowskiego. Lwów 1932 — dla uczniów wyższych klas gimnazjalnych. (Nr. I. Pr.-372/33).

Neveux Om. Notions de versification française et conseils pour la lecture des vers français. Wydawnictwo „Eos”. Poznań 1929—dla nauczycieli oraz dla uczniów wyższych klas szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. II-17543/28).

Radliński T. Geografia. Kurs klasy pierwszej. Wydanie 11-te. Nakładem autora. Warszawa 1932 — dla nauczycieli szkół powszechnych. (Nr. I. Pr.-439/32).

M. Skierczyński i Krawczykowski F. Zabawy i gry ruchowe. Podręcznik metodyczny. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa 1932 — dla nauczycieli w szkołach wszelkich typów. (Nr. I. Pr.-4484/32).

Szumlański W. Pielęgnowanie ucha i ochrona słuchu. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1928—dla uczniów w szkołach wszelkich typów. (Nr. II. 25361/30).

Hymn oszczędnościowy. Kompozycja muzyczna A. T. Adama. Słowa M. Czerwińskiego. (Nr. I. Pr.-1626/32).

III. Środki naukowe:

Semkowicz Wł. i Nanke Cz. Szkolny atlas historyczny. Część druga. Dzieje średniowieczne i nowożytne. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa 1932 — jako atlas dozwolony dla uczniów szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz do bibliotek nauczycieli szkół powszechnych. (Nr. I. Pr.-3711/32).

„Świat i Życie”, zeszyty II i III pod redakcją prof. Z. Lempickiego, nakładem Książnicy-Atlas — dla szkół wszelkich typów. (Nr. I. Pr.-4460/32).

IV. Książki do bibliotek:

Bornsteinowa J. i Czaplinska A. Przygody Tomka w krainie karłów afrykańskich. Biblioteka iskierek. Lwów—Warszawa, Książnica Atlas; 1932 r. — dla dzieci lat 9—11. (Nr. I. Pr.-947/32).

Chmielińska Aniela. Książacy i ich strój. Wydawnictwo Polskiej Macierzy Szkolnej. Warszawa 1930. (Nr. II-4817/31).

Samotyhowa N. Edward Abramowski i jego poglądy na znaczenie dobra i piękna w przebudowie życia. Warszawa 1931. Wyd. Tow. Kultury Etycznej im. E. Abramowskiego — dla młodzieży od lat 15-tu. (Nr. II-6611/31).

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P.
Nr. 10, z 1933 r., poz. 156).

I. Wydawnictwa pomocnicze:

Anderson Gl. Ciche czytanie w świetle badań psychologicznych i pedagogicznych. Tłumaczyła H. Dobrowolska. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa, 1932 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli w zakładach kształcenia nauczycieli, oraz jako książkę do bibliotek szkolnych nauczycielskich (Nr. I. Pr. — 1977/32);

A travers la presse française d'aujourd'hui. Journaux et revues). Articles recueillis, annotés et commentés par F. Jungman. Wydawnictwo „Eos”, Poznań, 1931 — jako książkę pomocniczą, dozwoloną do użytku szkół średnich ogólnokształcących. (Nr. I. Pr. — 8953/31);

Buczyński K. Co należy jeść i w jakich ilościach, aby zachować zdrowie — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli (Nr. I Pr. 3734/32);

Cyrus-Sobolewski M. Instrumentacja. Zasady i rozważania. Z przedmową Dzd. Jachimeckiego. Wydawnictwo Krakowskiej Spółki wydawniczej. Kraków, 1924 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli. Nr. I Pr — 589 32);

Harabaszewski J. Metodyka chemji. Wydawnictwo Książnicy-Atlas. Lwów—Warszawa, 1932 — jako książkę dla nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych oraz kursów nauczycielskich, jak również do bibliotek nauczycielskich. (Nr. I Pr — 627/32);

Hessen S. Podstawy pedagogiki. Przełożył i uzupełnił Ad. Zieleńczyk. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa, 1931 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli w zakładach kształcenia nauczycieli, oraz jako książkę do bibliotek nauczycielskich w szkołach wszelkich typów. Nr. I Pr. — 7944/33);

Iwanowski W. Procesy chemiczne i mikrobiologiczne, zachodzące przy pieczeniu chleba — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr.—3734/32);

Kleczyński J. Idea i forma. Rzecz o dążeniach sztuki polskiej. Drukarnia Wł. Łazarskiego. Warszawa — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół ogólnokształcących, artystycznych, zawodowych i zakładów kształcenia nauczycieli, oraz jako książkę dla bibliotek szkolnych dla starszej młodzieży. Nr. I Pr. — 8055/31);

Leparski Ant. Chłodnictwo, jako czynnik higieny i ekonomji w gospodarstwie domowym i społecznem — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli (Nr. I Pr. — 3734/32);

Leyko Z. O fałszowaniu środków spożywczych. Warszawa, 1932 r.— jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 3734/32);

Marchlewski L. Warunki powstawania witamin i hormonów w ustroju zwierzęcym — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 3734/32);

Morzowska M. Smak a wartość odżywcza pokarmów — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli (Nr. I Pr. — 3734/32);

Rapczewski J. Problemat żywienia w świetle ekonomji i fizjologii — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 3734/32);

Rostafiński J. Skład, postać pokarmów roślinnych i ich przygotowania na pożywienie człowieka — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr.—3734/32).

Surzycki St. Organizacja pracy społecznej rolniczej. Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego. Warszawa, 1931 — jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół handlowych. (Nr. II — 5810/31);

Szule G. Jak powinien się żywić człowiek przy pracy fizycznej, a jak przy umysłowej — jako broszurę pomocniczą dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 3734/32);

Weydlich K. Ruch spółdzielczy w Polsce w latach 1914 — 1926. Zagadnienia, dotyczące współdziałania grup i typów spółdzielni, oraz zmiany zaszele w ustroju ruchu. Kraków — Poznań, 1927. Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego w Krakowie— jako książkę pomocniczą, zaleconą dla nauczycieli szkół handlowych (Nr. II— 11514/31);

Wojciechowski St. Ruch spółdzielczy. Podręcznik dla wyższych szkół handlowych i rolniczych. Warszawa, 1930. Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego — jako książkę pomocniczą, zaleconą dla nauczycieli szkół handlowych. (Nr. II — 11514/31).

II. Książki do bibliotek:

Andersen H. C. Baśnie. Tom VI. Zbiorowe wydanie według oryginału duńskiego, przełożyli St. Beylinówna i S. Sawicki. Warszawa. Tow. Wydawnicze, 1931, dla młodzieży od lat 15 (Nr. I Pr. — 8417/31);

Baley St. Psychologia wieku dojrzewania. Wydawnictwo Książnicy - Atlas Lwów—Warszawa, 1932 — do bibliotek szkolnych dla uczniów w zakładach kształcenia nauczycieli oraz do bibliotek nauczycielskich w szkołach wszelkich typów. (Nr. Pr. — 3468/32);

Czarkowski-Golejewski K. Sp. Reu, 13 dni lotu nad Rzją. Wydawnictwo Głównej Księgarni Wojskowej. Warszawa, 1932 — za poleconą do bibliotek szkół średnich wszelkich typów. (Nr. I Pr. — 4824/32);

Dzieje stenografji, wydane przez Zespól Tow. stenograficznych systemu Polińskiego na woj. Śląskie. Ogólne dzieje stenografji przez St. Bobrowską. Teorja i dzieje stenografji polskiej przez Sz. Tauba. Katowice, 1931 — do bibliotek szkół handlowych. (Nr. I Pr. — 51/32);

Fischer Ad. Etnografja słowiańska. Zeszyt pierwszy: Połabianie. Zeszyt drugi: Łużycanie. Wydawnictwo Książnicy-Atlas, Lwów — Warszawa, 1932 — do bibliotek nauczycielskich (Nr. I Pr. — 3317/32);

Gumiński R. Pogoda. Wydawnictwo Księgarni św. Wojciecha. Poznań, 1931 — do bibliotek szkolnych dla nauczycieli oraz dla starszej młodzieży. (Nr. II 15809/31);

Haensel K. „Walka o Matterhorn” (Opowieść prawdziwa). Tłum. z niemieckiego M. Sandoz. Kraków. Wydawnictwo Literacko-Naukowe, 1932 r. — dla młodzieży od lat 15. (Nr. I — 2526/32);

Hołszewska E. Wiktor w Łodzi. Obrazek sceniczny w 3 aktach. Łódź. Wyd. Księg. „Czytaj” — dla dzieci lat 9-11. (Nr. II — 14763/31);

James W. Pogadanki psychologiczne. Przełożyła I. Moszczeńska. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa, 1931 — dla nauczycieli i dla starszej młodzieży gimnazjalnej. (Nr. I Pr. — 27343/30);

Janik M. Mikołaja Reja żywot i pisma. Wydawnictwo Krakowskiej Spółki Wydawniczej Kraków, 1923 — dla nauczycieli oraz dla starszej młodzieży. (Nr. I. Pr. — 462/32);

Konopnicka M. O krasnoludkach i o sierocie Marysi. Wyd. dziesiąte. Inicjały i rysunki kolorowe M. Bukowskiej, winiety L. Illicza. Warszawa, M. Arct 1933 — za dozwoloną i poleconą do bibliotek szkolnych dla dzieci lat 9 — 15. (Nr. I Pr. — 119/33);

Korcakowska J. Jędrusiowe bajki. Zdobił St. Bobiński. Warszawa. Tow. Wydawnicze „Bluszcz” — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I. Pr. — 4481/32).

Kraszewski K. Białonóżka pana majora. Powieść „Dla wszystkich”. Poznań. Księgarnia Św. Wojciecha — dla starszej grupy dzieci lat 11 — 15. (Nr. II — 2135/31).

Kutz T. Na tratwie. Biblioteka Książek Błękitnych Nr. 123. Warszawa. Nakł. Księg. Wydawniczej „Polska Zjednoczona” — dla dzieci lat 11 — 15. Nr. I. Pr. — 2373/32).

Kwiatkowski W. i Wójtowicz M. 11 listopada w odczytach i przemówieniach. Wydawnictwo Księgarni Naukowej we Lwowie — do bibliotek szkolnych. (Nr. I Pr. — 4437/32).

Krzemieniecka L. O leniuchach — lekkoduchach. Zdobił Stanisław Bobiński. Warszawa, Tow. Wydawnicze „Bluszcz” — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I Pr. — 4475/32).

- Krzemieniecka L.** Łap-cap. Siedem bajek. Okładkę i 66 rycin w tekście wykonał S. Bobiński. Warszawa, Tow. Wydawnicze „Bluszc” — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I Pr. — 4473/32).
- Krzemieniecka L.** Baśń o trzech siostrzyczkach. Ilustracje i układ graficzny Haliny Krüger. Warszawa, Tow. Wydawnicze „Bluszc” — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I Pr. — 4474/32).
- Krzemieniecka L.** Bajeczka z podwóreczka. Zdobił St. Bobiński. Warszawa, Tow. Wydawnicze „Bluszc” — dla dzieci 7 — 9 lat. (Nr. I Pr. — 4476/32).
- Maunier R.** Wprowadzenie do socjologii. Biblioteka samokształcenia. Wydawnictwo Naszej Księgarni. Warszawa, 1932 — dla młodzieży powyżej lat 16-tu oraz dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 4495/32).
- Mauriac F.** Losy. Przeł. St. Kołaczkowski. Kraków, Wydawn. Gutenberg, Fergo i S-ka, 1931 — dla młodzieży od lat 15 (Nr. I Pr. — 1685/32).
- Mazurkowa K.** Dusza domu. Warszawa, Tow. Wydawnicze „Bluszc” — dla dzieci lat 9 — 11. (Nr. I Pr. — 4478/32).
- Mirski J.** Plan Jenański jako szkoła wspólnoty. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa, 1932 — dla nauczycieli. (Nr. I Pr. — 943/32).
- Morawski K.** Walka o język polski w czasach Odrodzenia. Wydawnictwo Krakowskiej Spółki wydawniczej. Kraków, 1923 — do bibliotek szkolnych (Nr. I Pr. — 307/32).
- Mortkowiczówna H.** Gorycz włościana. Powieść. Warszawa, Tow. Wydawnicze, 1928 — dla młodzieży od lat 15. (Nr. I Pr. — 2549/32).
- Mortkowiczówna H.** 30 kolegów z całej Polski. Wiersze i obrazki. Warszawa, Tow. Wydawnicze, 1933 — dla dzieci lat 7 — 9 (Nr. I Pr. — 4960/32).
- Orzeszkowa E.** Dobra pani. Wyd. szóste Biblioteka Un. Lud. i Młodz. Szkolnej. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1931 — dla młodzieży od lat 15. (Nr. II — 1098/28).
- Or - Ot.** Szopka Polska. Warszawa, M. Arct, 1925 — dla dzieci lat 11 — 15 (Nr. II — 10064/31).
- Ossendowski F. A.** W krainie niedźwiedzi. Biblioteka Książek Błękitnych Nr. 140. Warszawa — dla dzieci lat 9 — 11. (Nr. I Pr. — 4676/32).
- Parandowski J.** Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian. Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych. Lwów, 1932 — dla młodzieży powyżej lat dwunastu. (Nr. I Pr. — 4378/33).
- Prus B.** Powracająca fala. Biblioteczka Un. Lud. i Młodz. Szkolnej. Warszawa, Gebethner i Wolff, 1931 — dla starszej grupy dzieci lat 11 — 15. (Nr. I Pr. 3797/32).
- Radjo-Amator. Miesięcznik popularno-techniczny. Warszawa — do bibliotek szkolnych. (Nr. I Pr. — 3497/32);
- Rogoszówna Z.** Dzieci pana majstra. Z 52 rycinami czarnymi i 3 kolorowymi K. Mackiewicza. Wyd. drugie. Warszawa. Gebethner i Wolff, 1932 — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I Pr. — 2479/33);

Rostafiński J. Początki botaniki oparte na opisie roślin. Wydanie 13. Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Lwów, 1926 — do bibliotek szkolnych nauczycielskich. (Nr. I Pr. — 1063/32);

Russel B. O wychowaniu. Ze specjalnem uwzględnieniem wczesnego dzieciństwa. Tłum. J. Hosiassonówna. Biblioteka dzieł pedagogicznych. Wydawnictwo „Naszej Księgarni”. Warszawa, 1932 — do bibliotek szkolnych nauczycielskich. (Nr. I Pr. — 957/32);

Rygiel L. Starzec i kwitnące drzewa. Bajka japońska, po polsku wierszem, Obrazki H. A. Łagowskiego. Warszawa. Polska Składnica Pomocy Szkolnych, 1922— dla dzieci lat 9 — 11. Nr. I Pr. — 8299/31);

Smoleński Wł. Znaczenie Tadeusza Kościuszki w dziejach polskich. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa — dla starszej młodzieży. Nr. I Pr. — 10070/31);

Stefczyk Fr. Początki i ogólne warunki rozwoju spółdzielczości w Polsce. Wydawnictwo Spółdzielczego Instytutu Naukowego w Krakowie, 1925 — do bibliotek szkół handlowych. (Nr. II — 5810/31);

Szelburg-Zarembina E. Boży roczek. Ilustrował St. Bobiński. Warszawa. Tow. Wydawnicze „Bluszc” — dla dzieci lat 7 — 9. (Nr. I Pr. — 4480/32);

Themerson St. My nie chcemy siedzieć w klatce! Wiersze tłumaczone z S. Marszaka. Biblioteka Książek Różowych Nr. 127. Warszawa — dla dzieci lat 7—9. (Nr. I Pr. — 2383/32).

Verne J. Hector Servadac. Podróż wśród gwiazd i planet układu słonecznego. Spolszczył Wł. Topoliński. Biblioteka Iskier. Lwów — Warszawa, Książnica Atlas, 1931 — dla dzieci lat 11 — 15. (Nr. I Pr. — 948/32).

Wańczura Al. Powstanie syberyjskiego legjonu wolnych Polaków nad Bajkałem w roku 1866. Lwów, 1932 — dla młodzieży powyżej lat 12. (Nr. I Pr. 4342/32).

Wiedza o Polsce. Sztuka polska. Historia architektury, rzeźby i malarstwa. Od czasów najdawniejszych, aż do chwili obecnej. W opracowaniu X. Szcz- Detloffa, W. Husarskiego, Wł. Tatarkiewicza, M. Walickiego i St. Zahorskiej — do bibliotek szkół ogólnokształcących, zawodowych, artystycznych oraz zakładów kształcenia nauczycieli. (Nr. I Pr. — 4647/32);

Wilkanowicz R. Bezimienni bohaterowie powstania wielkopolskiego. Szkic historyczno-literacki. Poznań, Nakładem Drukarni Mieszczańskiej 1928 — dla młodzieży od lat 15. (Nr. I Pr. — 24793/30);

Zieliński T. Świat antyczny. Grecja niepodległa. Wydawnictwo J. Mortkowicza. Towarzystwo Wydawnicze w Warszawie, 1933— dla starszej młodzieży. (Nr. I Pr. 252/33);

Żmichowska N. (Gabryella). Biała Róża. Powieść z przedmową Boy'a-Żeleńskiego. Warszawa, Dom Książki Polskiej, 1929 — dla młodzieży od lat 15. (Nr. I Pr.— 8097/31).

W. Rzymowski - W walce i burzy. Tadeusz Hołówko na tle epoki.

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 1 z 1933, poz. 21).

Ministerstwo W. R i O. P. zwraca uwagę Kierowników i Nauczycieli szkół wszelkich typów na wydawnictwo p. t. Wincenty Rzymowski—W walce i burzy. Tadeusz Hołówko na tle epoki. Nakład autora. Warszawa 1933 r.—godne polecenia do bibliotek nauczycielskich szkół wszelkich typów przede wszystkim ze względu na wyjątkową postać niezmodernowanego bojownika o byt i honor państwa; następnie ze względu na jasno skreślony obraz niezmiernie doniosłego dla państwa okresu jego dziejów, a nie mniej ze względu na znaczne wartości literackie książki. Nr. l. Pr.-4815/32.

Podział Administracyjny Państwa na województwa, gminy miejskie i gminy wiejskie.

(Przedruk z Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 11 z 1933 r. poz. 171).

Ukazała się w sprzedaży książka p. t. „Podział Administracyjny Państwa na województwa, powiaty, gminy miejskie i wiejskie“ wraz ze skorowidzem alfabetycznym, opracowana przez radcę ministerjalnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Włodzimierza Konkolniaka.

Wydawnictwo to zawierające zestawienie przeszło 15.000 gmin z podaniem dla każdej z nich przynależności do województwa, powiatu, sądu grodzkiego i urzędu pocztowego, może być użyteczne dla urzędów jako księga adresowa.

Jest do nabycia za zaliczeniem pocztowym lub uprzednim nadesłaniem należności 10 zł. u autora — Warszawa, Nowy Świat Nr. 69, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych — Referat podziału administracyjnego Państwa. (Nr. l. Org. 115/3/33).

KSIĄŻKI NADEŚLANE.

Genjusz Niepodległości — W piętnastą Rocznicę Zmartwychstania Polski. 1918—1933. Wskrzesicielowi i Budowniczemu Polski Józefowi Piłsudskiemu w hołdzie. Lwów 1933. Tom II wydania czwartego książki. W 10 Rocznicę Zmartwychstania Polski J. Piłsudskiemu w hołdzie. Nakładem czasopisma „Polska Niepodległa”. Str. 200.

Piłsudski — **Myśli**. Opracował Karol Krzewski. Minjatury Nr. 20. Piłsudski. Str. 131. Warszawa. Hulewicz i Paszkowski.

Dr. Adolf Hirschberg — **Polski Grakchus** — wspomnienie o Tadeuszu Hołówce str. 37, Wilno. 1933. Zakłady graficzne „Znicz“, Wilno, ul. Biskupia Nr. 4.

Treść: Przedmowa. Program narodowościowy. Wywiad z Tadeuszem Hołówką. Tadeusz Hołówko a Żydzi. Tętniące serce. W walce i burzy.

Adolf Rondthaler — **Osiedla szkolne w Polsce**. Warszawa. 1933 r. Skład Główny w księgarni J. Lisowskiej, Aleje Jerozolimskie 15.

Treść: Uwagi wstępne. Opis stanu osiedli szkolnych. Praca dydaktyczna na osiedlu. Praca wychowawcza na osiedlu. Dodatek: wycieczkowe osiedle szkolne. (Napisał dr. Emanuel Łoziński, dyr. I-go gimn. im. Jen. Sowińskiego Zarządu Miejskiego m. st. Warszawy).

Adam Mickiewicz — **Dzieła Poetyckie**. Wydał i objaśnił Tadeusz Pini. Wydanie czwarte zupełne, z portretami i podobiznami autografów poety. Nowogródek 1933. Nakładem Komitetu Mickiewiczowskiego. Str. 482.

Dni Mickiewiczowskie w Nowogródku. Nowogródek 1931. — Na święto wzniesienia Kopca Mickiewiczowskiego w Nowogródku. Historia budowy Kopca Mickiewicza. Wystawa Mickiewiczowska w Nowogródku. Katalog Wystawy Mickiewiczowskiej.

E. Claparède. **Wychowanie funkcjonalne**. (Biblij. Przekładów Dzieł Pedagogicznych. T. XXII). Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa. 1933.

Przystępnie i interesująco napisana książka prof. Claparède'a, ukazująca się obecnie w przekładzie polskim, pozwala zapoznać się z jednym z najważniejszych założeń teoretycznych t. zw. nowego wychowania, a mianowicie z pojmowaniem funkcjonalnem życia psychicznego pod kątem widzenia potrzeb jednostki i ich zaspakajania. W oświetleniu tem uwidaczniają się—mimo woli autora—zarówno wartości dodatnie nowego wychowania, jak i słabe jego strony.

H. Gaetner i A. Passendorfer: **Poradnik gramatyczny.** (Najważniejsze prawa i wskazówki gramatyczne z podaniem form, następujących wątpliwości, a ze szczególnem uwzględnieniem poprawnego wymawiania i stosunku mowy żywej do pisanej. Str. 254. Książnica-Atlas Lwów—Warszawa 1933.

Jest to książka przeznaczona do użytku szkolnego. W mnóstwie wskazówek praktycznych, dotyczących poprawności językowej, informuje ona jak należy wymawiać wyrazy, odmieniać i łączyć. Bez teoretycznych wywodów, które należą do podręczników gramatyki, czyli do t. zw. gramatyk szkolnych, podają autorowie, których form częściej używają najwybitniejsi nasi pisarze ostatnich czasów.

Książka ta będzie przewodnikiem nie tylko dla ucznia, który ma wątpliwości jakiej formy użyć, ale też dla każdej kulturalnej jednostki, która pragnie posługiwać się w słowie i piśmie poprawnym językiem polskim.

Wykaz form chwiejnych, uporządkowanych według działów, a wskazanych w dokładnym skorowidzu jest ogromny, tak, że dla każdego książka ta stanie się niezbędną encyklopedją językową tak, jak w dziedzinie pisowni słownik ortograficzny.

Fr. Burnett — **Little Lord Fauntleroy.** Biblioteczka Angielska. Tom 2. Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa 1933 r.

Opowieść o czystej, pogodnej i uczuciowej duszy dziecięcej odznacza się pierwszorzędą wartością pedagogiczną.

Książka zaopatrzona w słownik-komentarz, wyjaśniający trudniejsze do zrozumienia zwroty i zjawiska gramatyczne, ułatwi uczniom samodzielną pracę i gruntowniejsze wniknięcie w istotę obcego języka, umieszczone zaś po każdym rozdziale pytania syntetyczne i analiza literacka umożliwią głębsze zrozumienie tekstu.

145.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
w sierpniu, wrześniu i październiku 1933 r.

Michałowska J. Zagadnienia wychow. w nowych programach W-wa 1933.

Kubski B. Twórczość nauczyciela a nowe programy. Warszawa 1933.

Dobraniecki S. Organizacja pracy w klasie II. W-wa 1933.

Kotarbiński M. „ „ „ „ I. „ „

- Kuchta J.** Dziecko — włóczęga. W-wa 1933.
- Sobolew J.** Karanie wychowawcze. Wilno 1933.
- Claparède E.** Wychowanie funkcjonalne. W-wa 1933.
- Barycz H.** Szkice z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kr. 1933.
- Bystron J.** Uspolecznienie szkoły. W-wa 1933.
- Śliwiński F.** Szkolnictwo prywatne w Polsce współczesnej. Łódź 1933.
- Mierzwińska Z.** Wpływ wychow. internatowego Uniw. ludow. W-wa 1933.
- Skorowidz alfabetyczny do Dziennika Urzęd. M-wa W. R. i O. P. W-wa 1933.
- Program nauki w publ. szkołach powsz. (projekt). Lwów 1933.
- Program nauki w gimnazjach państw. (projekt). Lwów 1933.
- Spis książek szkolnych.. w szkołach średnich 1933-34. Lwów 1933.
- „ „ „ „ powsz. „ „ „ „
- „ „ „ w seminar. naucz. „ „ „ „
- „ „ „ w I—II, V oddz. szk powsz. i I kl. gimn. Lwów 1933.
- Kalendarz Pedagogiczny, „Przyjaciela Szkoły“ na 1933-34 r. Pozn. 1933.
- Encyklika J. Św. Piusa XI o chrześ. wychowaniu młodzieży. Lwów 1930.
- Kreutz M.** Zmienność rezultatów testów, cz. II. Lwów 1933.
- Mirski J.** Nauczyciel - wychowawca, jego dobór i kształcenie. W-wa 1933.
- Felhorska F. i Studencki S.** Plany i marzenia o młodz. przyszłości W-wa 1933.
- Tomanek Fr.** Wartość wychowawcza rachunkowości. W-wa 1933.
- Szwemin J.** Szkolnictwo i oświata na Pomorzu 1920—30. Lwów 1933.
- Jelonek W.** Katolicki pogląd na sprawę wych. fiz. i sportów. Włocławek 1933.
- Błażejowski W.** Historia harcerstwa polskiego. W-wa 1933.
- Chodak E.** Psychologia, a nauka o wychowaniu. Częstochowa 1933.
- O nową organizację pracy w szkole (nauczanie łączne). Łódź 1933.
- Adamski M.** Metodyczny przewodnik do nauki arytm., kl. I. Łódź 1933.
- Gaertner H.** Przewodnik metodyczny do „Mowy Polskiej“ dla I kl. gimn. Warszawa 1933.
- Klemensiewicz Z.** Poradnik dla nauczyciela do „Języka polsk.“ na I kl. gimn. Warszawa 1933.
- Ginsbert i i.** Co każdy polak w dniu święta morza wiedzieć powinien. Warszawa 1933.
- Hryniewiecki B.** Znaczenie odbitek w pracy naukowej. W-wa 1933
- Kryńscy A. i M.** Zabytki języka staropolskiego. W-wa 1918.
- Malicki J.** Zasady buchalterji podwójnej cz. I-a 1932.
- Malicki J. Bykowski Z.** Kr. zarys prawodawstwa pracy. Brześć 1930.
- Bartel Z.** Pogadanki z obrony przeciwgazowej. W-wa 1933.
- Estreicher St.** Lata szkolne St. Wyspiańskiego. Kr. 1933.
- Reicher-Thonowa G.** Ironja J. Słowackiego. Kr. 1933,
- 1863 — w 70-tą rocznicę Powstania Styczn. na Litwie. Grodno 1933.
- Orzechowski S.** Lekcje praktyczne arytmetyki, kl. V. Częstochowa 1933.
- Oracz A.** Rocznice — odczyty, przemówienia... W-wa 1933.
- Kalinowski K.** Wiara w człowieczeństwo („Szkice“ Szymańskiego). W-wa 1933.
- Kucharzewski J.** Rządy Aleksandra III... W-wa 1933.
- Katalog alfabetyczny Państw. Biblioteki pedagog. we Lwowie. Lwów 1933.
- „ rzeczowy wychow. państwowego Centr. Bibl. Pedagog. Kr. 1932.
- Emerson R.** Essays—first series. Washington 1932.
- „ Szkice. W-wa 1933.
- Altbauer M.** Głosy do „Słownika etymolog.“ Brücknera. Kr. 1932.

- Szemplińska E.** Wiersze. W-wa 1933.
Dąbrowska M. Noce i dnie. Tom. III. Miłość, cz. II. W-wa 1933.
Grotowski M. Źródła światła B-ka młodzieży „ „
Lipiński W. Wojna polska rok 1919—20 „ „ „ „
Meissner J. Żwirko i Wigura. „ „ „ „
Morcinek J. W zadymionem słońcu. „ „ „ „
Mickiewicz A. Dzieła wszystkie t. V, XI, XVI. Wyd. Sejmowe. Warszawa 1933.

Podręczniki dostosowane do nowych programów.

Oddział I szkoły powszechnej.

- Chodak E.** Moja pierwsza ksiąteczka — metoda zdaniowa. W-wa 1933.
 „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „
Kubski B. i i. Elementarz — metoda zdaniowa. Lwów 1933.
Rusiecki A. i Zarzecki A. Matematyka kl. I. Poznań 1933.
Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki kl. I. W-wa 1933.
Klemensiewicz Z. Pogadanki o języku polskim. Dla I i II kl. W-wa 1933.

Oddział II szkoły powszechnej.

- Chodak E.** Moja druga ksiąteczka. W-wa 1933.
Kubski i i. Czytanka, cz. I dla kl. II. Lwów 1933.
Żłobicka. Czytania. „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „
Mikulski A. — Saloni J. W Lipkach, Czytanki dla II kl. Lwów 1933.
Szober S. i i. Nauka pisowni. Cz. I. dla II oddz. W-wa 1933.
Rusiecki A. i Zarzecki A. Matematyka kl. II. Poznań 1933.
Sierzputowski T. i Klebanowski S. Rachunki dla kl. II. W-wa 1933.
Durek S. i Lewicki W. Rachunki dla II oddz. Lwów 1933.

Oddział V szkoły powszechnej.

- Balicki J. i Maykowski S.** Pieśń o ziemi naszej. V oddz. Lwów 1933.
Klemensiewicz Z. Język polski dla V kl. Lwów. 1933.
Szober S. Gramatyka polska „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „
 „ i i. Nauka pisowni cz. IV „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „
Banach S. i i. Arytmetyka i geometria dla kl. V. W-wa 1933.
Wojtowiczowie J. i W. Arytmetyka i geometria dla kl. V. W-wa 1933.
Bielecki B. i Krasiński W. „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „ „
Żłobicki W. i Adwentowski K. Wiadomości z fizyki i chemji. Lwów 1933.
Dmochowski A. — Ziemiecki S. Przyroda nieożywiona dla klasy V-ej.
 Wilno 1933.
Gayówna D. Podręcznik do nauki o przyrodzie żywej. W-wa 1933.
Bzowski K. Geografia dla V kl. W-wa 1933.

I klasa gimnazjum.

- Gaertner H. i Łempicki S.** Młędzy dawnymi a nowymi laty. Lwów 1933.
Balicki J. i Maykowski S. Mówią wieki, cz. I. Lwów. 1933.
Klemensiewicz Z. Język polski. kl. I. Lwów 1933.
Moszczeńska W. — Mrozowska H. Podręcznik do nauki historii. Lwów 1933.
Banach i i. Arytmetyka dla I kl. Lwów 1933.
Chwiałkowski Z. Arytmetyka dla I kl. W-wa 1933.
Wojtowicz W. Podręcznik matematyki dla I kl. W-wa 1933.

- Rudniański S.** Technologia pracy umysłowej. W-wa 1933.
Wymagania egzaminacyjne dla nauczycieli szkół średnich. W-wa 1933.
Rozkłady szczegółowe materiału naukowego dla szkół powsz. Łódź 1933.
Informator nauczycielski — ustrój szk. — pragmatyka — ustawa emeryt. Łódź 1932.
- Sokołowski J.** Odrabianie lekcji w szkole powszechnej. Poznań 1933.
- Mayzner F.** Jak realizować nowy program śpiewu. W-wa 1933.
Katalog wyrobów szkolnych. W-wa 1933.
Nasze szkoły — Tow. Żyd. szkół średnich. Łódź 1933.
- Machowski S.** Wychowanie gospodarcze w nowych programach. W-wa 1933.
- Hoszowska W.** Jak realizować nowy program historii, cz. I. W-wa 1933.
- Ściebora W.** Rozwój szkolnictwa powsz. w Pow. Kobryńskim. Brześć 1932.
- Dworak K.** Zarys psychologii empirycznej. Kielce 1933.
- Librachowa M.** Psychologia pedagogiczna (w ćwiczeniach). W-wa 1933.
- Bryła P.** Organizacja gimnazjum Krzemienieckiego. Kraków 1889.
- Chromecki T.** Kr. rys. dziejów szkół O.O. Pijarów. Kraków 1880.
- Kozłowski S.** Zaslugi ks. pijarów na polu wychowania. Kraków 1913.
- Magiera J.** Gramatyka języka ojczystego w szkole średniej. Kraków 1915.
- Mazanowski A.** Uwagi o nauce literatury polskiej w szkole średniej. Kr. 1904.
- Zarański S.** Komisja Eduk. Narod., a Rada Szkolna Krajowa. Kraków 1870.
- Zawiliński R.** O szkole narodowej i wychowaniu narodowym. Kraków 1915.
- Doleżan W.** Nauka wymowy języka polsk. w szkole ludowej. Kęty 1911.
- Filimowski S.** Leibnitz i jego poglądy pedagogiczne. Złoczów 1906.
- Frąckiewicz M.** Spis przedmiotów w sprawozd. galic. szkół średnich. Wadowice 1890.
- Londzin J.** Stan szkół ludowych w ks. Cieszyńskim do r. 1889. Cieszyn 1902.
- Szmitt H.** Kilka uwag w sprawie ulepszenia szkół ludow. Lwów 1872.
- Witwicki W.** Analiza psychologiczna objawów woli. Lwów 1904
- Wiącek S. i Ciepielewski J.** Czytanie w szkole powszechnej. W-wa 1933.
- Tyszką T.** Nauczanie języka polsk. w II kl. szkoły powsz. Częstochowa 1934.
„ Zagadki w nauce szkolnej. Częstochowa 1934.
U progu życia akademickiego — hasła i wskazówki. Lwów 1933.
- Zbawnicki S.** Podział materiału nauczania w V oddz. Włocławek 1933.
- Petruczyński F.** Reforma szkolna ze stanowiska demokracji. Lublin 1928.
- Skibniewski M.** Znaczenie dydaktyczne historii w szk. średn. Lublin 1933.
- Gaertner W.** Publiczne szkoły doksztalc. zawodowe na Ziemiach Zachodnich. Poznań 1930.
- Missona K.** Wychowanie w szkole średniej. Trembowla 1933.
- Lénke K.** Nauczanie łączne i naucz. jęz. polsk. w szk. powsz. W-wa 1933.
- Policht H.** Nauka rysunku, cz. I. Kraków 1933.
- Rondthaler A.** Osiedla szkolne w Polsce. W-wa 1933.
- Świderkówna C.** Obiektywne podstawy nauczania historii. Łódź 1933.
- Tumlirz O.** Probleme der Charakterologie. Langensalca 1928.
- Doer A. u. Gensel P.** Methodik der Staatsbürgerlichen Erziehung. Leipzig 1924.
- Starg G.** Prinzipien u. Methoden der Heimatkunde. Szwabach 1923.
- Szuman W.** Tezy inteligencji Ch. Bühler dla niemowląt. W-wa 1928.
- Wiegner A.** O istocie zjawisk psychicznych. Poznań 1933.
- Sawicki E.** Psychofizjologia T. I. Tarnów 1930.
- Thorndike E.** Psychologie der Erziehung. Jena 1930.

- Pohlenz M.** Staatsbürgerliche Erziehung... Leipzig 1925.
- Schlemmer H.** Das Gemeinschaftsleben der Jugend u. die Schule. Leipzig 1926.
- Schultze E.** Politische Bildung in England. Leipzig 1914.
- Seidenberger J. B.** Staatsbürgerliche Erziehung. Leipzig 1912.
Weibliche Jugend in unserer Zeit. — Beobachtungen... Leipzig 1932.
- Spengler O.** Politische Pflichten der deutschen Jugend. München 1933.
- Devand E.** La pédagogie scolaire en Russie Soviétique. Paris 1932.
- Génévrier J. et Descomps H.** Hygiène scolaire. Paris 1933.
- Estreicher K.** Bibliografja polska, Tom XXIX. Kraków 1933.
- Korpała.** Co to jest związek strzelecki. W-wa 1933.
- Belcikowska A.** Król Jan Sobieski i Odsiecz Wiednia. W-wa 1933.
- Chirowski R.** Synteza roli zdań gnomicznych u Mickiewicza. Przemysł 1933.
- Kotarbińska L.** Z zakulis teatru — wspomnienia i refleksje. W-wa 1933.
Malowanie dekoracji. (B-czka teatrów ludowych). W-wa 1923.
- Małkowski W.** Zasady charakteryzacji teatralnej. W-wa 1923.
" " Teatr w szkole i w domu ludowym. W-wa 1923.
- Laskowski O.** Jan III Sobieski. Lwów 1923.
- Schall J.** Jan III Sobieski — żywot i czyny. Lwów 1923.
- Suchodolski B.** Seweryn Goszczyński — życie i dzieła. W-wa 1927.
- Wojtecki A.** Pismienictwo słowiańskie w świetle wykładów paryskich A. Mickiewicza. W-wa 1933.
- Zawodziński K.** Marja Dąbrowska — jej twórczość. Kraków 1933.
- Bergson H.** Les deux sources de la morale et de la religion. Paris 1933.
- Zgliński D.** Humor w p. Tadeuszu. W-wa 1898.
- Chmielowski P.** Zarys literatury polsk. z ostatnich lat 20-u. W-wa 1886.
- Bentkowski F.** O znakach przecinkowych. W-wa 1830.
- Wojciechowski K.** Zagadnienia społeczne w powieści polskiej. Lwów 1905.
- Skirmuntt K.** Nad Niemnem i nad Bałtykiem I—III. Kraków 1897.
- Zahorski W.** Troki i Zamek Trocki. Wilno 1902.
- Wężyk W.** Egipt — obrazy — 1840. Kraków 1930.
- Taine H.** Historia literatury angielskiej — przekład E. Orzeszkowej. Warszawa 1900.
- Koszutski S.** Podręcznik ekonomji politycznej. W-wa.
- Rybarski R.** System ekonomji politycznej I i II. W-wa 1924.
- Zweig F.** Cztery systemy ekonomji. Kraków 1932.
- Cannan E.** Bogactwo. Poznań 1921.
- Heryng Z.** Logika ekonomji. W-wa 1896.
- Dmochowski J.** M. Kopernika rozprawy o monecie. W-wa.
- Raleigh T.** Elementarne zasady polityki. W-wa 1906.
- Morawski M.** Podstawy etyki i prawa. Kraków 1930.
- Stecki J.** Zasady ogólne ekonomji społecznej. W-wa 1907.
- Ricardo D.** Zasady ekonomji politycznej. Warszawa 1929.
- Ringman A.** Stan gospodarczy Rosji Sowieckiej. W-wa 1930.
- Rose M.** Ideologja trzech Wieszców. W-wa.
- Zahorska A.** Marja Rodziewiczówna i jej dzieła. Poznań.
- Komarnicki L.** Czarodziejstwo teatru — rozmowy. W-wa 1926.
- Markuszewicz R.** Psychoanaliza i jej znaczenie lecznicze. W-wa 1926.
- Rychliński S.** Badania środowiska społecznego. W-wa 1932.

- Bień A. i Czerniak J.** Teatry ludowe w Polsce. W-wa 1928.
- Bulanda J.** Jan Kochanowski w czasie elekcji Henryka. Wąbrzeźno 1933.
- Jeziński E.** Stefan Batory. W-wa 1934.
- Łubieński J.** Droga na wschód Rzymu. 1933.
- Zdziechowski M.** Węgry i dookoła Węgry. Wilno 1933.
- Almanach spraw kobiecych — informacje, postulaty. W-wa 1933.
- Wójcik-Keuprulian B.** Chopin — studja — krytyki — szkice. W-wa 1933.
- Chętnik A.** Kr. przewodnik po Kurpiach. W-wa 1932.
- Godlewski F.** Pani Orzeszkowa -- wspomnienia. W-wa 1934.
- Goetel W.** Turystyka w Polsce... Kraków 1932.
- Kosiński K.** J. D. Solikowskiego „Wizerunek utraconej Rz. P.” W-wa 1933.
- Rybarski R.** Nauka o podmiocie gospodarstwa społecznego. Kraków 1912.
- „ Wartość wymienna jako miara wartości. Kraków 1914.
- Sinclair U.** Z kryzysu jest wyjście! Perspektywy amerykańskie. W-wa 1933.
- Rudziński M.** Polska szkoła odrodzenia... Kraków 1933.
- Steiner R.** Zasadnicze podstawy nowego ustroju... Warszawa.
- Dunajówna M.** Tomasz Zan — lata uniwersyteckie. Wilno 1933.
- Planck M. i Schrödinger E.** Zagadnienia współczesnej nauki. W-wa 1933.
- Stodor A.** Henryk Ibsen — życie i twórczość. Złoczów 1933.
- Gaertner H.** Mowa polska — podr. do nauki języka na kl. I. W-wa 1933.
- Tync S. i Gołąbek J.** Piękna nasza Polska cała — czytanki na V kl. Warszawa 1933.
- Dąbrowski J. i Zand A.** Historia. Cz. I — podręcznik. W-wa 1933.
- Florczyk H.** Trygonometria w zakresie szkoły średniej W-wa 1933.
- Jarosz W.** Opowiadanie z dziejów ojczystych, cz. I dla V kl. Lwów 1933.
- Mayzner F.** Mój śpiewnik — 16 pieśni na jeden głos. Lwów 1933.
- Chodak E.** Dzieci w mieście — czytanki dla II kl. W-wa 1933.
- Kridl M.** Literatura polska w. 19, cz. I (wydanie skrócone). W-wa 1933.
- Boguszewska H.** Czerwone węże. (B-ka młodzieży). W-wa 1933.
- Porazińska J.** Wesoła gromada. W-wa 1933.
- Sławoj-Składkowski F.** Gdzie widziałem Komendanta... Warszawa 1933.
- Dyvonne.** Pojedynek serc. — powieść. W-wa 1933.
- Romanow P.** Żytnie placki — nowele. W-wa 1933.
- Orkan W.** Herkules nowożytny — i inne wesołe rzeczy. Kraków 1933.
- „ „ Nad urwiskiem — szkice i obrazki. Kraków 1933.
- „ „ Nowele. Kraków 1933.

146.

Część nieurzędowa.

ALEKSANDER GRZEGORZEWSKI.

Pierwiastki życiowo - gospodarcze w nowych programach szkoły powszechnej.

Jednym z charakterystycznych rysów nowych programów szkoły powszechnej jest mocne związanie jej pracy wychowawczej i dydaktycznej z naturalnem środowiskiem dziecka i nasycenie tegoż programu pierwiastkami życiowo-gospodarczemi.

Ta środowiskowość programu nie jest tylko metodycznym chwytem, który ma ułatwić dziecku przyswojenie sobie materiału nauczania, a pierwiastki życiowo-gospodarcze, nasycające program szkoły powszechnej, nie są mało znaczącą programową „wstawką”.

Nasycenie pierwiastkami życiowo-gospodarczemi, w oparciu o środowiskowość w układzie materiału programowego, to przede wszystkim postulat, którego realizacja umożliwi osiągnięcie naczelných zadań wychowawczych, stojących przed szkołą powszechną: a) wychowanie „świadomych swych obowiązków i twórczych obywateli Państwa”, przez związanie wychowanka szkoły, stopniowo wyprowadzonego z wąskiego środowiska rodziny do „Polski i jej kultury”, z życiem tych środowisk, w których mu w przyszłości żyć i pracować wypadnie, b) wykształcenie tych składowych elementów osobowości wychowanka, któreby uczyniły z niego w przyszłości jednostkę życiowo zaradną, orjentującą się w zjawiskach otaczającego życia gospodarczego i umiejącą na kształtowanie się tych zjawisk pozytywnie oddziałać, materialne warunki życia jednostkowego i zbiorowego w środowisku organizować i przekształcać, zdolną do związania wiadomości zdobytych w szkole z czynnościami „o celu konkretnym, w których powzięte „zamiary“ i „projekty“ łączyłyby się z pracą istotnie produktywną, a stąd wartościową dla życia jednostki i ogółu” *).

*) Program zajęć praktycznych — str. 25.

Dążenie do zniesienia przedziału między szkołą a życiem jest punktem wyjścia wszystkich poczynań reformistycznych czasów ostatnich i uzasadnianie słuszności tego dążenia ze stanowiska interesu jednostki i ze stanowiska społecznego jest rzeczą zbędną; celem będzie rozpatrzenie, w jaki sposób dążenie to objawia się w nowych programach szkoły powszechnej i w jaki sposób może i powinno być realizowane.

Uświadomienie sobie tej zasadniczej tendencji nowych programów szkoły powszechnej i rozpatrzenie możliwości jej realizacji na konkretnym materiale programowym jest tem potrzebniejsze, że bez trudu można by zacytować przykłady, z których wynika, że nawet wprowadzenie na teren szkoły systemów „modnych”, z duchem szkoły pracy związanych, nie jest często niestety równoznaczne z przekreśleniem jej tradycyjnych intelektualistyczno-werbalistycznych tendencji i oderwania od życia.

Z drugiej strony można się obawiać, że realizowanie tej tendencji nowych programów, którą popularnie nazywa się „pochyleniem życiowo-gospodarczem”, napotka przynajmniej w początkowej fazie na duże trudności, wynikające z niemożności pozbycia się z dnia na dzień pewnych nałogów pracy dotychczasowej.

Nałogi te musiały powstać w pracy szkolnej przy realizacji poprzedniego programu, przeładowanego materiałem, o luźnych związkach korelacyjnych między poszczególnymi przedmiotami, narzucającego siłą konieczności metody pracy książkowej, werbalistycznej, oderwanej od życia.

Zainteresowania nauczyciela w sposób naturalny musiały być zwrócone na to, jak ułatwić sobie przepracowanie z dziećmi zbyt obfitego materiału nauczania, jak ułatwić im zrozumienie, często pozorne zresztą, zagadnień, abstrakcyjnością ujęcia przerastających możliwości dziecięcej umysłowości.

Samokształceniowa praca nauczyciela szła dzięki temu po linii dążenia do poznania psychiki dziecka, na odcinku jego intelektualnego przedewszystkiem rozwoju, następnie zaś w kierunku opanowania najlepszych możliwie metod nauczania, a więc wyraźnie w kierunku dydaktyki poszczególnych przedmiotów.

Wyrazem tych usiłowań była praca na terenie konferencji rejonowych, jednostronnie przeważnie nastawionych na pracę szkolną — w ścisłym i wąskim znaczeniu tego wyrazu — i pęd do zdobywania kwalifikacji dodatkowych na W. K. N-ach, dających możliwość specjalizacji na terenie szkoły w obrębie jednego, czy dwu przedmiotów.

Na to, by utrzymywać związek z życiem, z życiowo-gospodarczymi elementami potrzeb środowiska, nauczyciel nie miał ani czasu, ani wyraźnego bodźca pewnej konieczności, która nie miała wyrazu w poprzed-

niem programie. Jeśli wziąć również pod uwagę kierunek studjów w zakładach kształcenia nauczycieli, obciążony naogół nadmiarem teorii i spuścizną herbartowskiego intelektualizmu, można przyjąć, że przygotowania nauczycieli do realizacji pierwiastków życiowo-gospodarczych nowych programów zarówno pod względem rzeczowego przygotowania, jak i pewnego psychicznego nastawienia musi szwankować.

Stwierdzenie pewnego, faktycznego stanu rzeczy nie jest podyktowane ani chęcią spiętrzania trudności, ani próbą pochopnego generalizowania. Fakt, że na terenie szeregu szkół przed ukazaniem się Ustawy o ustroju szkolnictwa, z dn. 11.III.1932 i na długo przed jaskółką, zwiastującą wiosnę pracy szkolnej, przed projektami programowemi, zaczęto w obrębie przeładowanego materiałem, dawnego programu realizować tę tendencją, która jest charakterystycznym rysem nowego programu — „pochylenie życiowo-gospodarcze” — może nastawiać raczej optymistycznie.

Istotne pogłębienie wyników dydaktycznych pracy szkolnej, osiągnięte cenne walory wychowawcze, duży wpływ na środowisko, dający piękny punkt wyjścia do pozytywnego oddziaływania w sensie podniesienia jego kultury materialnej i duchowej i związania go z Państwem, są to efekty, których zdobycie umożliwiło właściwe nastawienie pracy szkolnej, a równocześnie, wypróbowany w drodze naturalnego eksperymentu, dowód, że pierwiastki życiowo-gospodarcze w nowych programach muszą być jaknajstaranniej wyzyskane w pracy szkolnej, jako walor o wielostronnej i niezwykle cennej wartości.

Dokładne poznanie i przemyślenie nowych programów szkoły powszechnej pod tym właśnie kątem widzenia jest rzeczą konieczną, pozwoli to bowiem zrozumieć też programy, jako całość logiczną, konstrukcję przemyślaną i jednolitą, da nauczycielowi wyraźny kierunek w pracy realizatorskiej, a zainteresowaniom jego moment określony i w pracy szkolnej twórczy.

Pierwiastki życiowo-gospodarcze, rozproszone i nasycające wszystkie przedmioty nauczania, są obok zasadniczej osi ideowej „Polska i jej kultura”, pierwszorzędnej doniosłości elementem, skupiającym materiał nauczania w jednolitą całość.

Przedmiotem ogniskowym, w którym występują one najwyraźniej, jest nowy, o charakterze pionierskim przedmiot, zajęcia praktyczne, wprowadzone zamiast poprzednich robót ręcznych, a obejmujące zarówno zasięgiem materiału, jak i celami, które mają zrealizować, znacznie w stosunku do dawnych robót ręcznych szerszy teren. Podana tabliczka w sposób schematyczny, a więc bez ambicji matematycznej ścisłości, podaje rozkład materiału zajęć praktycznych na poszczególne klasy, podkreślając jego zróżnicowanie.

S Z C Z. I				SZCZ. II		SZCZ. III
Kl. I	Kl. II	Kl. III	Kl. IV	Kl. V	Kl. VI	Kl. VII
		A			D	
			B		b ₁	
					b ₂	
				C		

- A zajęcia z zakresu kultury życia codziennego.
 B zajęcia rękodzielnicze wspólne dla chłopców i dziewcząt
 b₁ zajęcia rękodzielnicze dla dziewczynek.
 b₂ zajęcia rękodzielnicze dla chłopców.
 C zajęcia z zakresu ogrodnictwa i hodowli.
 D zajęcia z zakresu gospodarstwa domowego dla dziewczynek.

Program zajęć praktycznych w układzie swym niezwykle zróżnicowany, pozbawiony prawie całkowicie cech jakiegokolwiek programowej sztywności, dający dzięki tej właśnie elastyczności niezwykle pole do rozwinięcia inwencji twórczej nauczyciela, wprowadza w kl. I, jako pierwszoplanową część pracy w zakresie zajęć praktycznych, zajęcia z zakresu kultury życia codziennego.

Ten całkowicie nowy materiał programowy, narastający stopniowo i utrzymujący się aż do kl. V włącznie, obejmuje w sobie szereg zajęć, dotyczących higieny osobistej dziecka, porządku i utrzymania w czystości rzeczy, którymi ono się posługuje, porządku i estetyki środowiska, w którym przebywa, zachowanie się jego w różnych życiowych sytuacjach i wobec różnych urządzeń kulturalnych, konserwowania i porządkowania rzeczy, będących własnością dziecka, szkoły lub środowiska domowego.

Kto zna rzeczywistość środowisk, z których większość naszych dzieci pochodzi, kto uświadamia sobie bezcelowość werbalnych pouczeń, których szkoła udzielała poprzednio w zakresie kultury życia codziennego dorywczo, przy okazji, jakby na marginesie swej pracy, temu nie trzeba wykazywać jakie ogromne znaczenie i istotną skuteczność może mieć przeznaczenie określonego wymiaru czasu przez długie pięć lat pracy szkolnej na wytworzenie w dziecku właściwych nawyków w zakre-

sie kultury życia codziennego. Zamiast barwnych bajeczek o czystym kotku, z których dziecko przez analogję miało wyciągnąć odpowiednie wnioski w odniesieniu do siebie, szkoła wyzyskać może każdą sprzyjającą okazję, by dzieci pewnej czynności, czy zabiegu dokonały, wytwarzając w sobie przez systematyczne ćwiczenia, nieświadomie zupełnie i drogą zautomatyzowania, cenny wychowawczo nawyk, którego rozumowa wartość może im być dostępna znacznie później.

Naturalnie nic nie byłoby szkodliwszego jak czynienia z tych różnych zabiegów, dotyczących kultury życia codziennego, czegoś w rodzaju osobnego „przedmiotu”. Program z dużą swobodą pozwala tu zorganizować zajęcia, wyzyskać na nie potrzebną ilość czasu, dać na pewne partje materiału różne w zależności od potrzeby nasilenie. Rzeczą nauczyciela będzie tą ceną dla siebie swobodę wyzyskać w taki sposób, by osiągnąć maksimum wychowawczego rezultatu.

Jeśli program przewiduje np. w obrębie zajęć praktycznych kilka minut codziennie na sprawdzanie czystości ciała i odzieży dziecka (w kl. I i II systematycznie) należałoby to związać w taki sposób z całością wysiłków, zmierzających do przyzwyczajenia dzieci do czystości i porządku, aby te „sprawdzenia” złączyły się z dokonywanym zbiorowo przez klasę zabiegiem, do którego punktem wyjścia będzie sytuacja zupełnie naturalna; (np. mycie rącek po ćwiczeniach cielesnych, pisanju, przed jedzeniem tam, gdzie dzieci dożywiane są na terenie szkoły).

Sama kontrola, przy której dzieci brudne doraźnie są strofowane przez nauczyciela w obliczu klasy całej, względnie przy której wyodrębnia się grupkę „brudasków”, którzy mają się myć, jakby za karę, jest dla tychże „brudasków” przykra, a przytem zwykle wychowawczo powierzchowna. Iluż to naszych „brudasków” przychodzi z domów, w których nie używa się mydła, bo go poprostu brak. Ze względu na nich szkoła może kontrolę czystości zorganizować tak, by nie musieli oni płacić za nieswoje winy.

Wyzyskanie każdej nadarżającej się sposobności, aby wyjście do zagadnień, dotyczących kultury życia codziennego, uczynić zupełnie naturalnem, analogicznem do sytuacji życiowych, w których dziecko może się znaleźć poza terenem szkoły, jest zasadniczem metodycznem wskazaniem. Tych tysiącznych naturalnych sytuacji, które potrafi wyzyskać pozytywnie inteligentny nauczyciel, traktujący program jako ramy dla żywej twórczości wychowawczego procesu, dostarczy praca dziecka w obrębie różnych przedmiotów nauczania, wycieczki i t. p.

Stworzenie ze szkoły „ośrodka” kultury życia codziennego stworzy nie tylko właściwe środowisko wychowawcze dla dziatwy szkolnej, ale doraźnie i skutecznie może promieniować na środowisko.

Tylko uświadomić sobie trzeba, że jest tu, określone w programie pracy szkolnej miejsce, na życiowe traktowanie żywych zagadnień o pierwszorzędnym znaczeniu życiowo-gospodarczym, choć na wąskim terenie, a niema miejsca na żadne „pouczenia“ i teoretyzowania słowne.

Jeśli nauczyciel w jakiejś szkole wiejskiej, tam gdzie o torf jest łatwo, postara się o zbudowanie higienicznego ustępu, którego zawartość zasypywana przez dzieci sproszkowanym torfem i w ten sposób ubezwonniona i pozbawiona bakterij chorobotwórczych, zostanie przez nie później wyzyskana jako materiał nawozowy w ogródku szkolnym, jeśli wiadomość o tej inowacji dotrze za pośrednictwem dzieci do ich domowych środowisk — może tenże nauczyciel być zupełnie spokojny o wyniki swej pracy w zakresie pewnego odcinka kultury życia codziennego, na terenie swej szkoły. U niego ten „przedmiot“ będzie dobrze realizowany.

Równie silne podkreślenie pierwiastków życiowo-gospodarczych spotkamy w drugim dziale programu zajęć praktycznych, w zajęciach rękodzielniczych.

Program wyraźnie podkreśla, że bez dążenia do specjalizacji dzieci w określonych technikach, na co niema miejsca w szkole powszechnej, która jest przecież szkołą ogólnokształcącą „zajęcia rękodzielnicze winny w szkole powszechnej kształcić zmysły i usprawniać ręce dziecka przy wytwarzaniu przedewszystkiem przedmiotów prostych, ale celowych i estetycznych, a służących do użytku osobistego, domowego i szkolnego*).

Podkreślona tu celowość pracy i użytkowość, wychodząca poza szkołę i dziecięce środowisko, wykonanych przedmiotów, w łączności z podanym przez szczegółowy program poszczególnych klas materiałem do ich wykonania, jest momentem o wyraźnych życiowo-gospodarczych pierwiastkach.

Zróżnicowanie materiału w zależności od środowiska i przyszłych potrzeb życiowych, zależnych od płci, podkreślona mocno korelacja z innymi przedmiotami, pozwoli nauczycielowi uczynić z tego działu pracy szkolnej bazę wyjściową do wysiłków, kształcących wychowanka szkoły do jego zadań życiowo-gospodarczych w przyszłym środowisku pracy — w mierze znacznie szerszej niż czyniły to roboty ręczne w ujęciu poprzedniego programu.

Bez przytaczania tematów zajęć rękodzielniczych, jako dowodu stanowczego podkreślenia momentów życiowo-gospodarczych w tej

---

*) Program zajęć praktycznych — str. 36.

partji materiału programowego i bez podsuwania przykładów dydaktycznego rozpracowywania programowego materiału pod kątem pierwiastków życiowo-gospodarczych, ta bowiem realizatorska część pracy ściśle będzie zależeć od lokalnych potrzeb i warunków, chciałbym zwrócić uwagę na jeden drobny szczegół: program zaleca dla dziewczynek, szczególnie na wsi, jako materiał w zakresie szycia — płótno lniane.

Nauczyciel, który w programie przyrody dla kl. IV znajdzie temat lekcyjny: len i jego zastosowanie — a przypomni sobie choćby propagandę lniarstwa na Targach Północnych w Wilnie i zdecydowaną akcję w tym kierunku Min. Spraw Wojskowych, z łatwością odgadnie, że podsuwanie płótna lnianego do robótek dla dziewczynek w obrębie zajęć praktycznych, jest też jednym z odcinków zagadnień życiowo-gospodarczych, które weszły w zakres programowej pracy szkolnej.

Odcinek zajęć praktycznych, przeznaczony na zajęcia ogrodnicze i hodowlane, tam gdzie szkoła dysponuje odpowiednimi po temu warunkami, a takich szkół jest u nas ogromny odsetek, jest w całości i bardzo istotnie nasycony pierwiastkami życiowo-gospodarczymi.

Wyzyskując ogród szkolny pod względem dydaktycznym (przyroda) i ogólnowychowawczym i estetycznym realizować tu może szkoła równocześnie i w całej rozciągłości walory pierwiastków życiowo-gospodarczego wychowania.

Mimo, iż właściwe zajęcia ogrodnicze rozpoczynają się dopiero w kl. V, już w klasie drugiej występuje taki element, jak karmienie ptaków zimą, przyczem z powodzeniem mogą brać w tem udział również i dzieci kl. I. Czynność ta nastawia uwagę dziecka na ochronę ptaków, tak pożytecznych właśnie na terenie ogrodu i sadu. Materiał zajęć praktycznych na terenie ogrodu ulega stopniowemu zbogaceniu, wszystkie zaś dokonywane tam przez dziecko czynności mają niepoślednie znaczenie ze stanowiska przygotowania wychowanka szkoły do przyszłych zadań życiowych.

Wartość w tym zakresie takich czynności, jak karmienie ptaków i ochrona ich gniazd, hodowanie kwiatów doniczkowych i na gruncie, warzywnictwo, hodowla krzewów użytkowych, opieka nad sadem, konserwacja zbiorów, racjonalna uprawa, nawożenie, poletka pokazowe, tępienie szkodników i chwastów, są to wszystko czynności o oczywistej wartości ze stanowiska życiowo-gospodarczego. Nacisk na zajęcia gospodarcze i hodowlane w kl. VII, gdzie program podaje przykłady zajęć, które w środowisku rolniczym mogą mieć pierwszorzędne znaczenie propagandowe i instrukcyjne—jest ukazaniem drogi, która powinna doprowadzić szkołę do ścisłego związku z potrzebami życia gospodarczego środowiska, do oddziaływania na toż środowisko w sposób umożliwia-

jący podniesienie poziomu jego kultury gospodarczej, do nastawienia zaś przedewszystkiem wychowanków szkoły do zadań przyszłej pracy w środowisku.

Podobnie cenne ze stanowiska potrzeb życiowo-gospodarczych, walory wprowadza nauka gospodarstwa domowego dla dziewczynek, którą program przewiduje dla kl. VI i VII, o ile szkoła posiada odpowiednie potemu warunki.

To zastrzeżenie, co do warunków odpowiednich, jest dowodem, że program liczy się sumiennie z rzeczywistością warunków pracy szkolnej; nie obarcza on szkoły zadaniami, których ona nie będzie mogła z przyczyny trudności natury materialnej dobrze spełniać i stara się uniknąć stwarzania fikcji pracy.

Tem niemniej władze szkolne i nauczycielstwo muszą dolożyć wszelkich starań, aby stworzyć takie warunki, przy których założenia programowe będą jaknajistotniej i najpełniej realizowane.

Być może zbyt często apeluje się z różnych stron do dobrej woli i ofiarności nauczyciela, zbyt często obarcza się go zadaniami, które nie są do spełnienia łatwe, tem niemniej apel do ofiarności i najwyższego napięcia woli twórczej, jeśli chodzi o realizację nowego programu—jest uzasadniony. Nowy program otwiera przed szkołą powszechną takie horyzonty, że warto jest rzucić na szalę walki o jego realizację wszystkie siły i cały nacisk twórczego wysiłku.

Zajęcia z zakresu gospodarstwa domowego wprowadzają na teren pracy szkolnej zagadnienia z życia brane, o niepoślednim gospodarczym znaczeniu. Przygotowania zapasów zimowych dla spiżarni domowej, przechowywanie artykułów spożywczych, organizacja pracy w obrębie gospodarstwa domowego, ze stałym podkreśleniem wskazań higienicznych, praktyczne przygotowanie posiłku i wprowadzenie tą drogą obfitszego i zdrowotniejszego jadłospisu może mieć nadzwyczajne znaczenie w środowisku uboższem, a szczególnie w środowisku wiejskiem.

Gruntownie przemyślane i możliwie najpełniej realizowany materiał zajęć praktycznych pozwoli skoncentrować większość pierwiastków życiowo-gospodarczych, rozproszonych w materiale różnych przedmiotów i nasyci atmosferę szkoły pracą, wykluczając wszelki werbalizm i wychowując na terenie szkoły jednostki dobrze do życia i zadań gospodarczych przyszłej pracy w środowisku przygotowane.

Przedmiotem, który najsilniej da się dydaktycznie powiązać z zajęciami praktycznymi, przy realizacji pierwiastków życiowo-gospodarczych, jest nauka o przyrodzie. Dobór materiału dokonany tu został wyraźnie pod kątem potrzeb życiowo-gospodarczych, układ zaś dający bardzo silny nacisk na te pierwiastki w szczeblu programowym I i III, nie wy-

klucza ich, a owszem bardzo wyraźnie respektuje i w szczeblu II, mimo iż materiał nauczania tego szczebla dydaktycznie ma przygotować wychowanka szkoły powszechnej do dalszej ewentualnie nauki w szkole średniej.

Wszystkie tematy nauki o przyrodzie w kl. III i IV brane są z najbliższego środowiska, muszą być dostępne bezpośredniej obserwacji dziecka i wyzyskane jako materiał do opracowania pewnych określonych zagadnień życiowo-gospodarczych, istotnie ważnych ze stanowiska potrzeb środowiska.

Ścisłe związanie materiału przyrody i geografji w kl. III pozwoli dziecku poznać najbliższe środowisko, jako pewną konkretną całość. Program różnicuje materiał przyrody i geografji w kl. III dla miasta i typowej wsi pozostawiając nauczycielowi równocześnie całą swobodę w opracowaniu tegoż pod kątem określonych potrzeb i swoistej struktury środowiska *).

Punktem wyjścia dla nauki przyrody i geografji w tej klasie staje się szkoła, z której dziecko wychodzi do poznania środowiska, jego elementów geograficznych i przyrodniczych, z którymi zetknąć się może bezpośrednio. W zakresie poznania szaty roślinnej pierwsze lekcje związane zostaną z ogrodem szkolnym, tam gdzie szkoła go posiada. Występuje tu wyraźnie korelacja i kooperacja z odpowiednim działem zajęć praktycznych.

Przy opracowywaniu dalszych tematów pierwiastki życiowo-gospodarcze występują bardzo wyraźnie. Zabezpieczenie zbiorów z pola i ogrodu, w związku z pracami jesiennymi w środowisku, zagadnienia dotyczące higieny chaty wiejskiej i studni, higiena budynków gospodarczych przy opracowywaniu tematu: „zwierzęta w zagrodzie“ wskazówki higieniczne, dotyczące chorób rozszerzanych za pośrednictwem zwierząt domowych, gospodarcze korzyści z hodowli ssaków domowych i drobiu, wszystko to momenty pierwiastków życiowo-gospodarczych, wyraźnie wskazane przez program dla szkoły w środowisku wiejskim.

Przy opracowywaniu wsi, jako pewnej całości geograficznej, wystąpią z kolei zagadnienia związane z różnymi rodzajami dróg, znaków przydrożnych i drzew. Dziecko powinno tu poznać te wartości gospodarcze nie tylko w drodze obserwacji, ale równocześnie powinno być do nich ustosunkowane czynnie, do czego mogą dać okazję, między innymi, święta sadzenia drzew.

Zresztą święta te, niezwykle ważne, ze względu na tkwiący w nich moment emocjonalny i wartościowe wychowawczo, jako wyraz pracy

---

*) Program nauki o przyrodzie — str. 9. Uwagi.

wspólnej grupy szkolnej, winny być związane ze stałą, indywidualną, względnie w formie grupek uczniowskich, opieką nad drzewami przydrożnymi.

Przy poznaniu różnych instytucyj społecznych i państwowych w obrębie środowiska wystąpi znów szereg zagadnień życiowych i gospodarczych. Na specjalne podkreślenie będzie tu zasługiwać moment współpracy ludzkiej i wzajemność pewnych usług. Wystąpią tu momenty wychowawcze o pierwszorzędnym znaczeniu ze względu na pewne pozytywne nastawienia, ze stanowiska potrzeb życiowo-gospodarczych.

Naturalnie, wskazanie, że musi to być wynik umiejętnie pokierowanej obserwacji dziecka, a nigdy produkt gotowego uogólnienia ze strony nauczyciela, jest całkowicie w tem miejscu zbędne.

Wiosenne obserwacje przyrodnicze wprowadzają znów na teren pracy szkolnej szereg pierwiastków życiowo-gospodarczych.

Przylot ptaków, jaskółka, jako tępicieł owadów, różne owady, a szczególnie mucha domowa — rozsadnik chorób przewodu pokarmowego, mucha—plujka, owady w domach niechlujnych i zewnętrzne pasożyty człowieka—to szereg tematów, które powinny być opracowane pod kątem potrzeb życiowo-gospodarczych.

Przy geograficznym poznaniu najbliższej okolicy występują znów w programie takie tematy, jak użytkowanie gospodarcze spadku wody, kąpiele, ich wartość i niebezpieczeństwa.

Program nauczania przyrody i geografji dla szkoły miejskiej posiada, przy pewnych różnicach w doborze materiału, podyktowanych różnicą środowiska, podobne zupełnie podejście do zagadnień życiowo-gospodarczych. Pomijając analizę pierwiastków życiowo-gospodarczych w tym programie, chciałbym na marginesie obu programowych warjantów, miejskiego i wiejskiego zwrócić uwagę na jeden jeszcze szczegół. W klasie III dziecko wiejskie spotka się z miastem, zaś dziecko miejskie z wsią. Moment współzależności gospodarczej powinien przy tej okazji wystąpić bardzo wyraźnie.

W klasie IV nauka o przyrodzie, wyodrębniona od geografji, a związana z nią sezonowem następstwem, czerpie w dalszym ciągu tematy z najbliższego środowiska, dostępnego obserwacji dziecka. Zasadnicze środowiska roślinne w okresie jesiennym— to ogród szkolny (warzywnik i sad) i pole. Obserwacje przyrodnicze dokonywane są w związku z zajęciami ogrodniczymi, a tematy poszczególnych lekcyj mają bardzo wyraźnie podkreślony charakter praktyczny, życiowy i gospodarczy.

Szczególnie warzywnictwo na terenie ogrodu szkolnego stać się powinno w tej klasie punktem wyjścia do pracy szkoły o charakterze propagandowym w środowisku wiejskim i małomiasteczkowym. Równie wdzięcznego pola do podobnej pracy dostarczą te partje materjału przyrody, których ośrodkiem jest sad. Przy okazji wystąpi tu możliwość udzielenia odpowiednich wskazówek z zakresu higieny, co może być związane z zajęciami z zakresu kultury życia codziennego.

W materjale przyrody, którego ośrodkiem jest pole wystąpią szczególnie, jeśli chodzi o momenty życiowo-gospodarcze, dwa tematy: „perz—sposoby tępienia“ i „len i jego zastosowanie“.

W okresie wiosennym zasadniczym środowiskiem roślinnym jest: pole, sad, warzywnik i łąka. Na tle tych środowisk w pracy szkolnej opracowany zostanie szereg zagadnień, posiadających wyraźną życiową i gospodarczą wartość dla środowiska rolnego: szereg zwierząt, będących bądź przyjaciółmi, bądź wrogami pracy rolnika, chwasty i ich gospodarcza szkodliwość, uprawa roli, rodzaje gleb, wartość dobrze uprawnej gleby ze stanowiska gospodarczego.

Przyjaciele i wrogowie pracy ludzkiej w ogrodzie i sadzie wśród świata owadów — to dalsze tematy o wyraźnych pierwiastkach życiowo-gospodarczych. Ze względu na pewne tradycyjne i bezzasadnie niechętnie stanowiska w stosunku do ropuchy program podkreśla specjalnie ten temat.

Materjał programowy nauki o przyrodzie w szczeblu II szkoły powszechnej, podzielony przy zastosowaniu zasady sezonowości, na dział przyrody żywej (jesień — wiosna) i dział przyrody martwej, (zima) ze względu na specjalny cel dydaktyczny programu nauki w szczeblu II-im, wykazuje mniejsze nasilenie pierwiastkami życiowo-gospodarczymi. I tu jednak spotkamy tematy, które w odpowiednich środowiskach powinny być rozpracowane pod kątem potrzeb życiowo gospodarczych. Wybitnym uzupełnieniem w duchu tych właśnie potrzeb życiowo-gospodarczych dla programu nauki o przyrodzie żywej jest dział zajęć ogrodniczych w programie zajęć praktycznych, dla szkół posiadających ogród szkolny. Zresztą w programie nauki o przyrodzie w szcz. II-im występują tematy o pierwiastkach wyraźnie życiowo-gospodarczych, np.: znaczenie ptaków w gospodarce przyrody i w gospodarce ludzkiej, (kl. V) kompost, szkodniki leśne, ochrona przyrody (kl. VI).

Silniej stosunkowo pierwiastkami życiowo-gospodarczymi nasilony jest program nauki o przyrodzie martwej w kl. V i VI. Mimo iż zakres tego materjału musi respektować zasadniczy cel programowy szcz. II,

(przygotowanie do dalszego kształcenia w szkołach średnich różnych typów); dobór i układ materiału nauczania równocześnie pozwala realizować, bez szkody dla celu zasadniczego, pierwiastki potrzeb życiowo-gospodarczych. Wystąpią tu takie tematy, jak: racjonalne palenie w piecu, zanieczyszczenie powietrza produktami spalania, materiały budowlane, umiejętność użycia przyrządów do mierzenia i ważenia, zmiany stanów skupienia wody i znaczenie gospodarcze tego zjawiska, różne rodzaje urządzeń, dostarczających wodę do picia, praktyczne zastosowanie zjawiska ciśnienia powietrza, (kl. V) użytkowanie różnych gatunków żelaza i konserwacja przedmiotów żelaznych, zastosowanie wapna w budownictwie, rolnictwie i jako środka odkażającego, zastosowanie granitu i gliny, różne rodzaje prostych maszyn w związku z pojęciem pracy (kl. VI).

W klasie VII, w związku z ogólnym nastawieniem nauki na szczeblu III-im, przyroda potraktowana jest wybitnie pod kątem potrzeb życiowo-gospodarczych, z wyraźnym określeniem celu — przygotowania wychowanka do zadań przyszłej pracy w środowisku. Zarówno dział chemii jak i fizyki w materiale przyrody martwej (I półrocze) oparty jest o pewne zjawiska, które dziecko może obserwować w środowisku, bądź też takie, które mają wyraźne znaczenie dla przyszłej w środowisku pracy. Stąd wynika przewidziana przez program elastyczność*) w zakresie materiału, który z różnym nasileniem, odpowiednio do potrzeb środowiska, traktowany będzie na wsi lub w mieście. Najważniejszym punktem wyjścia do szeregu lekcji z przyrody martwej w tej klasie będzie wycieczka do odpowiedniego zakładu przemysłowego, wzgl. przetwórczego. Praca musi tu być bardzo ściśle związana z odpowiednim działem nauki geografji w kl. VII, w ten sposób, że materiał jednej wycieczki może być wyzyskany zarówno na lekcji przyrody, gdzie zostanie dydaktycznie odpowiednio do celów tego przedmiotu rozpracowany, a równocześnie w odpowiedni sposób opracowany zostanie na lekcji geografji. Pozwoli to wyzyskać go wszechstronnie, zrealizować zawarte w nim pierwiastki życiowo-gospodarcze, a równocześnie wyzyskać go ze stanowiska wychowania państwowo-obywatelskiego. Np. taki temat jak dział 5-ty, o obronie przeciwgazowej, o ile tylko warunki na to pozwolą, powinien być opracowany w ściślejszej łączności z odpowiednią działalnością i pracami wśród starszego społeczeństwa. Przesunięcie tego tematu w czasie, opracowanie go częściowo poza godzinami szkolnymi, o ile np. w środowisku urządzany jest kurs przeszkolenia przeciwgazowego,

---

*) Program nauki o przyrodzie — str. 30. Uwagi.

mimo, iż program w tych sprawach wyraźnych wskazówek nie daje, będzie całkowicie uzasadnione wychowawczo i celowe dydaktycznie, a równocześnie zwiąże młodzież szkolną z życiem i realnymi warunkami konkretnej działalności środowiska, mającej na oku cele o znaczeniu szerokim, ogólnopaństwowym. To równoczesne realizowanie szeregu zadań dydaktycznych i wychowawczych jest właśnie dowodem pozytywnej wartości programu, który wiążąc pracę szkoły z życiem i zagadnieniami gospodarczymi; realizując cele dydaktyczne, równocześnie wiąże wychowanka szkoły z zagadnieniami, dotyczącymi całości Państwa.

Materiał przyrody żywej w kl. VII, przypadający na II-gie półrocze szkolne, a obejmujący podstawowe wiadomości z anatomji, fizjologii higieny osobistej i społecznej, wprowadza w całej rozciągłości pierwiastki życiowo-gospodarcze i w ujęciu programowym ma charakter wybitnie praktyczny.

W dydaktycznym rozpracowaniu tego materiału wyzyskane zostaną wszystkie te wiadomości z zakresu przyrody żywej i martwej, które dziecko zdobyło w nauce dwu szczebli poprzednich, a które mają znaczenie dla zdrowia ludzkiego; zebrane systematycznie, uporządkowane i uzupełnione zostaną, udzielane poprzednio, przy okazji, wskazania higieniczne. Zajęcia z zakresu kultury życia codziennego, które przy właściwym traktowaniu powinny doprowadzić do wytworzenia, pewnych wartościowych nawyków, zostaną tutaj uzupełnione i, w granicach możliwości psychicznych dziecka, uzasadnione rozumowo.

Niektóre tematy, np. dział 4-ty, „pokarmy człowieka”, częściowo 9 — „wiadomości o czynnościach ustroju ludzkiego”, 11 — „elementarne wiadomości o bakterjach”, powinny być związane z zajęciami z zakresu gospodarstwa domowego dla dziewczynek.

Równocześnie jaknajwydatniej powinna zostać wyzyskana kolokacja z innymi przedmiotami, która pozwoliłaby jaknajszerzej wprowadzić zagadnienia higieniczne na teren pracy szkolnej, dając młodzieży, wychodzącej ze szkoły wyraźne nastawienia w kierunku zagadnień higienicznych w środowisku, przy równoczesnym jasnym uświadomieniu sobie potrzeby troski o swoje zdrowie indywidualne i umiejętność jego pielęgnowania.

Związanie zagadnień higieniczno-sanitarnych z potrzebami i realnymi warunkami środowiska, przy unikaniu naturalnie niekorzystnych dla niego uogólnień i konkretnych ujemnych przykładów, niebezpiecznych ze stanowiska wychowawczego, a wyzyskaniu pozytywnym pew-

nych przykładów wartościowych w środowisku, obserwacji przy okazji wycieczek, wreszcie przykład szkoły, jako ośrodka celowej troski o zdrowie dziatwy, powinny dać wychowankom szkoły powszechnej właściwe ustosunkowanie do tychże zagadnień, będących w całej rozciągłości zagadnieniami życia i posiadających wyraźne znaczenie z punktu widzenia gospodarczego.

Pierwiastki życiowo-gospodarcze nasycają bardzo wyraźnie program języka polskiego. Pojęty przez program jako przedmiot ogniskowy, język polski ma zrealizować na terenie szkoły wielostronne cele wychowawcze, poznawcze i formalne. Oparcie materiału nauczania na stopniowo rozszerzających się kręgach środowisk nie tylko pozwala, ale zmusza do wprowadzenia na teren szkoły i jej pracy zagadnień branych z życia, zawierających elementy o gospodarczym znaczeniu. Szczególnie wdzięcznym pod tym względem materiałem jest „mówienie”, wysunięte na pierwszy plan pracy szkolnej w szczeblu I (kl. I—IV).

Nauczyciel posiada tu całą swobodę w potraktowaniu tego działu programu języka polskiego, który naturalnie nie może być oparty o żaden podręcznik, a potraktowany być musi w sposób żywy, uwzględniający potrzeby życiowo-gospodarcze środowiska. Jako tematy pracy w tym zakresie program podaje: w kl. I — dostępne dla dziecka przejawy życia w środowisku, w kl. II — obrazki z życia miejscowości, z uwzględnieniem zajęć mieszkańców, w kl. III — przejawy życia w domu, szkole i miejscowości, obrazki z życia okolicy z uwzględnieniem komunikacji, zajęć mieszkańców, jarmarków, władz, urzędów, w kl. IV — obok dalszego możliwie wielostronnego poznania środowisk, najważniejsze zdarzenia bieżące z życia Polski.

Tematy te pozwolą wprowadzić na teren pracy szkolnej i uprzyścić dziecku szereg zagadnień życiowo-gospodarczych, uwzględnienie zaś momentu korelacji z innymi przedmiotami (zajęcia praktyczne arytmetyka z geometrią) pozwoli obok realizacji celów wychowawczych i dydaktycznych nadać pracy szkolnej na tym szczeblu wyraźne zabarwienie życiowo-gospodarcze.

Zabarwienie to pozwoli utrzymać na szcz. II wprowadzenie takich tematów jak: obrazki z życia ludu i miast w teraźniejszości i przeszłości — zajęcia ludzi, warsztaty pracy, władze i urzędy, budownictwo, barwne obrazki z życia sąsiadów i polaków w krajach ościennych (kl. V) i — prace ludzi na tle opisów przyrodniczo-geograficznych krajów europejskich, robotnicy polscy w Westfalji i Francji, praca i życie ludzi na

tle opisów krajów egzotycznych, osadnicy polscy w Brazylii, robotnicy w Chicago i t. p. (kl. VI). Wystąpi tu bardzo żywo korelacja z historją, geografją i przyrodą, co, przy uwzględnieniu dalszej korelacji z zajęciami praktycznymi i arytmetyką z geometrją, pozwoli wprowadzić do usiłowań szkoły, zmierzających do osiągnięcia celów wychowawczych i poznawczych wyraźnego elementu życiowo-gospodarczego.

W szcz. III-cim te elementy życiowo-gospodarcze wystąpią zdecydowanie na plan pierwszy. Środowisko, traktowane jako pewna całość o określonej gospodarczej i kulturalnej strukturze, dostarczy materiału do nauczania języka polskiego, w obrębie którego zagadnienia życiowo-gospodarcze muszą być potraktowane ze specjalnym naciskiem.

Program języka polskiego umożliwi tę życiowo-gospodarczą tendencję w pracy szkolnej na poziomie szcz. III przez wprowadzenie lektury, związanej z zainteresowaniami młodzieży, co pozwoli respektować przejawiające się zainteresowania gospodarcze, czytania utworów popularno-naukowych w całości, lub fragmentach, omawianie pewnych wy-cinków z pism i dzienników, wreszcie omawianie zagadnień gospodarczych, wynikające z zetknięcia się dzieci z pewnymi zjawiskami życiowo-gospodarczymi w drodze autopsji.

Równocześnie pisemne prace dzieci, które miały już pewne elementy życiowo-gospodarcze począwszy od kl. IV i V, (listy) nasilane w kl. VI formą protokółów, korespondencji w różnych sprawach i t. p., w klasie VII uzyskują charakter wyraźnie praktyczny. Różnego rodzaju listy, korespondencja w różnych sprawach, handlowych, gospodarczych, urzędowych, pokwitowania, upoważnienia i t. p., pozwolą na wprowadzenie do pisaniowej pracy ucznia pierwiastków życiowo-gospodarczych w dużem i praktycznie wartościowem nasileniu.

Moment korelacji języka polskiego z innymi przedmiotami, w szcz. III-im, na płaszczyźnie pierwiastków życiowo-gospodarczych, narazie pomijam, wystąpi on przy rozpatrywaniu innych przedmiotów.

Program arytmetyki z geometrją w szkole powszechnej, niezależnie od celu materialnego i formalnego tego przedmiotu, wyraźnie podkreśla cel praktyczny: umiejętność stosowania wiedzy matematycznej „do zagadnień z życia praktycznego, ze szczególnem uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego**).

---

*) Program arytmetyki z geometrją — str. 29.

Zgodnie z tem ogólnym założeniem, szerzej omówionem w „uwagach do całości programu” (str. 36—37), wprowadzone zostają od początku nauczania tego przedmiotu pierwiastki życiowo-gospodarcze. W kl. I i II wystąpią proste zagadnienia, dotyczące pieniędzy i płacenia, wyraźnie nasilone w kl. III-ej, gdzie program przewiduje, że „w zadaniach należy zwrócić szczególną uwagę na obliczenia pieniężne (w zastosowaniu do kupna i sprzedaży)”**). Wystąpi więc w kl. III, obok popularnych miar ilości (tuzin, mendel, kopa) bogaty materiał zadaniowy, dotyczący należności za towary, cen i ilości towarów. W kl. IV-ej wystąpi, obok tych zadań, wystawianie rachunku na towar na papierze porubrykowanym, adresowanie listów i opłaty pocztowe, notowanie wpływów i wydatków osobistych w rubrykach, książeczka oszczędnościowa—notowanie wkładek i wypłat, zagadnienia życiowo-gospodarcze, w związku z miarami decymalnymi.

Narzucająca się w obrębie tego materiału potrzeba ścisłej kooperacji z językiem polskim w zakresie wydobywania i właściwego oświetlenia, w sposób dla dziecka przystępny, pierwiastków życiowo-gospodarczych środowisk, które dziecko stopniowo w obrębie kl. I—IV poznaje, jest oczywista, bez szczegółowszego uzasadnienia.

W szczeblu II obok zagadnień z geometrii, posiadających wyraźny, praktyczny, życiowo-gospodarczy charakter, wystąpi szereg zagadnień na liczbach całkowitych i ułamkowych, zagadnienia dotyczące kalkulacji handlowej, procentów, jako skonta i rabatu w rachunkach za towary i t. p. Szereg tych zagadnień może być związany ze sklepikiem uczniowskim. Pozwoli to łączyć dydaktyczny materiał nauczania z konkretną formą pracy o charakterze spółdzielczym i realizować poprzez materiał arytmetyki formę czynnego przysposobienia życiowo-gospodarczego o wyraźnie praktycznym i wychowawczo wartościowym charakterze. Zagadnienie spółdzielczości może tu być materiałem korelacyjnym w obrębie arytmetyki z geometrią, języka polskiego, historii i geografii, a technika pracy dzieci na terenie spółdzielni doskonale może się wiązać z zajęciami praktycznymi.

W szczeblu III występuje wyraźnie nasilenie pierwiastków życiowo-gospodarczych w geometrii. W zakresie arytmetyki całkowitego prawie materiału musi dostarczyć środowisko i wiążące się z nim zagadnienia gospodarcze, ogólnopaństwowe. Cały materiał działań rachunkowych

---

***) Program arytmetyki z geometrią — str. 11. Uwagi.

może tu być powtórzony na konkretnym materiale zagadnień życiowo-gospodarczych, wynikających z pracy w zakresie nauczania w różnych przedmiotach tego szczebla (korelacja).

Szczególny nacisk program kładzie tu na zagadnienie oprocentowania, stopy procentowej, wiążąc ten materiał z zagadnieniem kapitalizacji (P. K. O.). Praca uczniów powinna tu być oparta o szkolną kasę oszczędności, prowadzoną wprawdzie pod kontrolą, ale przez same dzieci. Przykładowo podane stosowanie procentów do zagadnień statystycznych i ekonomicznych pozwoli nauczycielowi rozszerzyć i wzbogacić materiał zadaniowy o wszystkie, istotnie wartościowe z punktu widzenia życiowo-gospodarczego, zagadnienia środowiskowe i ogólnopństwowe, przystępne zrozumieniu ucznia szkoły powszechnej.

Materiał nauczania geografii traktowany w kl. III w ścisłej łączności z przyrodą wyodrębniony zostaje w kl. IV. Obejmuje on tutaj cykl barwnych obrazów, w których dziecko poznaje swój kraj—jego rozległość terytorjalną, piękno krajobrazu, barwność swoistą poszczególnych regjonów i bogactwo gospodarcze. Stąd też, zgodnie z antropocentrycznym ujęciem tego przedmiotu, we wszystkich tych obrazach występuje bardzo wyraźnie człowiek i jego praca.

Dziecko odbywa podróż po kraju rodzinnym i na podstawie znajomości najbliższego środowiska może poznać i zrozumieć i te wartości gospodarcze, z którymi nie można go zetknąć w drodze autopsji. Nie jest rzeczą przypadku, że ten pierwszy regjon, z którym dziecko styka się, wychodząc ze swego środowiska — to polski brzeg Bałtyku. Jest w tem wyraźny cel ze stanowiska wychowania państwowo obywatelskiego, ale równocześnie i wyraźne podkreślenie pewnych faktów gospodarczych które stopniowo szkoła musi dziecku uświadomić. Cykl podróży po Polsce zamyka się okresem dotyczącym komunikacji, ze szczególnem uwzględnieniem komunikacji wodnej. Tratwy i galary, podkreślą wyraźnie ważność wodnych arteryj komunikacyjnych, związanych z morzem, dla kraju, który ma charakter przeważnie rolniczy (śpichrze i młyny nadbrzeżne).

Lokalizacja stopniowa pewnych faktów geograficznych na mapie, z punktem wyjścia od planów małych, łatwo uchwytnych przestrzeni, pozwoli rozszerzyć wiadomości geograficzne na szereg zagadnień komunikacyjnych, demograficznych, instytucyj państwowych i społecznych, wreszcie zagadnień gospodarczych, skupiających się wokół głównych miast, będących centrami życia gospodarczego poszczególnych regjonów Państwa.

W szczeblu II wiadomości geograficzne przyjmują charakter nauki usestymatyzowanej, wszędzie jednak w materiale nauczania zagadnienia życiowo-gospodarcze są respektowane wyraźnie. Poszczególne krainy geograficzne Polski w kl. V rozpatrywane są przede wszystkim pod kątem spraw gospodarczych. Kraje europejskie, które uczeń kl. VI poznaje w drugim półroczu szkolnym, traktowane są wyraźnie z tego samego punktu widzenia.

W niektórych cyklach wystąpi szczególnie cenny materiał porównawczy, który pozwoli dokonać celowego zestawienia ze stosunkami gospodarczymi w Polsce, (np.: „Jak Czesi wyzyskują swoje bogactwa naturalne“) inne, np. „Sąsiedzi z nad Bałtyku“, traktowane są wyłącznie z gospodarczego punktu widzenia.

Równocześnie mapa w kl. V staje się niezwykle cennym środkiem naukowym, pozwalającym na lokalizowanie pewnych zjawisk i faktów gospodarczych (mapki konturowe).

Pewien słabszy nacisk na zjawiska gospodarcze w cyklach dotyczących półwyspów: Pirenejskiego, Alpenińskiego i Bałkańskiego, w początku kursu kl. VI, zrozumiały, gdyż opis geograficzny tych krain umotywowany jest potrzebą przygotowania materiału do późniejszej pracy szkolnej w szkole średniej ogólnokształcącej (kultury starożytne basenu śródziemno-morskiego) następuje w cyklach następnych.

Już przy zestawieniu państw europejskich wystąpią bardzo silnie pierwiastki gospodarcze w nawiązaniu i zestawieniu z Polską.

Również wyraźnie pierwiastki życiowo-gospodarcze wystąpią w elementach geografii ogólnej (pory roku, wiatry stałe i zmienne, prądy morskie).

Geografia krajów pozaeuropejskich na tle egzotyki tych obszarów dalekich uwzględnia przede wszystkim zjawiska życiowo-gospodarcze. Równocześnie przy każdej okazji muszą być wyszukiwane elementy tych wiadomości, które dany kraj, czy kontynent wiążą z Polską. Będą to zarówno wiadomości o pracy naukowej uczonych i badaczy polskich, jak i wiadomości o kolonizatorskiej pracy wychodźstwa, wreszcie ściśle gospodarcze wiadomości o pewnych surowcach, bądź produktach kolonialnych, które dzieci spotykają w sklepach.

W kl. VI mapa zatrzymuje podobne stanowisko, jak w kl. V, z tem, że wyzyskanie jej do ilustracji pewnych zjawisk życiowo-gospodarczych, może być naturalnie pełniejsze.

Pierwiastki życiowo-gospodarcze, tkwiące w nauce geografji muszą być realizowane w ścisłej korelacji z innymi przedmiotami nauczania: językiem polskim, przyrodą, historją, arytmetyką z geometrją.

W szcz. III na tle opisu fizjo- i antropogeograficznego Polski wstępują w specjalnem nasileniu zagadnienia życiowo-gospodarcze. Całość materiału traktowana tu jest wyłącznie pod kątem potrzeb życiowych wychowanka, który ma poprzez ten materiał uświadomić sobie zasadnicze zjawiska gospodarcze najbliższego regionu, Państwa, wreszcie stosunek pewnych zjawisk gospodarczych w skali światowej. Wiązanie jednak tych zjawisk życiowo-gospodarczych ze środowiskiem bliskim i znanem ma dać równocześnie wyraźny kierunek i nastawienie do przyszłej pracy.

Materiał historii wyodrębniony ze względów psychologiczno-dydaktycznych w osobną dyscyplinę dopiero w szcz. II, mimo iż z samej istoty rzeczy musi dotyczyć przeszłości, potraktowany jest w programowem ujęciu w ten sposób, że pozwala na wprowadzenie pierwiastków życiowo-gospodarczych i posiada zupełnie wyraźną wartość przy podejściu do zagadnień żywych i współczesnych.

Przedewszystkiem w samym doborze materiału nauczania wyraźnie z naciskiem potraktowane są pewne zjawiska społeczne i gospodarcze, na plan pierwszy wysunięte są fakty, dotyczące ewolucji kulturalnej i cywilizacyjnej.

Równocześnie w układzie materiału jest wyraźna linja kierunkowa, która umożliwiała jego aktualizację. Na tę aktualizację, wpływającą w sposób zupełnie naturalny z doboru i układu materiału, program kładzie specjalny nacisk*).

Nie omawiając szczegółowiej momentów korelacyjnych, zarówno z braku miejsca, jak i ze względu na to, że po sumiennem zapoznaniu się z programem te momenty dla każdego staną się bardzo wyraźne, chciałbym tylko zwrócić uwagę, że dokładna znajomość wszystkich przedmiotowych programów szkoły powszechnej jest dla każdego nauczyciela, bez względu na klasę, czy przedmiot, który jest jego „specjalnością“ — niezbędna.

Dla przykładu wartości kooperacji między poszczególnymi przedmiotami wskażę na przykłady z dwu przedmiotów pozornie odległych:

---

*) Program historii — str. 5, 8, 10 — Uwagi i str. 19.

historji i przyrody. W materiale historji kl. VI mamy temat: „Odkrycie nafty, Łukasiewicz“. W materiale przyrody martwej kl. V:ej: „części składowe lampy i ich znaczenie“, w kl. VI — prąd galwaniczny (latarka elektryczna), w kl. VII: „ropa naftowa i jej przetwory“, „gaz świetlny“, „prąd indukcyjny“, „elektrownia“, „instalacja oświetleniowa“. Wyzyskanie materiału przygotowanego w obrębie nauki o przyrodzie pozwoli nauczycielowi historji krótko, przy nadarzającej się okazji, zestawić te zjawiska w pewien ewolucyjny ciąg, dotyczący rozwoju cywilizacyjnego na odcinku zagadnienia oświetlenia i jego rodzajów, względnie może go w tem wyręczyć nauczyciel przyrody.

W szczeblu III-m nauka historji jest właściwie nauką o współczesności Państwa, opartą o wiadomości geograficzne i naświetloną wiadomościami historycznymi.

Realne życiowe przykłady, często brane z aktualnych zjawisk życia społecznego w środowisku, dostarczą materiału, który pozwoli określić postawę wychowanka szkoły w stosunku do zagadnień ogólnopństwowych, takich jak ustrój Państwa, jego organizacja, stosunek obywatela do Państwa, obowiązki i prawa obywatelskie. Na szerszym tle Państwa musi być uwzględnione wyższe środowisko, w którym wychowanek szkoły w przyszłości będzie pracował.

Postawa dziecka musi tu być czynna, szkoła musi po przez materiał nauczania pomóc mu do wytworzenia pewnej dyspozycji woli, musi nastawić go w kierunku pewnych zagadnień życia państwowego i życia środowiskowego.

Pozornie mniejsze nasilenie pierwiastków życiowo-gospodarczych spotkamy w t. z. popularnie przedmiotach artystycznych w rysunku i śpiewie. I tu jednak występują te pierwiastki zupełnie wyraźnie. W programie rysunku od kl. I do VI mamy jako tematy prace dzieci, budzi dorosłych, bądź sprzęty i objekty użytkowe, w kl. VII przeradza się to w rysunek, który jest projektem przedmiotów użytkowych. Podobne tematy spotkamy w rysunku z pamięci, natury i pokazu. W ten sposób za pośrednictwem rysunku zwraca się uwagę dziecka na pewne zjawiska życiowo-gospodarcze, kształcąc równocześnie zmysł obserwacji i umiejętności konstrukcyjne, tj. zdolności cenne w przyszłości ze stanowiska życiowo-gospodarczego.

Pewne pierwiastki o charakterze wartości życiowo-gospodarczych, wprowadza również i śpiew. Ogólną i zasadniczą tendencją nowego

programu jest „rozśpiewanie“ dziecka, uczynienie śpiewu formą samodzielną jego ekspresji duchowej. Program wprowadza szereg pieśni o nastroju pogodnym, pieśni pracy i zmierza do tego, aby stały się one trwałą zdobyczą w zakresie umuzykalnienia dziecka. Osiągnięcie drogą harmonji śpiewu pewnej harmonji i pogody wewnętrznej w duszy wychowanka, nasycenie pracy poprzez śpiew elementami radości, jest wartością pośrednią, ale tem niemniej cenną, ze stanowiska pierwiastków życiowo-gospodarczych w wychowaniu.

Podobnie cenne, choć pozornie tylko pośrednie, wartości życiowo-gospodarcze wnoszą na teren szkoły ćwiczenia cielesne. W ujęciu programowym są one czemś więcej niż ćwiczeniami gimnastycznymi. Obejmują bowiem troskę o wychowanie i zdrowie fizyczne wychowanka szkoły, gdzie stykają się blisko z zajęciami z zakresu kultury życia codziennego i mają na celu wdrożenie młodzieży do systematycznych ćwiczeń cielesnych, jako jednego z warunków zdrowia fizycznego.

Cechą nowych programów szkoły powszechnej jest, że żaden z nich nie jest obojętny ze stanowiska zasadniczych założeń programowych, choć mogą one występować w różnych nasileniach ze względu na swoisty charakter danego przedmiotu.

Dlatego też pierwiastki życiowo-gospodarcze spotkamy i w programie religji, która, jako dotycząca sfery nadzmysłowej, życia duchowego, pozornie do wprowadzenia ich się nie nadaje. To też występują one tutaj jako zagadnienia etyczne, niesłychanie jednak ważna ze stanowiska realnych potrzeb życiowych jednostki i społeczeństwa.

Ukształtowanie pewnej czynnej postawy duchowej poprzez naukę religji ma oczywistą wartość dla przyszłej działalności społecznej wychowanka szkoły.

W zakończeniu chciałbym zwrócić uwagę na jedno: analiza programu szkoły powszechnej wydobywa z każdego przedmiotu nauczania określone wartości życiowo-gospodarcze. Wartości te są, jak to zaznaczyłem we wstępie do niniejszych rozważań, pierwszorzędnym elementem wiążącym program całej szkoły powszechnej w określoną, jednolitą całość. Z faktu tego wypływa wniosek, że obowiązkiem realizatora programu, nauczyciela, jest nie tylko uświadomienia sobie tego faktu, ale i wyciągnięcie z niego odpowiednich konsekwencji. Konsekwencjami temi są: jaknajściślejsza koordynacja pracy grona nauczycielskiego na terenie szkoły o większej ilości sił nauczycielskich, przepracowanie indywidualne własnych metod pracy nauczyciela, nie każda bowiem metoda

pozwole skutecznie realizować założenia programowe, dokładne poznanie środowiska, jego warunków i realnych potrzeb życiowo-gospodarczych, utrzymanie żywego kontaktu z życiem środowiska i z nurtem życia gospodarczego w szerszym znaczeniu tego wyrazu.

Nowy program szkoły powszechnej wnosi nietylko cenne wartości na teren pracy szkolnej, ale pewne rzeczy na jej terenie również likwiduje. Likwiduje on na terenie szkoły przede wszystkim ciasnego szkolnego zawodowca—Schulmeistra.

Na szczęście typ ten na terenie naszej szkoły powszechnej jest, zdaje się, zjawiskiem muzealnym.

Warunki umieszczenia ogłoszeń: $\frac{1}{4}$ strona zł. 80.— $\frac{1}{2}$ strony 45 zł.— $\frac{1}{4}$ strony zł. 25.— $\frac{1}{8}$ str. zł. 15.— Ogłoszenia umieszcza się **tylko po zapłaceniu z góry** przypadającej należności (konto Nr. 30466) w P. K. O. Administracja pozostawia bez odpowiedzi nadesłane do druku ogłoszenia, o ile jednocześnie należność nie została wpłacona.
